ഘോഷയാത്ര

വ്യാഖ്യാനസഹിതം

കെ. വി. എം.

ഘോഷയാത്ര

വ്യാഖ്യാനസഹിതം

പ്രസാധകൻ

കെ. വി. എം.

വി. സുന്ദരയ്യർ ആൻറ് സൺസ്

തൃശ്ശിവപേരൂർ.

1124

(വില ഒരുറുപ്പിക.

അവതാരിക

—o—

ഹാസ്യരസപ്രധാനങ്ങളായ കവിതകൾകൊണ്ടു് ഭാഷാദേവിയെ പുളകംകൊള്ളിച്ച ഒരു സരസകവിയാണു് കലക്കത്തു കുഞ്ചൻനമ്പ്യാർ. ശ്രീകൃഷ്ണചരിതാദികളായ പല കവിതകൾ നമ്പ്യാർ നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും തുള്ളൽക്കഥകളുടെ ഉപജ്ഞാതാവു് എന്ന നിലയ്ക്കാണു് അദ്ദേഹം പ്രസിദ്ധിയെ പ്രാപിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ചാക്യാർകൂത്തിന്നു മിഴാവു കൊട്ടുന്ന "നമ്പ്യാർ" ജാതിയിൽപ്പെട്ട കുഞ്ചൻനമ്പ്യാർ ഒരു ദിവസം മിഴാവു കൊട്ടുന്നതിനിടയിൽ ഉറക്കംതൂങ്ങിയെന്നും, അതു കാരണം ഹാസ്യകലാനിപുണനായ ചാക്യാർ ഇദ്ദേഹത്തെ വളരെ ശകാരിച്ചുവെന്നും, ആ ചാക്യാരെ ഒരു പണിപററിക്കുന്നതിനുവേണ്ടിയാണു് നമ്പ്യാർ "തുള്ളൽ" എന്ന ഒരു അഭിനയഗാനപ്രസ്ഥാനം തുടങ്ങിവെച്ചതെന്നും പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുണ്ടു്. ഈ ഐതിഹ്യത്തിന്റെ സാധുത്വത്തെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കുവാൻ ഈ അവസരത്തിൽ ശ്രമിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ ഒരു സംഗതി പറയാതിരിപ്പാൻ നിവൃത്തിയുമില്ല. അതു മററൊന്നുമല്ല. ചാക്യാർ പരിഹസിച്ചതാണു് നമ്പ്യാരുടെ തുള്ളലിനു കാരണമായതെങ്കിൽ ആ ചാക്യാർ മലയാളഭാഷയ്ക്കു മഹത്തായ ഒരനുഗ്രഹമാണു് ചെയ്തതു്. ആ പരിഹാസം ഇല്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഭാഷയിൽ പണ്ഡിതപാമരന്മാരെ ഒരുപോലെ രസിപ്പിക്കുന്നതായ "തുള്ളൽ" പ്രസ്ഥാനം ഉത്ഭവിക്കുവാൻ ഇടയാകയില്ലായിരുന്നുവല്ലൊ.

ചാക്യാർകൂത്തിൽ പ്രയോഗിച്ചുവരുന്ന പുരാണകഥകളെത്തന്നെ എടുത്തു് അവിടവിടെയായി അല്പാല്പം ഭേദഗതികൾ വരുത്തീട്ടാണു് നമ്പ്യാർ തന്റെ തുള്ളൽക്കഥകളെ രചിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ചാക്യാർ കഥകൾ പറയുന്നതിനിടയിൽ കൂത്തു

കാണ്മാൻ വന്നിരിക്കുന്ന കേരളീയരായ സഭാവാസികളെ പുരാണകഥകളോടു വല്ലവിധത്തിലും സംബന്ധിപ്പിച്ചു കണക്കിനു പരിഹസിക്കുകയും ശകാരിക്കുകയും പതിവാണു്. ചാക്യാരുടെ പരിഹാസവും ശകാരവുംകൊണ്ടു രംഗവാസികളായ പലരുടേയും രഹസ്യം പരസ്യമാകുകയും തന്മൂലം അവർ പലവിധ ദുഷ്കർമ്മങ്ങളിൽനിന്നും വിരമിക്കുവാനിടവരികയും ചെയ്യാറുണ്ടു്. കേരളീയരെ പുരാണലോകത്തിലേക്കു അവരറിയാതെതന്നെ ആകർഷിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്നതിനുള്ള സാമർത്ഥ്യമാണു് ഈ വക പരിഹാസങ്ങളിലും ശകാരങ്ങളിലും ചാക്യാരുടെ വിജയത്തിനുള്ള കാരണം. നമ്പ്യാർ ഇതിനു നേരെ വിപരീതമായ ഒരുപായമാണു് തുള്ളൽക്കഥകളിൽ പ്രയോഗിച്ചിട്ടുള്ളതു്. പുരാണകഥാപാത്രങ്ങളെ കേരളത്തിലേക്കു് ആകർഷിച്ചുകൊണ്ടുവന്നിട്ടാണു് നമ്പ്യാർ തന്റെ പരിഹാസവും ശകാരവും പ്രയോഗിച്ചിട്ടുള്ളതു്. രാമായണത്തിൽപ്പെട്ടതോ ഭാരതത്തിലടങ്ങിയതോ മറ്റോ ആയ ഏതു കഥയായാലും വേണ്ടില്ല, അതു കുഞ്ചൻനമ്പ്യാരുടെ തുള്ളൽക്കരുവിൽ വാർക്കുമ്പോൾ അതിനൊരു കേരളീയച്ഛായ വന്നുചേരും. തുള്ളൽക്കഥകളിൽ പകരുമ്പോൾ പുരാണകഥകളിലെ രാജാക്കന്മാർ കേരളത്തിലെ രാജാക്കന്മാരും, ബ്രാഹ്മണർ കേരളത്തിലെ ബ്രാഹ്മണരും, ഭടന്മാർ കേരളീയരായ നായന്മാരും, മററുമായി രൂപാന്തരപ്പെടുന്നു. കഥയിൽ പ്രധാനമായിസ്സംബന്ധിക്കുന്ന പാത്രങ്ങളെക്കഴിച്ചു് അപ്രധാനമായ പല പാത്രങ്ങൾക്കും മലയാളികളുടെ പേരുകൾപോലും കൊടുത്തിട്ടുള്ളതായിക്കാണാം. ഇതുകാരണം നമ്പ്യാർക്കു തന്റെ കാലത്തെ കേരളീയസമുദായങ്ങളുടെ തന്മയചിത്രം വരയ്ക്കുവാനും പല സാമുദായിക ദോഷങ്ങൾക്കു നിവാരണം ചെയ്യുവാനും സാധിച്ചു.

തുള്ളൽക്കഥകൾ മൂന്നുതരത്തിലുണ്ടു്. ഒന്നു് ഓട്ടൻതുള്ളൽ, രണ്ടു ശീതങ്കൻതുള്ളൽ, മൂന്നു പറയൻതുള്ളൽ. ഈ മൂ

ന്നതരം തുള്ളലുകൾക്കും തമ്മിൽ പാട്ടുകളുടെ വൃത്തങ്ങളിലും തുള്ളൽക്കാരുടെ വേഷങ്ങളിലും ഉള്ളതിന്റെ സമ്പ്രദായത്തിലും സാരമായ പല വ്യത്യാസങ്ങൾ ഉണ്ടു്. ഓട്ടൻ, ശീതങ്കൻ, പറയൻ എന്നീ പദങ്ങൾക്കു നമ്പ്യാർ എന്തർത്ഥങ്ങളാണുദ്ദേശിച്ചിരുന്നതെന്നു വിശദമാകുന്നില്ല; എങ്കിലും മേൽപ്പറഞ്ഞവിധത്തിൽ ചില വ്യത്യാസങ്ങളെ പുരസ്കരിച്ചിട്ടാണു് മൂന്നുതരമായി തിരിച്ചിട്ടുള്ളതെന്നു തീരുമാനിക്കാം. ഓട്ടൻമട്ടിലും, ശീതങ്കൻമട്ടിയും, പറയൻമട്ടിലും നമ്പ്യാർ പല തുള്ളൽക്കഥകളും ഉണ്ടാക്കീട്ടുണ്ടു്. അവയിൽ ഓട്ടനിൽപ്പെട്ട കഥകളിൽവെച്ചു പലതുകൊണ്ടും മെച്ചപ്പെട്ടതാണു് പ്രകൃതമായ ഘോഷയാത്ര. മഹാഭാരതത്തിലെ വനപർവ്വത്തിൽ അന്തർഭവിച്ചിട്ടുള്ളതാണു് ഈ കഥ. ചൂതിൽ തോററതിനുശേഷം വനത്തിലേക്കു പോയ പാണ്ഡവന്മാരുടെ നിശ്ചയപ്രകാരമുള്ള പന്തീരാണ്ടു വനവാസത്തിൽ പതിനൊന്നു വർഷവും കഴിഞ്ഞതിനു ശേഷമാണു് ഈ കഥ നടക്കുന്നതു്. കഥ നടക്കുന്നതായ സ്ഥലം ദ്വൈതാരണ്യം എന്നു പ്രസിദ്ധമായ തപോവനവുമാകുന്നു. ചൂതിൽ തോററു നാടുവിട്ടു കാട്ടുപൂകിയതിനുശേഷം പാണ്ഡവന്മാർ എന്തു ചെയ്യുന്നുവെന്നു് അറിയുവാൻവേണ്ടി ദുര്യോധനൻ ഒരു ചാരനെ അയയ്ക്കുകയും, ആ ചാരൻ പാണ്ഡവന്മാരുടെ പരമാർത്ഥമറിഞ്ഞുവന്നു പറകയും, വനവാസം കഴിഞ്ഞാൽ അവർ വീണ്ടും നാട്ടിൽവന്നു നൂററുവരെ പടയിൽ ജയിച്ചു രാജ്യം വീണ്ടെടുക്കുമെന്നു് ഉപദേശിക്കുകയും ചെയ്തു. ചാരൻ ഉപദേശിച്ചപോലെ പാണ്ഡവന്മാർ പോരിനു വന്നാൽ അവരെ പരാജയപ്പെടുത്തുവാനുള്ള പുരുഷദ്രവ്യസമ്പത്തുകൾ തനിക്കുണ്ടെന്നു പാണ്ഡവന്മാരെ ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്തുവാൻവേണ്ടി ദുര്യോധനൻ ഗംഭീരമായ ഒരു ഘോഷയാത്ര പുറപ്പെടുവാൻ ഒരുങ്ങി. പക്ഷേ കർമ്മദോഷത്താൽ ദ്വൈതവനത്തിനടുത്തുവെച്ചു ഗന്ധർവ്വരാജാവു ചിത്രസേനൻ ദുര്യോധനാദികളെ യുദ്ധത്തിൽ ജയിച്ചു ബന്ധന

ത്തിൽപ്പെടുത്തുകയാൽ അവൎക്കു് ഉദ്ദേശിച്ചു പുറപ്പെട്ടതുപോലെ പാണ്ഡവന്മാരുടെ മുമ്പിൽ തങ്ങളുടെ പ്രതാപം കാട്ടുവാൻ സാധിച്ചില്ല. എന്നുതന്നെയല്ലാ, നേരേ മറിച്ചു്, തങ്ങളുടെ പ്രത്യക്ഷശത്രുക്കളായ പാണ്ഡവന്മാരോടു താണുകേണപേക്ഷിച്ചു ചിത്രസേനന്റെ ബന്ധനത്തിൽനിന്നു വിട്ടുപോരേണ്ടതായി വരികയും ചെയ്തു. ഇതാണു് ഘോഷയാത്രയിലെ കഥ. ഈ കഥയുടെ യഥാക്രമമുള്ള ഗതികൾ ടിപ്പണിയിൽ അതാതിടത്തു കൊടുത്തിട്ടുള്ള അവതാരികകളിൽ നിന്നു കാണാവുന്നതാണു്.

ഈ ഘോഷയാത്രയിലെ കഥയെ കവി അവതരിപ്പിക്കുന്നതു് ഒരു "ഉലകുടെ പെരുമാളു"ടെ കഥാമുഖേനയാണു്. ഉലകുടെ പെരുമാൾ വാണിരുന്ന കാലം കൃതയുഗംപോലെ ധൎമ്മം തികഞ്ഞതും അക്കാലത്തു നാടു സ്വൎഗ്ഗത്തെപ്പോലെ സുഖസമൃദ്ധവുമായിരുന്നു. അദ്ദേഹം തന്റെ ശത്രുവായ മധുരാരാജാവിനോടു യുദ്ധം ചെയ്യേണ്ടതിനെപ്പറ്റി മന്ത്രിമാരുമായി ആലോചിച്ചപ്പോൾ ഒരു മന്ത്രി തൽക്കാലം യുദ്ധയാത്ര പോയാൽ കൌരവന്മാർ ഘോഷയാത്ര പോയതുപോലെ ആയേക്കുമെന്നു പറഞ്ഞു. അതു കേട്ടപ്പോൾ പെരുമാൾ ചോദിച്ചപ്രകാരം മന്ത്രി പറയുന്നതായിട്ടാണു് ഇതിലെ കഥ ഘടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ഈ കഥാവതരണം പഞ്ചതന്ത്രാദി നീതികഥകളുടേയും കഥാസരിൽസാഗരാദികളുടേയും രീതിപിടിച്ചാണു ചെയ്തിട്ടുള്ളതു്. ഈ ഉലകുടെപെരുമാൾ നമ്പ്യാരുടെ സൃഷ്ടിയായിരിക്കണം. മലയാളികൾ ആരാധിച്ചുപോരുന്ന മഹാബലിയുടെ സമാധിയോടുകൂടിയായിരിക്കാം നമ്പ്യാർ പക്ഷെ, "ഉലകുടെ പെരുമാ"ളെ സൃഷ്ടിച്ചതു്. ഉലകുടെ പെരുമാളുടെ പ്രസ്താവം കിരാതം തുള്ളൽക്കഥയുടെ ഉപോൽഘാതത്തിലും കാണുന്നുണ്ടു്.

കവിതയിൽ ആധികാരികമായ കഥയ്ക്കു മിഴിവു വരുത്തുവാൻവേണ്ടി ചില ഉപകഥകൾ കൂട്ടിച്ചേൎക്കുന്നതിനു ന

ന്യാക്ക് സഹജമായുള്ള വാസന ഘോഷയാത്രയിൽ സ്പഷ്ടമായിക്കാണുന്നുണ്ടു്. ധർമ്മപുത്രൻ ഭീമനോടു പറയുന്ന എലിയുടേയും പൂച്ചയുടേയും കഥ കഥാസരിത്സാഗരത്തിൽ യൌഗന്ധരായണൻ യോഗേശ്വരനോടു പറയുന്ന കഥയെ അല്പം വ്യത്യാസപ്പെടുത്തി എഴുതീട്ടുള്ളതാകുന്നു. ഏഷണിയുടെ ദോഷം കാണിപ്പാൻ നകുലൻ പറയുന്നതായി ഘോഷയാത്രയിലുള്ള കഥ പഞ്ചതന്ത്രം രണ്ടാംതന്ത്രത്തിൽ ബ്രാഹ്മണസ്ത്രീ എള്ളു കൊടുത്തു് എള്ളു വാങ്ങിയതിനെപ്പററിയുള്ള ഭാഗത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള ഒരു കഥയാണു്. രണ്ടു കഥകൾക്കും തമ്മിൽ അല്പം മാത്രമേ വ്യത്യാസമുള്ളു. ഈ ഉപകഥകൾ രണ്ടും പ്രകൃതത്തിൽ ഏററവും ഔചിത്യത്തോടുകൂടി ചേർന്നിരിക്കുന്നുണ്ടെന്നു് എവരും സമ്മതിക്കും. ഗന്ധർവന്മാർ ചെയ്ത ബന്ധനത്തിൽനിന്നു കൌരവന്മാരെ മോചിപ്പിപ്പാൻ ധർമ്മപുത്രൻ കല്പിച്ചപ്പോൾ അതികഠിനമായി കോപിച്ചു് തന്നെത്താനറിയാതായിച്ചമഞ്ഞ ഭീമസേനൻെറ കോപം ശമിപ്പിക്കുവാൻ ഈ ഉപകഥകൾ രണ്ടും സഹായിക്കുന്നവയാണു്.

കഥാഗതിക്കു് അസാധാരണമായ ചമൽക്കാരം ഘോഷയാത്രയിൽ ആദിമുതൽ അവസാനംവരെ വന്നിട്ടുള്ളതായിക്കാണാം. ദുര്യോധനൻ ഘോഷയാത്ര പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ

"ആടുകയും ചിലർ പാടുകയും ചില-
രോടുകയും ചിലർ ചാടുകയും ചിലർ
വാടുകയും ചിലർ തേടുകയും ചിലർ
ചോടുകൾ വെച്ചിടകൂടുകയും ചിലർ"

എന്നിങ്ങനെ പലതും ചെയ്തതായി വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. മതിമറന്നു തിമർത്തു നടക്കുന്ന ജനങ്ങളുടെ സ്ഥിതി ഈ നാലു വരികളിൽ എത്രയും ഭംഗിയായി ചിത്രീകരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ചിത്രസേനൻ ദുര്യോധനനോടു പറയുന്ന

"വാക്കിനുവാക്കും വമ്പിനുവമ്പും
മുഷ്കിനുമുഷ്കും മുള്ളിനുമുള്ളും

നോക്കിനുനോക്കും തല്ലിനുതല്ലും
ഭോഷ്കിനു ഭോഷ്കുമെനിക്കുണ്ടറിവിൻ”

എന്ന വരികൾ എത്രയും അർത്ഥഗർഭങ്ങളാകുന്നു. ഇതിൽപ്പറഞ്ഞ പ്രത്യക്ഷരം പരമാർത്ഥമാണെന്നു ചിത്രസേനൻ ദുര്യോധനനെ കാട്ടിക്കൊടുക്കുന്നുണ്ടു്. ധർമ്മപുത്രനോടു് ഭീമസേനൻ ചെയ്യുന്ന പ്രസംഗം ഘോഷയാത്രയിലെ രസം തുളുമ്പുന്ന ഭാഗങ്ങളിൽ പ്രധാനമായ ഒന്നാണു്.

“തള്ളലുമവരുടെ തുള്ളലുമൊരുവക
ഭള്ളും പെരുകിന കള്ളവുമോർത്താൽ
കൊള്ളാമിത്തൊഴിൽ താനേ വന്നതു
കോലാഹലമെന്നെന്നുടെ പക്ഷം.”

എന്ന വരികളിൽനിന്നു കൌരവന്മാർക്കു പിണഞ്ഞ ബന്ധനത്തിൽ ഭീമന്നുള്ള സന്തോഷാധിക്യം പ്രകാശിക്കുന്നുണ്ടു്.

“കുരുടച്ചാരുടെ മക്കളെയൊക്കെ-
ത്തെരുതെരെ മമഗദകൊണ്ടടിച്ചുട്ടി
പരിചൊടുകൊന്നു മുടിപ്പാനായി-
പ്പുലകുറിയടിയൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ”

ജ്യേഷ്ഠൻ മുടക്കുകയാണു് ചെയ്തതെന്നും,

“മററൊരു കൂട്ടക്കാർ വന്നേററീ
ററവരേയും കൊണ്ടുതിരിച്ചതു
മാററമന്നെന്തിനു നല്ലകണക്കിലി-
തേററതൊഴിപ്പാനെന്താവശ്യം.”

എന്നും പറയുന്നതിൽനിന്നു ഭീമന്റെ സ്വഭാവം ധാരാളം വ്യക്തമാകുന്നുണ്ടു്.

“താനൊന്നിനു കല്പിക്കയുമില്ലിഹ
താനേവന്നതുമൊക്കെ മുടക്കും
ജ്ഞാനികളാകിനനിങ്ങടെമദ്ധ്യേ
ഞാനിങ്ങനെയൊരു മൂഢൻ തീന്റ

ചേട്ടനമനുജന്മാരും കൂടി-
ക്കാട്ടിലിരുന്നു തപംചെയ്താലും
ശാന്തന്മാരൊടുകൂടിയിരിപ്പതു
താന്തോന്നിക്കിഹ തരമല്ലിപ്പോൾ"

എന്നവരികളിൽ ഭീമസേനന്റെ ഉള്ളിൽ തിങ്ങിവിങ്ങുന്ന അമർഷവും അഹങ്കാരവും തിളങ്ങിവിളങ്ങുന്നുണ്ട്. ചിത്രസേനന്റെ പിടിയിൽനിന്നു കൗരവരെ വിടുവിപ്പാൻ ജ്യേഷ്ഠൻ കല്പിച്ചപ്പോൾ ഭീമനുണ്ടായ ഇച്ഛാഭംഗം ഗന്ധർവ്വന്മാർ കീഴടങ്ങിയതിനുശേഷം

"വൈരിജനങ്ങടെ ബന്ധനമോക്ഷം
വിരവൊടുചെയ്ക വൃകോദരവീര!"

എന്നു ചിത്രസേനൻ പറഞ്ഞപ്പോഴേ തീരുന്നുള്ളൂ. ചിത്രസേനന്റെ വാക്കുകേട്ടു ഉടനെ ഭീമൻ തേരിൽ കയറിച്ചെന്നു

"കെട്ടുകളൊക്കെയഴിപ്പാൻ രഥമതി-
ലിട്ടുപിരട്ടിയുരുട്ടിച്ചിലരുടെ
കുടുമപിടിച്ചുവലിച്ചും ചിലരുടെ
പിടരിപിടിച്ചുതിരിച്ചും ചിലരുടെ
താടിപറിച്ചും മീശമുറിച്ചും
മോടികുറച്ചും തട്ടിമറിച്ചും"

കൗരവന്മാരെ കെട്ടഴിച്ചു എണ്ണി തിട്ടപ്പെടുത്തി നിലത്തേക്കിടുമ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്ന സന്തോഷംപോലൊരു സന്തോഷവും കൃതാർത്ഥത പോലൊരു കൃതാർത്ഥതയും ഭീമൻ അടുത്തകാലത്തൊന്നും അനുഭവിച്ചിട്ടില്ല. എന്നാൽ ഈ ഭാഗങ്ങളെല്ലാം നമ്പ്യാർ ചാക്യാർകൂത്തിൽനിന്നു സ്വീകരിച്ചതാണെന്നു അതിലെ ഘോഷയാത്ര കണ്ടിട്ടുള്ളവരോടു പറഞ്ഞറിയിക്കേണ്ടതില്ല.

ഈ ഘോഷയാത്രയിൽ നമ്പ്യാരുടെ കാലത്തെ കേരളീയരുടെ സാമുദായികസ്ഥിതി ഏതാണ്ടൊക്കെ നിഴലിച്ചുകാണുന്നുണ്ട്. അക്കാലത്തു പടയാളികളായ നായന്മാരുടെ പുരാതനമഹിമയ്ക്കു വലിയ കോട്ടം തട്ടിയിരുന്നു. "തുക്കെ പുക

യിലേക്കു"വേണ്ടി "തോക്കു പണയംവെച്ചു"കയും കറുപ്പും കള്ളും ശീലിച്ചു് നെല്ലും പണവും നശിപ്പിച്ചു് വീട്ടിലിരിപ്പാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതാകയും ചെയ്തിട്ടുള്ള നായന്മാർ അന്നു ധാരാളമായിരുന്നു. നാടിനുവേണ്ടി യുദ്ധം ചെയ്യുന്ന നായന്മാർക്കു കൃഷിചെയ്തു് ആദായമെടുത്തു് ഉപജീവനം കഴിക്കുവാൻ സർക്കാരിൽനിന്നു ഭൂമികൾ വിട്ടുകൊടുത്തിരുന്നു. അവയിൽ കൃഷിചെയ്തു കുടുംബം പുലർത്തിവന്ന നായന്മാർ രാജാവിന്നാവശ്യമുള്ളപ്പോൾ ആയുധപാണികളായി പടയ്ക്കു പുറപ്പെടുവാൻ ചുമതലപ്പെട്ടവരായിരുന്നു. പടയ്ക്കു പുറപ്പെടേണ്ടുന്ന ആവശ്യം നേരിടുമ്പോൾ "പുരുഷാരത്തെയറിപ്പാനായിപ്പുരുഷന്മാരെയയച്ചു" "നാട്ടിലശേഷം നാഴിപതി കല്പന" നടത്തുകയും "കല്പന കേട്ടൊരു നായന്മാർ" രാജധാനിയിൽവന്നു സംക്രുപിക്കുകയും ചെയ്യും. അങ്ങനെ സംക്രുപിച്ച നായന്മാർക്കു് ഊണിനുള്ള വട്ടങ്ങൾ കൂട്ടുന്നതിൽ കോവിലകത്തുള്ളവർ ജാഗ്രൂകന്മാരായിരിക്കും. പടയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടാൽപ്പിന്നെ നായന്മാർ വലിയ സാമർത്ഥ്യം കാണിച്ചിരുന്നു.

നായന്മാരിൽ മാത്രമല്ലാ അവരുടെ സ്ത്രീകളിലുംകൂടി വീരധർമ്മത്തെക്കുറിച്ചു പണ്ടുണ്ടായിരുന്ന നിഷ്ഠ കാലംകൊണ്ടു കുറഞ്ഞുപോയെങ്കിലും നമ്പ്യാരുടെ കാലത്തു നിശ്ശേഷം നശിച്ചിരുന്നില്ല.

"പടയ്ക്കുതോററു മണ്ടുന്ന ഭടന്മാർ വന്നുകേറുമ്പോൾ
പടിക്കൽ കാവലും വച്ചുകടപ്പാനൊട്ടുതല്ലെന്നും"

പറഞ്ഞു് അവരെ പരിഹസിച്ചു സ്വകർമ്മത്തിൽ പ്രവർത്തിപ്പിക്കുവാൻ നായർസ്ത്രീകൾ മുതിർന്നിരുന്നു. അവരുടെ പരിഹാസത്തിന്റെ സ്വഭാവം:

"തോല്ക്കുന്നക്കൂട്ടം നിങ്ങൾ തോക്കും കളഞ്ഞുപോന്നു-
രാക്കമട്ടത്തതല്ലിത്തോക്കുമ്പോൾ ചിരിയാകും.
നേർക്കും മാററാരോടു പോരേല്ക്കുന്നനേരം പല
ചാക്കംമുറിവും പുനരാക്കും വരാത്തതല്ലാ;

ചാട്ടംപിഴച്ച കപിക്കൂട്ടം കണക്കേനിങ്ങൾ
കൂട്ടംപിരിഞ്ഞുപാരം കോട്ടം പിണഞ്ഞമൂലം.
ഓട്ടം തുടങ്ങിയതു വാട്ടം വരുവാൻതന്നെ
കേട്ടാലുടനെതന്നെ നാട്ടാർ പരിഹസിക്കും,
കാട്ടിൽനിന്നോടിപ്പോന്നു വീട്ടിൽപ്പുക്കൊളിക്കയെ-
ക്കാട്ടിൽ മരിക്കനല്ലൂ കേട്ടീലേനായന്മാരേ!
ഗോഷ്ഠികൾ പതിന്നാലു നാട്ടിലും കേൾക്കുമയ്യോ!
കാട്ടിയകർമ്മമെല്ലാം പാട്ടിലായതുമില്ല"

എന്ന വരികളിൽനിന്നും മനസ്സിലാക്കാവുന്നതാണ്. നായർ സ്ത്രീകൾക്കു കാഴ്ചകൾ കാണ്മാൻ ചമഞ്ഞുപോകുന്നതിലുള്ള ഭ്രമം അക്കാലത്തു കണക്കിലധികമുണ്ടായിരുന്നു.

കൊട്ടാരത്തിൽ സേവക്കാരായവരുടെ സ്ഥിതി നമ്പ്യാർ ദുര്യോധനനെക്കൊണ്ടു് നല്ലപോലെ പറയിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഒരു കാര്യത്തിനയച്ചാൽ അതു സാധിക്കില്ലെന്നു മാത്രമല്ലാ ഒരുമളി പിണയ്ക്കുകകൂടി ചെയ്യുന്നവരായിരുന്നു അവരിൽ അധികം പേരും. "പകയുള്ളവരെപ്പിഴചെയ്യിച്ചൊരുവകയുണ്ടാക്കു" വാൻ മിടുക്കുള്ള അവരെ "തിരുവുള്ളക്കാരിവരെന്നോർത്തിട്ടരിയാട്ടകയില്ലറിവുള്ളവരും" എന്നായിരുന്നു അവരിൽ അധികം പേരുടേയും സ്വഭാവം. വലിയ സദ്യകളുള്ളപ്പോൾ ഇല വെപ്പിപ്പാൻ മന്ത്രിമാരും കൂടി "കൊട്ടിലിൽ" ചെന്നു് "ഉന്തിയലച്ചുപിടിച്ചുവലിച്ചൊരു പന്തിപരാക്രമമൊക്കെയെടുക്കു"ക പതിവായിരുന്നു. ഇത്രയും പറഞ്ഞതിൽനിന്നു മററുള്ളവരുടെ സാമുദായികസ്ഥിതിയും ഊഹിച്ചറിയാവുന്നതാണു്.

ഘോഷയാത്രയുടെ കർത്താവായ കലക്കത്തു കുഞ്ചൻനമ്പ്യാർ അക്കാലത്തു കൊച്ചിരാജ്യത്തിൽ അന്തർഭവിച്ചിരുന്നതും ഇപ്പോൾ ബ്രിട്ടീഷു മലബാറിൽ ഉൾപ്പെട്ടതുമായ കിള്ളിക്കുറുശ്ശിമംഗലത്തു ഇന്നും നല്ലനിലയിൽ കഴിഞ്ഞുപോരുന്ന കലക്കത്തു തറവാട്ടിലാണു് ജനിച്ചതു്. ജനനം കൊല്ലം 880-ാമാണ്ടിടയ്ക്കാണെന്നു് അഭിജ്ഞന്മാർ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു.

ചെറുപ്പകാലത്തുതന്നെ കാവ്യനാടകാലങ്കാരാദികൾ പഠിച്ചു് വ്യുൽപ്പത്തി സമ്പാദിച്ചതോടുകൂടി അദ്ദേഹം കവിതകൾ നിർമ്മിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. അക്കാലത്തു കവികളുടെ പുരസ്കൎത്താവായ ചെമ്പകശ്ശേരി രാജാവിന്റെ അടുക്കൽ നമ്പ്യാർ ഒരു സേവകനായിക്കൂടി. ചെമ്പകശ്ശേരി നാട്ടിൽ (അമ്പലപ്പുഴ) താമസിച്ചിരുന്ന കാലത്താണു് നമ്പ്യാർ തന്റെ തുള്ളൽക്കഥകളിൽ മിക്കതും നിർമ്മിച്ചതെന്നുള്ളതിനു തെളിവുണ്ടു്. ചെമ്പകശ്ശേരി രാജ്യം 923-ാമാണ്ടിൽ തിരുവിതാംകൂറിലേക്കടങ്ങിയതിനുശേഷം നമ്പ്യാർ തിരുവനന്തപുരത്തുപോയി മഹാ പരാക്രമശാലിയായ മാർത്താണ്ഡവർമ്മ മഹാരാജാവിന്റെ ആശ്രിതനായിപ്പാൎത്തുവന്നു. ആശ്രിതവത്സലനായിരുന്ന ആ മഹാരാജാവു നാടുനീങ്ങിയതിനു ശേഷം കാർത്തികതിരുനാൾ രാമവർമ്മ മഹാരാജാവിനെ ആശ്രയിച്ചുംകൊണ്ടു ഏതാനും സംവത്സരങ്ങൾകൂടി നമ്പ്യാർ തിരുവനന്തപുരത്തു താമസിക്കുകയും 940-ാമാണ്ടിനു ശേഷം അമ്പലപ്പുഴയുള്ള സ്വഭവനത്തിൽ പോയി വിശ്രമിക്കുകയും പിന്നെ മൂന്നോ നാലോ സംവത്സരത്തിനിടയിൽ പരമഗതി പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്തു. പ്രകൃതഗ്രന്ഥമായ ഘോഷയാത്രയിൽ നമ്പ്യാർ "ധരണീസുരകുലമകുടമഹാമണി"യായ തന്റെ ഒരു ഗുരുനാഥനെ വന്ദിച്ചുകാണുന്നു. ഇതിനുപുറമെ ചെമ്പകനാട്ടിലെ രാജാവായ "ധരണീസുരപ്പുള്ള"വിനേയും കവി വന്ദിക്കുന്നുണ്ടു്. ഈ പ്പുള്ളവിനെ കരുണാശീലനും പരമസുന്ദരനും ഭരണനിപുണനും മറവുമെന്നു് വളരെ വലുതാക്കി വർണ്ണിച്ചിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്താണു് ഈ തുള്ളൽക്കഥ നിർമ്മിച്ചതെന്നു് ഊഹിക്കാവുന്നതാണു്. കവി തന്റെ ഇഷ്ടദേവതമാരായി കിള്ളിക്കുറുശ്ശിമംഗലത്തെ ശിവനേയും തകഴിയിലെ ശാസ്താവിനേയും മാത്തൂർ ഭഗവതിയേയും അമ്പലപ്പുഴെ പാർത്ഥസാരഥിയേയും വന്ദിച്ചിട്ടുള്ളതിൽനിന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്നു് ആ ക്ഷേത്രങ്ങളുമായുള്ള സംബന്ധം ഊഹ്യമാകുന്നു.

നമ്പ്യാരുടേ ജീവചരിത്രം സാഹിത്യപഞ്ചാനനനായിരുന്ന പി. കെ. നാരായണപ്പിള്ള വിശദമായി എഴുതീട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു് അതിനെപ്പററി അധികം വിസ്തരിക്കുന്നില്ല.

നമ്പ്യാൎക്കു വിമൎശകന്മാരെക്കൊണ്ടുള്ള ശല്യം കലശലായുണ്ടായിരുന്നുവെന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മററു തുള്ളൽക്കഥകളിൽ നിന്നെന്നപോലെ ഘോഷയാത്രയിൽനിന്നും മനസ്സിലാകുന്നുണ്ടു്.

"ദൂഷണവാക്കുകൾ ചൊല്ലുകയത്രേ
ഭൂഷണമെന്നു നടിച്ചു നടക്കും
ഭോഷന്മാർ പലരുണ്ടതിനാലി-
ബ്ഭാഷാകവിത മഹാവൈഷമ്യം"

എന്നു് ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു നോക്കുക.

കുഞ്ചൻനമ്പ്യാരുടെ കവിതയ്ക്കുള്ള പ്രധാന ഗുണങ്ങൾ ശബ്ദാൎത്ഥങ്ങളുടെ സാരള്യം, അനുപ്രാസം തുടങ്ങിയുള്ള ശബ്ദാലങ്കാരങ്ങളുടെ ബാഹുല്യം, ഉപമ ഉൽപ്രേക്ഷ മുതലായ അൎത്ഥാലങ്കാരങ്ങൾക്കുള്ള തിളക്കം, യാതൊരു വളവും പിരിവും കൂടാതെയും ഹൃദയത്തിൽ സ്പൎശിക്കുന്നവിധത്തിലും ആശയങ്ങളെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള നൈപുണ്യം, ശ്രോതാക്കളെ മതിമറന്നു ചിരിപ്പിക്കുന്ന ഫലിതം എന്നിവയാകുന്നു. ഈ വക ഗുണങ്ങളിൽ നമ്പ്യാരോടു കിടപിടിക്കത്തക്ക കവികൾ കേരളത്തിൽ വേറെ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടോ എന്നു സംശയമാണു്. ഈ ഗുണങ്ങൾക്കുള്ള ഉദാഹരണങ്ങൾ ഘോഷയാത്രയിൽനിന്നും യഥാസംഭവം ഊഹിച്ചുകൊൾവാൻ വായനക്കാൎക്കു വിട്ടുകൊടുത്തുകൊണ്ടു് സംക്ഷിപ്തമായ ഈ അവതാരികയെ ഇവിടെ ഉപസംഹരിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

കെ. വി. എം.

ഘോഷയാത്ര

അണിമതികലയും സുരവാഹിനിയും
ഫണിപതിഫണഗണമണികളുമണിയും
ഗുണഗണമേറിന പുരിചിടയുടയോൻ
പ്രണതശിവങ്കരനഗജാരമണൻ
കരിണീവടിവുചമഞ്ഞുവിളങ്ങിന
തരുണീമണിയാംഗിരിസുതയാ സഹ
കരിവരവേഷം പൂണ്ടൊരുദിവസം
കരിഹരിശരഭവരാഹമഹാമൃഗ-
പരിവൃതമാകിന വിപിനം തന്നിൽ
പരിചൊടുവിഹരിച്ചീടിന സമയേ
പെരുകിന മട്ടുമലർവാസനകൊണ്ടും
സുരഭിമലയപവനാഗതികൊണ്ടും
പരിസരമിളദളിഝംകൃതികൊണ്ടും
പരഭൃതപഞ്ചമരാഗംകൊണ്ടും
പരിണതശശധരകിരണംകൊണ്ടും
സരളബകുളമുകുളാവലികൊണ്ടും
സരസിജശരശരനികരംകൊണ്ടും
സരസികുമുദവനധൂളികൾകൊണ്ടും
പരവശമാനസരാമവരുടനേ
പരിചൊടണഞ്ഞുപുണർന്നൊരുനേരം

തരസാവന്നുപിറന്നുവിളങ്ങും
തരുണദിവാകരകോടിസമാനൻ
കരിമുഖമാകിനപരദൈവതമേ!
വരമരുളീടുക വന്ദിക്കുന്നേൻ. 24

കല്യാണവാരിരാശി കല്ലോലജാലംപോലെ
നല്ലൊരുതിരുമിഴി വില്ലാട്ടംകൊണ്ടുമമ
കല്യാണമരുളുക കല്യാണിവാണീദേവി
ഫുല്ലാരവിന്ദരുചി വെല്ലുന്നഭംഗിയുള്ള
സല്ലോചനങ്ങളുടെ തെല്ലോടിടകലരും
മല്ലായുധൻറപട വില്ലോടുതുലിതമാം
ചില്ലീമയകനക വല്ലീവിലാസംകൊണ്ടു-
മുല്ലാസഗുണമളവില്ലാതെവിലസുന്ന
സല്ലാപമധുരസ സല്ലാളനകൾകൊണ്ടു
മെല്ലാനേരവുമെന്നെ കല്യാണി!കാത്തരുൾക.
കല്യേ! ഭഗവതി! നീ യല്ലാതിനിക്കുഗതി-
യില്ലാമമ മാനസി വല്ലായ്മവന്നീടുന്ന-
തെല്ലാമകററിപ്രതി മല്ലന്മാരുടെമദ-
മെല്ലാംകുറപ്പതിനു നല്ലൊരുവചനകൌ-
ശല്യംതരിക മമ ശല്യങ്ങൾതീർത്തരുൾക
മല്ലാധിവാസജായേ മല്ലാക്ഷിസരസ്വതി
ചൊല്ലേറുമൊരുകഥ ചൊല്ലേണമെന്നുരുചി
തെല്ലുണ്ടെനിക്കുചെററു കില്ലുണ്ടതിനുപിന്നെ
നല്ലോരമൃതരസ കല്ലോലജാലങ്ങൾക്കു
തുല്യങ്ങളാം കവികൾ ചൊല്ലുംജനങ്ങളുടെ
ചൊല്ലുകൾകേൾക്കതന്നെ നല്ലുനമുക്കതിനു

തുല്യംകവിത്വഗുണ മില്ലെന്നറിഞ്ഞീടേണം
വല്ലാത്തകവിതകൾ ചൊല്ലുന്നവനെക്കാട്ടിൽ
ചൊല്ലാതിരിക്കുന്നവൻ നല്ലു നിരൂപിച്ചാല-
തല്ലാതെദുസ്സാമർത്ഥ്യ മെല്ലാംതുടങ്ങുന്നേരം-
മെല്ലാർക്കുംപരിഹാസ മല്ലാതെവരികില്ല;
ഒല്ലാത്തവാക്കുവന്നു ചൊല്ലുന്നപുരുഷനെ
കൊല്ലാതെകൊല്ലുമുട നല്ലോമഹാജനങ്ങൾ;
വല്ലാത്തദൂഷിവാക്കു തെല്ലുംസഹിച്ചുകൂടാ
തല്ലുകൊണ്ടെന്നാലതു തെല്ലുദിവസമങ്ങു
ചെല്ലുമ്പോൾവേദനക ളെല്ലാംശമിച്ചുപോകും.
വല്ലാത്തവാക്കു ഹൃദി ശല്യംതറച്ചപോലെ
അല്ലൽവരുത്തുമതിനില്ലങ്ങവസാനമ-
തെല്ലാംവിചാരിക്കുമ്പോൾചൊല്ലാനമെളുതല്ല
നല്ലഗുരുകടാക്ഷമല്ലാതൊരുശരണ-
മില്ലാമനുഷ്യർക്കു ചൊല്ലാമൊട്ടുക്കമിനി.
ധരണീസുരകുലമകുടമഹാമണി
ഗുരുനാഥൻമമവരമരുളേണം
ധരണിസുരപ്രഭുചെമ്പകനാടാ-
മരവിന്ദാകരദിനകരനരശൻ
ധരണീധരനുടെചരണാംബുജയുഗ-
ശരണീകൃതനിജകരണീയൻഗുരു-
കരുണാമൃതരസവരുണാലയനതി-
തരുണാമിതരുചിപരിണാഹംകൊ-
ണ്ടരുണാമലനവകിരണാവലിയുടെ
പരിണാമമായിതതരുണാകാരൻ;

അരുണാംഗുലിനഖചരണാംഭോരുഹ-
നരുണാപാംഗസ്ഫുരണാനന്ദൻ
ഹരിണാ കനകവിതരണാദിഷു സുര-
തരുണാ നീതിഷു ഗുരുണാ ധൈര്യേ
ഗിരിണാസമഗുണനരുണാ, സുമധുര-
തരുണീമാനസഹരണോചിതനിജ-
കരുണോന്നതഗുണഭരണോദാരവി-
ഹരണോദാത്തൻ, സുരണോദഗ്രൻ
ചരണോന്മുഖജനശരണോന്നിദ്രൻ
ധരണീപാലനശീലൻനരപതി-
ചരണംപരിചൊട്ടുവന്ദിക്കുന്നേൻ
വരണംമമഗതിപരിണാമസുഖം. 82

ശ്ലോകം.

ഗോഷ്ഠീ സാ വിരളാ ന യത്ര ഘടതേ
സത്താ പുരോഭാഗിനാം,
നാരീ സാ ഖലു ദുർല്ലഭാ ന കുസൃതി-
ശ്ലിഷ്ടം യദീയം മനഃ,
ദുഷ്പ്രാപഞ്ച തദംബു തീരജരജോ-
രാജിന്ന യദ്ദൂഷയേൽ,
ദുസ്സാധഞ്ച സുഖം തദാവിലയതേ
ദുഃഖാനുവൃത്തിന്ന യൽ.

ഇതിനുടെപൊരുളുപറഞ്ഞീടാമതു
മതിമാന്മാരറിയേണമിദാനീം;
അതിയായുള്ളഗുണങ്ങൾവരുമ്പോ-

ളതിലൊരുദോഷമകപ്പെട്ടമല്ലോ;
മുററുംനല്ലമഹാജനമെല്ലാം
ചുററുംവന്നാനിറഞ്ഞസഭായാം
കുററംനോക്കിപ്പറവാൻവലിയൊരു
കുററികണക്കിനെനിൽക്കുംചിലരിഹ
ദോഷഗ്രാഹികളില്ലാതുള്ളൊരു
ദോഷജ്ഞന്മാരുടെസങ്ഘത്തും;
വേഷമനോഹരിയാകിയപെണ്ണിനു
ദൂഷണമൊന്നുണ്ടതുമുരചെയ്യാം;
പല്ലവമെന്നതുപോലെദേഹം
പല്ലുംചുണ്ടുമതെത്രമനോജ്ഞം!
നല്ലകടാക്ഷംനല്ലൊരുഭാവം
സല്ലാപങ്ങളുമാനന്ദകരം
എല്ലാമിങ്ങനെമംഗലമെങ്കിലു
മല്ലാതുണ്ടൊരുദോഷമവൾക്കും
കല്യകണക്കെകഠിനംഹൃദയമ—
തല്ലാതുള്ളവൾദുർല്ലഭമല്ലോ;
ചാരുതയുള്ളൊരുസലിലത്തിന്നൊരു
നീരസമുണ്ടതുബോധിക്കേണം.
തീരത്തുള്ളൊരുപൊടിപടലംബത
ചേരുന്നേരമതൊന്നുകലങ്ങും.
എന്നതുപോലെനല്ലസുഖത്തിനു—
മൊന്നുവിരുദ്ധംദുഃഖാഗമനം;
അന്നന്നോരോദുഃഖാനുഭവം
വന്നിടകൂടാതുള്ളസുഖംബഹു—

ദുല്ലഭമെന്നുധരിച്ചീടേണം
നല്ലബുധന്മാരഖിലമിദാനീം
ചൊല്ലിയപദ്യത്തിന്റെപൊരുളിതു
വല്ലഭമോടുഗ്രഹിച്ചീടേണം;
ദൂഷണവാക്കുകൾചൊല്ലുകയത്രേ
ഭൂഷണമെന്നുനടിച്ചുനടക്കും
ഭോഷന്മാർപലരുണ്ടതിനാലി_
ബ്ഭാഷാകവിതമഹാവൈഷമ്യം. 118
ശുകപുരമമരുംപരമശിവൻമമ_
സുകവിതവരുവാൻവരമരുളേണം;
തകഴിയിലമരുംഹരിഹരസുതനും
സകലഗുണങ്ങൾനമുക്കരുളേണം;
നഗവരനന്ദിനിമാത്തൂരമരും
ഭഗവതിസതതംകാത്തരുളേണം;
വിഗതകളങ്കംകവികളുരപ്പാൻ
മികവുനമുക്കുലഭിപ്പിക്കേണം;
അംബരതടിനീനിലയനിലീനമൊ_
രംബുജനയനംനയനാനന്ദം
കംബുകശാപരിശോഭിതമാകിന
ബിംബമെനിക്കവലംബനമേകം. 130
ഉലകുജയിച്ചുജയശ്രീകൾക്കൊരു
കുലഗൃഹമാകിനകുവലയനയനൻ,
ഉലകുടെപെരുമാളവനീപതികുല_
തിലകമതാകിനമന്നരിൽമന്നൻ,
വലരിപുസന്നിഭനംബുധികാഞ്ചീ_

വലയിതമാകിനവസുധാചക്രം
കലബലധനജനപൌരുഷശാലീ
നലമേവാണവസിക്കുംകാലം,
പാരിൽഭ്രിവൃഖിഭ്രതിപെരുത്തു
ദാരിദ്ര്യംബതകേൾപ്പാനില്ലാ;
ചാരുസ്ത്രീകലപാലികമാരുടെ
ചാരിത്രത്തിനഭംഗവുമില്ലാ;
ദുർമ്മദമില്ലാദൂഷണമില്ലാ
ദുർമുഖമുള്ളജനങ്ങളുമില്ലാ;
കല്മഷമില്ലാകശ്മലരില്ലാ
കമ്മങ്ങൾക്കൊരുബാധകളില്ലാ;
വഞ്ചനമില്ലാവൈരമതില്ലാ
വാഞ്ഛിതമൊന്നവരായ്കയുമില്ലാ;
ചഞ്ചലമില്ലാചാപലമില്ലാ
ചഞ്ചലമിഴിമാക്ലേശമില്ലാ;
നിന്ദകളില്ലാനിഷ്ഠുരമില്ലാ
നിന്നാനിലയ്ക്കൊരിളക്കവുമില്ലാ;
മന്ദതയില്ലാ മത്സരമില്ലാ
മന്ദിരഭ്രതിവിനാശമതില്ലാ;
ഭീഷണിയില്ലാ ഭീതിയുമില്ലാ
ഭീഷണഭാഷണഘോഷണമില്ലാ;
ഏഷണിയില്ലാ എതിർപ്പടയില്ലാ
ഏഷണദോഷവിശേഷമതില്ലാ;
മോഷണമില്ലാ മോഹവുമില്ലാ
മോഷ്ടാവെന്നൊരുനാമവുമില്ലാ;

കുണ്ഠിതമില്ലാ കുടിലതയില്ലാ
കുണ്ഠജ്ജാബലഭടജനമില്ലാ;
ശണ്ഠകളില്ലാ ശഠതകളില്ലാ
ചണ്ഡികളാകിന മാനുഷരില്ലാ;
സങ്കടമില്ലാ സംഭ്രമമില്ലാ
സംഘവിരോധമൊരുത്തനുമില്ലാ;
സങ്കരമില്ലാ സാഹസമില്ലാ
സംഗരഭീതിപരാഭവമില്ലാ;
വ്യാകുലമില്ലാവ്യാധികളില്ലാ
വ്യാകരണംപഠിയാത്തവരില്ലാ;
ലാഘവമില്ലാലാലസയില്ലാ
രാഘവസേവകരല്ലാതില്ലാ;
വിസ്മയമില്ലാവിഷമമതില്ലാ
വിഷയഭ്രാന്തുപിടിച്ചവരില്ലാ;
പിഴകളുമില്ലാ പീഡകളില്ലാ
പിഴകിഴ്പ്പോയജനങ്ങളുമില്ലാ;
കണ്ടകനില്ലാ കള്ളനില്ലാ
കണ്ടാലഴകില്ലാത്തവനില്ലാ;
കാതരനില്ലാ കപടമതില്ലാ
കാതരമിഴിമാൎക്കൊരുവിനയില്ലാ.
ധൎമ്മപ്പെരുമാൾപണ്ടുനടന്നൊരു
ധൎമ്മത്തിന്നൊരുപിഴക്കൂടാതെ
തന്മകനതിലൊരുപത്തുമടങ്ങുസു-
ധൎമ്മസമൃദ്ധിവരുത്തിവസിച്ചാൻ.
നെല്ലുംപണവുംപാത്രങ്ങളുമിവ...

യെല്ലാമനവധിവൎദ്ധിച്ചതിനാൽ
ല്ലങ്ങളിലൊരുദിക്കുമൊഴിഞ്ഞി-
ട്ടില്ലെന്നായിതുവിപ്രന്മാൎക്കും.
വിത്തുംനെല്ലുംവാരിക്കോരി-
പ്പത്തായങ്ങൾനിറച്ചൊരുശേഷം
പത്തായിരമിനിയുണ്ടതിനാലാ-
പത്തായെന്ന ഗൃഹസ്ഥനഭാവം.
പെരുവഴിപോക്കൎക്കൂട്ടികൊടുപ്പാ-
നൊരുവനമില്ലൊരുദുൎമ്മുഖലേശം
ഒരുനാഴികപുലരുന്നതിൽമുമ്പേ
അരിയുംകറിയുംവെച്ചുളവാക്കി
പെരുവഴിപോക്കർവരാഞ്ഞിട്ടവരുടെ
പെരുവഴിനോക്കിയിരിക്കുംസരസൻ.
അരമനതന്നിൽവരുംപഥികന്മാ-
ൎക്കൊരുവൈഷമ്യമൊരിക്കലുമില്ലാ
നിരുപിക്കുമ്പോൾകൊററുകഴിക്കാ-
മൊരുകുറിയല്ലുത്തരായുംപകലും.
കുറിയരിവെച്ചുവെളുത്തൊരുചോറും
കറികളുമാജ്യംദധിയുംകൂട്ടി
നിറയെക്കൊററുകഴിക്കുംപരിഷകൾ
കുറയല്ലൻപതുലക്ഷംദിനവും;
പട്ടന്മാൎക്കിഹചോറുകൊടുപ്പാ-
നൊട്ടല്ലാദരമുലകുടെമന്നന
വട്ടംപലവകപച്ചടികിച്ചടി
ചട്ടററീടിനചാറുപരിപ്പും

വണ്ണൻപഴവുംപപ്പടവുംപല
കണ്ണൻപഴവുംകറികളനാലും
തിണ്ണംദധിമധുപാലുംഗുളവുമി-
വണ്ണംപ്രാതലിനെല്ലാരുഘോഷം.
അത്താഴത്തിനകാച്ചിയമോരും
പുത്തൻമാങ്ങാ നാരങ്ങാക്കറി
മത്തങ്ങാക്കറിമററുംപലവക
നിത്യവുമിങ്ങനെഭോജനദാനം.
കൂത്തുണ്ടൊരുദിശി പാട്ടുണ്ടൊരുദിശി
ഓത്തുണ്ടൊരുദിശി കീർത്തനമൊരുദിശി
ആട്ടമൊരേടത്തഭ്യാസികളുടെ
ചാട്ടമൊരേടത്തായുധവിദ്യ
കൊട്ടുംകോലടിചെപ്പടിതപ്പടി
തട്ടമ്മേൽക്കളിതകിലുംമുരശും
നാടകനടനംനമ്മവിനോദം
പാഠകപഠനംപാവക്കളത്തും
മാടണിമുലമാർമോഹിനിയാട്ടം
പാടവമേറിനപലപലമേളം
ചന്തംതടവിനചതുരംഗങ്ങളു-
മന്തരഹീനംപകിടക്കളിയും
പന്തടിവീണാവേണുമൃദംഗം
ചിന്തുംപേരണിപോരണിവിധവും.
അന്തണവരരുടെശാസ്ത്രവിചാരം
ഗ്രന്ഥികളുടെപടുമത്സരവാദം
സന്ധിതുടങ്ങിനനയശാസ്ത്രങ്ങളു-

മെന്നിതുമൊന്നാലില്ലവസാനം.
ദന്തികളനവധികാലാളുകളും
പന്തിനിറഞ്ഞൊരുകുതിരപ്പടയും
ലന്തത്തോക്കുപറങ്കിത്തോക്കുകൾ
കുന്തംചവളംവില്ലുംശരവും
ആയുധവാഹനവിഭവംപറവാ–
നായിരമാനനമുള്ളവനുംപണി.
മായവിതന്നുടെമകനാംമന്നവ–
നായതനയനൻവാണൊരുകാലം
നായന്മാരുടെവീടുകൾതോറും
മായാഭഗവതിവിളയാടുന്നു.
കായസ്ഥന്മാരച്ഛന്മാർക്കൊരു
കായക്ലേശവുമില്ലക്കാലം.
അഞ്ചുപറയ്ക്കുള്ളൊരുകണ്ടത്തിൽ
പുഞ്ചവിതച്ചുവിളഞ്ഞതുകൊയ്താൽ
അഞ്ചുജനത്തിനുചെലവുകഴിക്കാ–
മഞ്ചുമൊരേഴുംമാസംമുഴുവൻ
തഞ്ചിലവുകളുംവിത്തുംകൂലിയു–
മഞ്ചാതേകണ്ടങ്ങുകഴിച്ചാൽ
അഞ്ചോപത്തോവാസ്സകൊടുപ്പാൻ
വാഞ്ഛിച്ചാലതുമതിലുണ്ടാകും.
കണ്ടങ്ങളിലുഴവെന്നതുകൂടാ–
തുണ്ടാമനവധിനെല്ലതുകാലം
കണ്ടങ്ങളിലുളവാംവിളവളവേ
കണ്ടവരില്ലകൃഷിക്കാരന്മാർ;

പ്രജകളെരക്ഷിപ്പാൻവിരുതുള്ളോ-
രെജമാനന്മാരതിസരസന്മാർ
ദ്വിജവരഭക്തിയുമെത്രവിശേഷം
വിജയസമൎത്ഥന്മാരവരെല്ലാം
നാരികളോടുവിചാരിച്ചിട്ടൊരു
കാൎയ്യക്ലേശവുമന്നില്ലേതും
നേരല്ലാതൊരുസംസാരങ്ങളി-
ലാരംഭങ്ങളുമില്ലക്കാലം.
അപരാധികളോടൎത്ഥംവാങ്ങി-
ട്ടപരാധത്തെമറയ്ക്കയുമില്ലാ
ഉപകാരംചെയ്യുവരെത്തന്നേ
കൃപകൂടാതെചതിക്കയുമില്ലാ;
ദൂഷണമുള്ളതുധനവാനെങ്കിൽ
ഭൂഷണമെന്നൊരുഭാവവുമില്ലാ
ഏഷണികേട്ടിട്ടെജമാനൻചില
ഭീഷണികാട്ടുകയില്ലതുകാലം.
ജാതിക്കൎഹതയില്ലാതുള്ളതു
ചെയ്തീടുന്നജനങ്ങളുമില്ലാ
കോട്ടക്കച്ചമണപ്പാടൻവക
കാട്ടാറൻപലതുപ്പട്ടികളും
കട്ടിക്കവണികൾപട്ടുതരങ്ങളു-
മെട്ടുമുളംപലസോമൻമുറിയും
കെട്ടിക്കാച്ചിയമുണ്ടുകളെന്നിവ
കെട്ടിയെടുക്കുംപട്ടന്മാർചിലർ
നാട്ടിൽനടന്നൊരുവാണിഭമെന്നതു

കേട്ടിട്ടില്ലക്കാലത്തിങ്കൽ.
ഏഴവെളുപ്പിന്നേററുകുളിച്ചൊരു
പാഴവരാതെകഴിക്കുംനിയമം
താഴ്കയില്ലൊരുദിക്കിലുമെന്നാ-
ലൂഴിയിലുള്ള മഹാവിപ്രന്മാർ.

ഉലകിനിവണ്ണംപൊലിമവരുത്തി-
ക്കുലബലഭൂഷണമുലകടെപെരുമാൾ
പലപലമന്ത്രികളോടിടകൂടി-
പ്പുലസുഖസുമുഖംവാണരുളുന്നാൾ
ഒരുദിനമരശൻനരവരസഭയിൽ
പരിചൊടുമണിസിംഹാസനമേറി
പരിണതരാകിനമന്ത്രികളോടൊ-
ന്നരുളിച്ചെയ്താനമിതോത്സാഹൻ.
"മധുരയിൽമന്നവനെന്നൊടുചെയ്തൊരു
മതികപടങ്ങളശേഷമിദാനീം
മതിമാന്മാരാംമന്ത്രിവരന്മാർ
മതിയിൽമറന്നിഹമരുവീടുകയോ?
മതിയാകില്ലവനെക്കൊലചെയ്വാ-
നിതിലൊരുപുരുഷനുമെന്നൊരുമതമോ?
മതിമതിയെന്തിനനൎത്ഥമിതെന്നൊരു
മതിമാന്ദ്യേനവസിച്ചീടുകയോ ?
അതിനുതുടൎന്നാൽചെലവിടുവാൻഞാൻ
മതിയല്ലെന്നൊരുദുൎബ്ബോധംകൊ-
ണ്ടതിയായിട്ടൊരുസന്നാഹത്തിനു
മതിമാന്മാരുമടിച്ചീടുകയോ?

മാതുലരെവരെവെട്ടിക്കൊന്നൊരു
പാതകിയാമവനവനിവെടിഞ്ഞ-
പ്രേതപുരത്തിലിരിക്കണമിന്നതി-
നേതുമെനിക്കൊരുസംശയമില്ലാ.
ക്ഷോണീപതിയെന്നിങ്ങനെയുള്ളൊരു
നാണിയമിങ്ങുനശിച്ചുതുടങ്ങീ.
നാണംകെട്ടൊരുകോണിലിരിപ്പാ-
നാണുങ്ങൾക്കുള്ളൂണമായ്വരുമോ?
ഊണുമുറക്കവുമെന്ന്യെയൊരുതൊഴിൽ
കാണുന്നീലിഹയജമാനന്മാ-
ർക്കേണവിലോചനമാരേപ്പോലെ
വാണാൽമതിയോമതിമാന്മാരേ!
ഊണുകഴിപ്പാനടവിയിലുടനേ
നൂണുനടക്കുംക്രോഷ്ടാവുംമതി.
ആണുങ്ങൾക്കുപിറന്നവനീവിധ-
മൂണുകളൊന്നുമൊരൂണായീലാ
ക്ഷീണമകന്നുടനരിഭടപടയെ-
ബ്ബാണംകൊണ്ടുതകർത്തങ്ങവരുടെ
ശോണിതശോണമതാകിനദേഹം
ക്ഷോണിയിലിട്ടുപിരട്ടിശ്വാവിനൊ-
രൂണിനുനൽകിസ്വാമിയെവന്നഥ
താണുവണങ്ങിത്തരസാകിട്ടുമൊ-
രോണപ്പുടകയുടുത്തുടനുളവാ-
മൂണത്രേപുനരൂണെന്നറിവിൻ."
ഇത്ഥംനൃപനുടെവാക്കുകൾകേട്ടതി-

വൃദ്ധനതാതിനമന്ത്രിപ്രവരൻ
സത്വരമെഴുനേററടിമലർകൂപ്പീ–
ട്ടുത്തരമിത്തരമൊന്നറിയിച്ചാൻ:—
"അരുളിച്ചെയ്തതുസത്യമിതൊന്നും
നിരുപിക്കായ്കയുമല്ലടിയങ്ങൾ,
കുരുസുതരാകിയനൂററുവരെപ്പോ–
ലരുതൊരുസാഹസമെന്നൊരുപക്ഷം
നരപതിധർമ്മജനനുജന്മാരും
പരിചൊടുവിപിനേവാഴുങ്കാലം
ഉരഗധ്വജനും സഹജന്മാരും
തരസാതങ്ങടെവിഭവം കാട്ടാൻ
പെരുകിനപടയും കടയും തഴയും
കരിതുരഗങ്ങളുമെന്നൊരുഘോഷം
നിരുപമപൌരുഷമവിടെച്ചെന്നാർ
നിരുപിക്കാതൊരുനാണക്കേടഥ
വിരവൊടുകിട്ടിത്തലയും താഴ്ത്തി–
പ്പുരിപുക്കാനതുകേട്ടിട്ടില്ലേ?"
അരുളിച്ചെയ്താനലകടെപെരുമാൾ
"അതുമാത്രം ഞാൻ കേട്ടിട്ടില്ല.
പെരുകിനകൌതുകമുണ്ടതുകേൾപ്പാൻ
പരിചൊടുതൽക്കഥകഥനം ചെയ്ക"
അരുളപ്പാടതുകേട്ടൊരുസചിവൻ
കരതളിർകൂപ്പിക്കഥനം ചെയ്താൻ:— 358
എങ്കിലൊരുന്നാളുരഗധ്വജനും
ഹുംകൃതിയേറിനശകുനിയുമുടനേ

പങ്കജലോചനപാദാംബുജമധു-
ഭൃംഗമതാകിനധർമ്മാത്മജനെ
കള്ളച്ചൂതുകൾകൊണ്ടുചതിച്ചു-
കള്ളന്മാരുടനടവിയിലാക്കി
വെള്ളക്കുടയുംപടയുംരാജ്യവു-
മുള്ളപദാർത്ഥമശേഷമടക്കി
ഭള്ളുനടിച്ചുതടിച്ചുമദംകൊ-
ണ്ടുള്ളുനിറഞ്ഞുകവിഞ്ഞീടുംമല-
വെള്ളത്തിരപോലിരവുംപകലും
തള്ളിയലയ്ക്കുംപരിതോഷത്താ-
ലുള്ളത്തിൽപ്പുനരുത്തമപുരുഷരി-
ലെള്ളോളംബഹുമാനംകൂടാ-
തുള്ളശഠന്മാരോടിടകൂടി-
ത്തള്ളലിയന്നുവസിക്കുംകാലം
ധർമ്മതനൂജനുമനുജന്മാരും
പെൺമണിയാളാംദ്രൌപദിതാനും
നിർമ്മലരാകിനവിപ്രന്മാരും
ശർമ്മദമാകിനധർമ്മാരണ്യ
നിർമ്മലതീർത്ഥജലങ്ങളുമാടി-
ധാർമ്മികരാകിനതാപസവരരുടെ
സമ്മാനത്തെലഭിച്ചുലഭിച്ചും
കിർമ്മീരാസുരനിധനാനന്തര-
മന്തരിതാഖിലചിന്താഭാരം
സന്തോഷാംബുധിവൻതിരനീന്തി-
ശ്ശാന്തന്മാരവരന്തണരോടേ

ഹന്തസുഖിച്ചുനിതാന്തമനോഹര-
കാന്താരേ നിജകാന്താസഹിതം
ക്ലാന്തിവെടിഞ്ഞതികാന്തിയുതന്മാ-
രന്തസ്സുഖമൊടുചെന്താർമകളുടെ
കാന്തൻ തന്നുടെകാന്തം തിരുവുടൽ
ചിന്തിച്ചധിഗതസന്തതമോദമ-
നന്തുരന്തനിരന്തരമാംഭവ-
സിന്ധുതരംഗനിബന്ധനമൻപൊടു
സന്തരണംചെയ്തുവിടെവസിച്ചാർ. 394

അക്കാലംദുര്യോധനൻചൊല്ക്കൊണ്ടനുജന്മാരും
അക്കാത്മജൻകർണ്ണനംധികാരിശകുനിയും
ഉൾക്കാമ്പിലുള്ള വൈരമൊക്കെപ്രകാശിപ്പിച്ചു
തക്കത്തിലൊരുദിക്കിലൊക്കെത്തികഞ്ഞുകൂടി
പൊക്കത്തിലുള്ള പുരിപുക്കാശു ചെന്നിരുന്നു
സൽക്കാരങ്ങളുംചെയ്തു സൽകൌതുകവുംപൂണ്ടു
നില്ക്കുന്നകർണ്ണനുടെ കൈക്കുപിടിച്ചുമെല്ലെ
ചിക്കെന്നുപലപല വാക്കുകളുരചെയ്തു.
വെക്കെന്നുസുയോധനൻ "ഇക്കണ്ടനമുക്കെല്ലാ-
മിക്കാലംനിരൂപിച്ചതൊക്കെസ്സഫലമായി;
ഭോഷ്കല്ലബോധിക്കേണംഓക്കുമ്പോളിപ്രയോഗം
ആർക്കുംവരുന്നതല്ല; പാർക്കാതവരെക്കാട്ടി-
ലാക്കാനുള്ളപദേശമാർഗ്ഗംമാതുലനല്ലാ-
താർക്കാനുംസാധിക്കുമോ?
ഊക്കുള്ളഭീമസേനൻ തോല്ക്കുമെന്നിത്രനാളും
ആർക്കുംനിനവില്ലതും ഇക്കാലംസാധിച്ചല്ലോ. 410

വണ്ണൻവാഴകണക്കുതടിച്ചൊരു
പൊണ്ണൻമാരുതിമലയുടെമൂട്ടിൽ
കണ്ണുമയങ്ങിവിശന്നുതളൎന്നൊരു
മണ്ണിൽമലൎന്നുകിടന്നുഴലുന്നിതു
കണ്ണുകൾകൊണ്ടതുകണ്ടുരസിപ്പാൻ
കൎണ്ണാ! കൌതുകമിയലുന്നില്ലീ?
കൎണ്ണസുഖംപുനരവരുടെവാൎത്താ-
കൎണ്ണനമാത്രമതുംമതിതാനും
ഓട്ടന്മാരിലൊരുത്തനെവിരവൊടു
വിട്ടീടുകനാമെങ്കിലിദാനീം
കാട്ടിൽചെന്നവനവരുടെഗോഷ്ഠിക-
ളൊട്ടൊഴിയാതെഗ്രഹിച്ചുവരേണം;
കാട്ടിൽനടക്കുംകാട്ടുമൃഗത്തെ-
ക്കാട്ടിൽപരവശഭാവത്തോടെ
പട്ടിണിയിട്ടുനടക്കുന്നവരുടെ
ചട്ടമശേഷംകേട്ടുരസിക്കണ-
മൊട്ടുംതാമസമരുതതിനിഹ
വട്ടംകൂട്ടുകവടിവൊടുകൎണ്ണാ!
കോട്ടമതില്ലാത്തോട്ടനെയുടന-
ക്കോട്ടിനുപോവാൻവിട്ടീടുകനീ.
നന്നാസ്സുകതിരിവുള്ളൊരുപുരുഷനെ-
യിന്നുനിയോഗിച്ചീടണമതിനായ്;
ഒന്നുംതിരിയാത്താളുകളുണ്ടിഹ
മന്ദന്മാരവരെന്തിനുകൊള്ളാം?
തിന്നുമുടിപ്പാനല്ലാതവരാ-

ലൊന്നുമെനിക്കൊരുലാഭമതില്ലാ,
ഒന്നിനയച്ചാലതുസാധിക്കി-
ല്ലെന്നല്ലമളിയുമൊന്നവരുത്തും,
തന്നത്താനറിയാത്തൊരുകൂട്ടം
വന്നുനിറഞ്ഞൂനമ്മുടെനാട്ടിൽ.
എന്നുടെമുതലുമുടിപ്പാനെപ്പൊഴു-
മെന്നുടെഭൃത്യന്മാർമുതിരുന്നു.
അഷ്ടികണക്കിനുകൂടാഞ്ഞാലവർ
കുട്ടിപ്പട്ടരെയേത്തമിടീക്കും,
പട്ടിണിയെന്നതുനമ്മുടെപിള്ളേ-
ക്കൊട്ടുംതന്നെസഹിപ്പാൻമേലാ,
വെട്ടമെടുക്കുംമുമ്പേയഷ്ടികൾ
ഘട്ടിസ്സാദമെടുത്തുഭുജിക്കും
കട്ടത്തൈരുംകൂട്ടിയുരുട്ടിയ-
തൊട്ടല്ലതുമൊരുപഞ്ചപ്രസ്ഥം,
കൊററുകഴിച്ചൊരുതെക്കൻമുണ്ടും
ചുററിയുടുത്തൊരുതൊങ്കലുതൂക്കി
വെററിലതിന്നുമുഴപ്പിച്ചുംകൊ-
ണ്ടേററുതിരിക്കും രസികന്മാരായ്.
കററക്കുഴൽമണിമാരുടെവീടുകൾ
പററിപ്പുകിടിപറഞ്ഞുരസിച്ചും
വെററപിടുങ്ങിത്തിന്നുടനവരുടെ
കററമുരച്ചുചിരിച്ചുതിരിച്ചും,
പകയുള്ളവരെപ്പിഴചെയ്യിച്ചൊരു
വകയുണ്ടാക്കുംപുകയിലകൊൾവാൻ

പകലുംരാവുമഹങ്കാരത്തിനു
മികവുള്ളവരിവരെന്തൊരുകഷ്ടം!
തിരുവുള്ളക്കാരിവ്വരെന്നോർത്തി_
ട്ടരിയാട്ടുകയില്ലറിവുള്ളവരും;
തിരിയാത്തവരിവരൊരുവൎക്കുംവഴി_
തിരിയാപെരിയജനത്തിനുപോലും;
മുടിയന്മാരിവരാകൃതികണ്ടാൽ
തടിയന്മാരൊരുവേലയെടുപ്പാൻ
മടിയന്മാർപലജനമുണ്ടിഹകം_
കുടിയന്മാരവരൊന്നിനുമാകാ.
ചോറുകൊടുക്കുംയജമാനങ്കൾ
ക്കൂറുള്ളവരിഹപാരംകുറയും
മാറുകയില്ലപറഞ്ഞാലെന്ന_
ല്ലറുകയേവരുദിവസംതോറും,
ഏറുകൊടുപ്പാൻതോന്നുമെനിക്കി_
ട്ടപ്പാറകളുടെധിക്കാരംകണ്ടാൽ;
ന്നൂറുജനത്തിലൊരുത്തനുനേര_
ല്ലീറവരുന്നതുപെരുതോകഷ്ടാ!
തോണികടന്നാൽതുഴവേണ്ടെന്നൊരു
നാണിയമുണ്ടതുതോപ്പല്ലേതും,
ഊണുകഴിച്ചുതിരിച്ചാലവരെ_
ക്കാണുകയില്ലൊരുദിക്കിൽപോലും,
കാണുകയില്ലെന്നല്ലതിരഞ്ഞാ_
ലേണാക്ഷികളുടെവീട്ടിൽക്കാണാം.
അത്താഴത്തിന്നിലവെയ്ക്കുമ്പോ_

ളെത്താത്തവരുടെപിലകൊണ്ടീടാം;
ചത്താലുംവരുമഷ്ടിയടുത്താൽ
ഓൎത്താലിങ്ങുവെറുപ്പാകുന്നു.
കൂറില്ലാത്തവരെങ്കിലുമിവരുടെ
ചോറുമുടക്കാൻമടിയാകുന്നു;
നീറുംക്ഷുത്തുവളൎന്നീടുമ്പോൾ
ആരുംഭേദമതില്ലെന്നറിക.
ഈവിധമോരോന്നുരചെയ്കന്നാൽ
കേവലമിതിനേനേരവുമുള്ളൂ.
ദൈവികമുള്ളൊരുദൂതനെവിരവൊടു
പോവതിനാശുനിയോഗിച്ചാലും".
അതുകേട്ടൻപൊടുരാധാതനയൻ
മതിമാനാകമൊരോട്ടനെവിരവൊടു
ഹിതമൊടുമെല്ലെവിളിച്ചുവരുത്തി
ക്ഷിതിപതിശാസനമൊന്നുരചെയ്താൻ.

ഓട്ടൻവചനമതു കേട്ടൻപൊടുസരസ-
നൊട്ടുംമടികൂടാതെ ഓട്ടംതുടങ്ങിയൊരു
കോട്ടംവരാതെചെന്നു കാട്ടിലകംപുക്കു
കാട്ടുമൃഗങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തെയവനേതും
കൂട്ടാക്കാതെകണ്ടോരോകാട്ടിൽതിരഞ്ഞുമല-
മുട്ടിൽനടന്നുപലതോട്ടിൽചിലവലിയ
മേട്ടിൻമുകളിലോരോകാട്ടിൽമുനികളുടെ
കൂട്ടത്തെക്കണ്ടുകണ്ടങ്ങൊട്ടുനേരംചെന്നപ്പോൾ
കേട്ടുദ്വൈതകമെന്നകാട്ടിൽമരുവീടുന്ന
ശ്രേഷ്ഠന്മാരായുള്ളയുധിഷ്ഠിരാദികളെന്നു.

ദ്വൈതേതരസുഖരസികന്മാരായ്
ദ്വൈതവനത്തിൽവസിച്ചരുളീടും
ശീതകിരണകുലതിലകന്മാരാം
ഭൂതലനൂതനച്യുതശരന്മാർ
പാർത്ഥന്മാരവരമിതാനന്ദകൃ-
താർത്ഥന്മാരതിപാവനമാകിന
തീർത്ഥസ്നാനംചെയ്തു സുഖിച്ചോര-
നർത്ഥംകൂടാതിഹവിലസുന്നു.
വാർത്തകളിങ്ങനെഗൂഢമറിഞ്ഞതി-
ധൂർത്തനതാകിനകുരുസുതദൂതൻ
പാർത്തിരിയാതെതിരിച്ചുനടന്നഥ
പാർത്ഥിവനഗരംപുക്കാനുടനെ
കർണ്ണാദികളൊടുകൂടിസ്സഭയിൽ
സ്വർണ്ണാസനവരമേറിവസിക്കും
കർണ്ണജപനാംധൃതരാഷ്ട്രജനുടെ
കർണ്ണേചെന്നുപറഞ്ഞറിയിച്ചാൻ. 516

ആനന്ദഭൈരവി—ചെമ്പട.

"കേട്ടാലും വീര! കേട്ടാലും! (പല്ലവി)
കേട്ടാലും ദുരിതശാന്തി
കേവലംനമുക്കുണ്ടാകും
ഗുരുകടാക്ഷപരമഭാഗ്യമുള്ളവ-
നൊരുദുരാധിവരികയില്ലമന്നവ! (കേട്ടാലും)
കൌന്തേയന്മാർക്കു സന്തോഷം
കാന്താരേവസിക്കുമ്പോളും

സന്താപമവൎക്കില്ലേതും
കനിവിയന്നമുനിജനങ്ങളോടവ-
രനിശമേവഘനശമേനചേൎന്നിതു (കേട്ടാലും)
ദ്വൈതകാരണമേവുന്ന,
കൈതവങ്ങളവരോടു
ചെയ്യതേതുംഫലിച്ചീല
കരുണയുള്ള നരകവൈരിതന്നുടെ
ചരണമുണ്ടുശരണമിന്നവൎക്കിഹ (കേട്ടാലും)
തീൎത്ഥങ്ങൾതോറുംപാൎത്ഥന്മാർ
സാൎത്ഥമാക്കിനാലാംപുരു-
ഷാൎത്ഥമവരാത്തമോദം
സരസിജാക്ഷചരിതസാൎത്ഥകീൎത്തന-
വിരതമായിദ്ദുരിതമായതൊക്കവേ (കേട്ടാലും)
കാടുകൾതന്നേവീടുകൾ
തോടുകൾനദികൾനല്ല
കോട്ടകൾപലതുമുണ്ടു
അരിവിയാറുമരികെയുണ്ടുനല്ലൊരു
വരിയിൽവേണ്ടുമരിയുമുണ്ടുകൊററിനു (കേട്ടാ)
ജന്തുക്കളെല്ലാംബന്ധുക്കൾ
അന്തികമുച്ചകംവന്നോ-
ത്തൊഴംപ്രാതലുനൽകും
അടവിവാസമടവുനന്നനന്നൊരു
കടവുമില്ലതടവുമില്ലവൎക്കിഹ (കേട്ടാലും)
ഉത്സാഹംപൂണ്ടുമേവുന്നു
മത്സരംകൂടാതവൎക്കു

വത്സരംപതിനൊന്നായി
വിരവിലിങ്ങുവരുവതിന്നുസംഗതി
വരുമവക്കരുതിവാണുകൊള്ളുക" (കേട്ടാ) 47

ഓട്ടൻവന്നുപറഞ്ഞൊരുവാക്കുകൾ
കേട്ടുകയൎത്തുരചെയ്തുസുയോധനൻ
"ഒട്ടുമകംപുറമില്ലാതുള്ളൊരു
യഷ്ടീ! നില്ലുനിനക്കെന്തറിയാം.
നിന്നോടവരുടെഗുണദോഷങ്ങളി–
ലൊന്നുംഞാനിഹചോദിച്ചീലാ.
ഒന്നിനയച്ചാലക്കഥമാത്രം
വന്നുപറഞ്ഞീടുകിലതുപോരും
പോടാനിന്നുടെദുസ്സാമൎത്ഥ്യം
കൂടാനമ്മോടുകുടിലകറോരാ!
പാടവമേറിനപാണ്ഡുസുതന്മാ–
രോടിടകൂടിനടന്നാലുംനീ;
നമ്മുടെചോറ്തിന്നൊരുദുഷ്ടാന
നമ്മുടെവൈരികളിൽബ്ബഹുമാനം!
നമ്മുടെദോഷവുമവരുടെഗുണവും
വെണ്മയിലുരചെയ്തീടിനമൂഢാ!
കാട്ടിൽച്ചെന്നുടനവരൊടുകൂടി–
ക്കായ്കനിതിന്നുകിടന്നാലുംനീ.
കൂട്ടക്കാരെക്കൂറില്ലാതൊരു–
ചേട്ടക്കാരനൊരിടയില്ലേത്രം
ചോറൊരിടത്തിൽക്കൂറൊരിടത്തിൽ
വേറതിരിച്ചുഗ്രഹിപ്പാറായി!

ഏറിപ്പോം പറയുമ്പോളിക്കഴ–
വേറിക്കിട്ടുതൊഴിപ്പാൻതോന്നാം.
മാററാരിൽകനിവേററമതുള്ളൊരു
കുററാരേക്കാൾമാററാർനല്ല
ഉപ്പുപിടിച്ചപദാൎത്ഥത്തെക്കാ–
ളുപ്പിനുപുളികറയുംപറയുമ്പോൾ.
ആപ്രിയമാസ്സരുമതുകൊണ്ടുംഭയ–
മിപ്പരിഷയ്ക്കുതരിമ്പില്ലറിവിൻ!
ഇക്കൂട്ടത്തിൽപ്പരിചയമുള്ളവ–
നക്കൂട്ടംചിതമെന്നിഹതോന്നും,
അക്കൂട്ടത്തിൽച്ചെന്നിടപെട്ടാ–
ലിക്കൂട്ടംചിതമെന്നുംതോന്നും.
ദുഷ്ടക്രൂരരുള്ളമഹാപാപികളവ–
നിക്കൂട്ടത്തിൽനിറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു;
ഭോഷ്കല്ലൊരുവനൊവിശ്വാസംപുന–
രിക്കാലത്തുനമുക്കില്ലേതും
ഇജ്ജനമൊന്നിനിറങ്ങുന്നേരം
ദുൎജ്ജനമതിനൊരുദൂഷണമോതും.
സജ്ജനമെന്നതുപാരംകുറയും
വക്രമനസ്സുകളേറെസ്സഭയിൽ.
ഇതുകൊള്ളാമെന്നൊരുവനുപക്ഷം
അതുകൊള്ളാമെന്നപരനുപക്ഷം
ഇതുരണ്ടുംചിതമല്ലെന്നുംചില
മതമുണ്ടാസ്സരുമങ്ങനെയുള്ളൂ;
കള്ളച്ചൂതുകൾമാതുലനുണ്ട–

ന്നുള്ളതുഞാനോ കേട്ടിട്ടില്ല.
കള്ളന്മാരുടെവാൎത്തകളെല്ലാം
കള്ളന്മാൎക്കേബോധമതുള്ളൂ.
ഹേതുകഥിക്കാമന്തകതനയനു
ചൂതുകളംപൊരുതാൻവാസയില്ലാ,
കൌതുകമെന്നതുപാരംതാനും
വാതുകളംപറവാൻകാരണമതുതാൻ.
വാതുപറഞ്ഞുകൊടുത്തതശേഷം
മാതുലനിങ്ങുകരസ്ഥമതാക്കി
കൈതവമെന്നതുമാതുലനിവിടെ-
ച്ചെയ്തതിലൊന്നും തോന്നുന്നീലാ-
പണയംതന്നതുവാങ്ങരുതെങ്കിൽ
പണയംപറയുന്നെന്തിനുപാഴിൽ?
പണമെന്നുള്ളതിനോടിടപെട്ടാൽ
പ്രണയംകൊണ്ടൊരുഫലമില്ലേതും.
ഗുണവാന്മാരൊരബദ്ധംചെയ്താൽ
തുണചെയ്തവനുമബദ്ധക്കാരൻ:
പണമുള്ളവനെപ്പാട്ടിൽവരുത്താൻ
പണിചെയ്യുന്നതുപാൎത്ഥിവധൎമ്മം;
ചൂതിൽച്ചെകതിപിണഞ്ഞൊരുനേരം
കൈതവമെന്നൊരുവാൎത്ത നടത്തി
ഏതുംതിരിയാത്തവർപറയുന്നതി-
ലേതുമെനിക്കൊരുഭീതിയുമില്ലാ.
ഇവനുംപുനരതുനേരെന്നോൎത്തി-
ട്ടവരുടെഗുണഗണമുരചെയ്യുന്നു.

ഭവതുനമുക്കതിലുംനഹിഖേദം
ഇവനല്ലീശ്വരനെന്നെവലപ്പാൻ"
ഇത്തരമങ്ങുകയൎത്തുപറഞ്ഞതി-
നുത്തരമവനൊന്നുരചെയ്തീലാ.
സത്വരമവനിയിൽവീണവണങ്ങി
ക്രുദ്ധനകോപവുമൊന്നുശമിച്ചു. 626
ഗാന്ധാരീസുതനുടനേപുനരപി
ഗാന്ധാരാദികളോടുരചെയ്താൻ.
"കൌന്തേയന്മാരവർപുനരിനിയും
കാന്താരാടനമങ്ങുകഴിഞ്ഞാൽ
മാററാരവരിഹമററൊരുകൂട്ടം
കൂററാർചിലരെക്കൂട്ടിക്കെട്ടി
ഏററംകോപിച്ചിഹവന്നൊരുപട-
യേററെന്നാലിനി നില്പാൻവിഷമം.
കാററിൻമകനൊരുവൻപുലിപോലേ
ചീററിയണഞ്ഞുപിണങ്ങുന്നേരം
തോററുമടങ്ങുകയില്ലല്ലീനാം
ഊററക്കാരവർപലരുണ്ടല്ലോ.
ഇക്കൂട്ടത്തിനൊരമളിപിണപ്പാൻ
നോക്കിയിരിക്കുന്നുണ്ടിഹപലരും:
തെക്കുവടക്കുകിഴക്കുപടിഞ്ഞാർ
ദിക്കതുമുള്ളതിൽവൈരികളേറും
ഇക്കാലംചിലകലശലുകൂട്ടാ-
നൊക്കെക്കൂടിവിചാരിക്കുന്നു
ഇക്കണ്ടാളുകളൊക്കെവരുമ്പോൾ

ഇക്കഥയൊന്ന മറിഞ്ഞതേപോവൂ”
ദുൎയ്യോധനനുടെ വചനംകേട്ടഥ
വീൎയ്യഗുണാംബുധികൎണ്ണനരത്താൻ
“ധൈൎയ്യംപൂണ്ടുവസിച്ചരുളേണം
കാൎയ്യംകൊണ്ടുവിഷാദിയ്ക്കേണ്ടാ.
നേൎത്തുവരുംപരിപന്ഥിജനങ്ങടെ
ധൂൎത്തുകളൊന്നും നമ്മൊടുകൂടാ.
കൂൎത്തശരാവലികൊണ്ടുടനവരുടെ
മൂൎത്തിപിളൎപ്പാൻഞാനൊരുവൻമതി.
മറുപക്ഷത്തുവരുന്നജനങ്ങളെ..
യറുതിപെടുപ്പാനെന്തിഹഖേദം?
കുറുനരിലക്ഷംകൂടുകിലും ഒരു
ചെറുപുലിയോടുംഫലിക്കില്ലേതും:
അറിവുള്ളവനിഹനമ്മുടെവിരുതുക..
ളറിവതിനിങ്ങൊരുസംശയമില്ല.
അറിവില്ലാത്തവർദൂഷണവാക്കുകൾ
പറയുന്നതിനൊരുസങ്കടമില്ല.
കണ്ടാലറിയാത്തുള്ളോരോരാൾ
കൊണ്ടാലറിയുംകളിയല്ലരചാ!
വേണ്ടാത്തതിനുതുടങ്ങരുതാരും
വേണ്ടാസനമൊന്നൊന്നൊടുകൂടാ;
ശുണ്ഠികടിച്ചുപടൎന്നുവരുന്നൊരു
ചണ്ഡിപ്പരിഷകൾമണ്ടിയൊളിക്കും
ശണ്ഠതുടൎന്നാലതിനുമൊരതിശയ.
മുണ്ടുനമുക്കതുബോധിയ്ക്കേണം.

കണ്ഠന്മാരിനിവന്നിഹനേൎത്താൽ
ചെണ്ടക്കാരെന്നൊരുപേരുണ്ടാം
പണ്ടേക്കാൾപലവിക്രമപൌരുഷ-
മുണ്ടിപ്പോൾമമകൌരവവീരാ!" 674
ശകുനിയുമപ്പോളുരചെയ്താൻ "മരു-
മകനേ!മതിമതിഭീതികളെല്ലാം.
പ്രകൃതിഗഭീരന്മാൎക്കുംഞാനൊരു
വികൃതിവരുത്തുവതിന്നുസമൎത്ഥൻ,
പാൎത്ഥന്മാരിനിവന്നാലുടനേ
തീൎത്തുരചെയ്യാമില്ലവിവാദം
തീൎത്ഥസ്നാനമൊരിരുപത്തുവൎഷം
പാൎത്ഥന്മാൎക്കിനിയുംകല്പിക്കാം.
പിന്നെവരുമ്പോൾപിന്നെയുമുണ്ടാ-
മെന്നുടെകൌശലമതിലുമൊരധികം
ചേട്ടനമനുജനമനുജന്മാരും
ചേട്ടകളെവരുമുള്ളൊരുകാലം
കാട്ടിലിരുന്നുപിരിഞ്ഞീടേണം
നാട്ടിൽകേറാനിനിയെളുതല്ലാ" 688
ഇങ്ങിനെശകുനിയുമുരചെയ്തപ്പോൾ
തിങ്ങിനമോദം മനസി ജനിച്ചു
ത്തുംഗമഹാഹങ്കാരംപൂണ്ടുഭു-
ജംഗധ്വജനഥപുനരുരചെയ്താൻ:
"കാട്ടിലിരിക്കുംപാൎത്ഥന്മാൎക്കിഹ
കാട്ടീടേണംനമ്മുടെവിഭവം
കൂട്ടീടേണംബഹുളപുരുഷാരം

കേട്ടീടേണമിതെല്ലാജ്ജനവും.
കൊട്ടീടേണം ഭേരീഢമരം
ഞെട്ടീടേണം ഭുവനമശേഷം
തട്ടീടേണമകമ്പടിവടിവൊടു
പൊട്ടീടേണം കുലഗിരികുഹരം
ചട്ടകൾതൊപ്പികളിട്ടുമുറുക്കി-
ച്ചുട്ടററീടിനവട്ടംക്കുട്ടി
തട്ടിനടത്തിക്കൊട്ടിമുഴക്കി-
പ്പെട്ടികളുംപലപെട്ടകവുംചില
കുട്ടകമെന്നിവകെട്ടിയെടുപ്പി-
ച്ചൊട്ടകവുംചിലപട്ടിക്കുതിരകൾ
പട്ടാണികൾപലചെട്ടികളുംകോ-
മട്ടികളുംപലപട്ടന്മാരും
വട്ടംക്കൂട്ടിവനത്തിനുപോവാ-
നൊട്ടുംതാമസമരുതിനിനമ്മുടെ
പുഷ്ടശ്രീഭരപൌരുഷമവരെ-
ക്കാട്ടുവതിന്നുനമുക്കുത്സാഹം;
നായന്മാരെവരുത്തീടുവതിനു
പോയാലുംചിലർവേഗമിദാനീം;
ആയുധവാഹനകോപ്പുകളെല്ലാ-
മായത്തുപോലെവരുത്തീടേണം;
നാട്ടിലൊരുത്തനിതിന്നുവരാഞ്ഞാൽ
വീട്ടിൽചോദ്യംകല്പിക്കേണം;
കേട്ടവർകേട്ടവർക്കൂട്ടത്തോടേ
കോട്ടയിലെത്തിസ്വരൂപിക്കേണം;

എങ്ങിനിനമ്മുടെ ചന്ത്രക്കാരൻ?
ചങ്ങാതിക്കൊരുണൎച്ചയുമില്ലാ
അങ്ങാടിത്തെരുവിൽചെന്നരിയും
തേങ്ങാമുളകുംവാഴയ്ക്കായും
നായന്മാൎക്കിഹചോറുകൊടുപ്പാ–
നായതിനുള്ള പദാൎത്ഥമശേഷം
വിരവൊടുകൊണ്ടുവരേണമതിന്നായ്
ഇരുനൂറുജനംപോയീടേണം.
പുകയിലവെററിലകഞ്ചാവുംപല
വകയിൽകള്ളുകറപ്പുംവേണം
സകലപദാൎത്ഥവുമിങ്ങുവരുത്തി–
സ്സന്നാഹംപലകൂട്ടീടേണം.” 732
എന്നതുകേട്ടൊരുരാജഭടന്മാ–
രൊന്നൊഴിയാതെപദാൎത്ഥംകൂട്ടി–
സ്സന്നദ്ധന്മാർകല്പനപറവാ–
നൊന്നുമതിനുനടന്നുതുടങ്ങീ;
പുരുഷാരത്തെയറീപ്പാനായി–
പ്പുരുഷന്മാരെയയച്ചുതുടങ്ങീ;
വിരുതന്മാരവർനാട്ടിലശേഷം
നരപതികല്പനയങ്ങുനടത്തീ;
കല്പനകേട്ടൊരുനായന്മാരും
കെല്പൊടുവന്നുനിറഞ്ഞുതുടങ്ങീ.
അല്പമതല്ലൊരുജലധികണക്കേ
തൽപുരസീമ്നിപരന്നുനിരന്നു.
തങ്ങളിലങ്ങുപറഞ്ഞുതുടങ്ങീ:—

“സംഗതിയെന്തിതുകേട്ടോക്കുവാ;
ഇങ്ങിനെ പുരുഷാരത്തെവരുത്തീ-
ട്ടെങ്ങു പടയ്ക്കുതുടങ്ങീടുന്നു?
കടുവാപന്നികളേ താൻ തലമേൽ
വെടികൊണ്ടെങ്ങാൻ വീണിട്ടുണ്ടോ?
ഉടനേമറുതലനാടുപിടിപ്പാൻ
പടയുംകൂട്ടിയടുക്കുന്നുണ്ടോ?
പടയിൽ ചെന്നുമരിപ്പാനിങ്ങൊരു
മടികൊണ്ടല്ലപറഞ്ഞീടുന്നു:
കടമുണ്ടമ്പതുറുപ്യയതെന്നിയെ
തടവുണ്ടതുകൊണ്ടവസരമില്ല;
ഇക്കപ്പുകേലതരിമ്പില്ലാഞ്ഞ-
ത്തോക്കൊരുദിക്കിൽ പണയംവെച്ചു
മാക്കോച്ചാരുടെമരുമകനിന്നൊരു
തോക്കുതരാമെന്നെന്നോടുചൊല്ലി
ആക്കൊറനെല്ലാരുതോക്കുംകൊണ്ടുപ-
ടയ്ക്കായ് ചെന്നുമരിച്ചെന്നാകിൽ
തോക്കവർകൊണ്ടുതിരിക്കുംവന്നുക-
ടക്കാർവീട്ടിൽ പാടുകിടക്കും.
ചേട്ടൻ പണ്ടുപടയ്ക്കുമരിച്ചതു
കേട്ടിട്ടില്ലേനിങ്ങളിലാരും?
എട്ടുജനങ്ങളെവെട്ടിക്കൊന്നൊരു
കോട്ടപിടിച്ചപ്പിന്നെമരിച്ചു
മണ്ടുന്നേരംപിടരിക്കൊരുവെടി
കൊണ്ടുമരിച്ചെന്നുണ്ടൊരുകേളി;

വാളില്ലെന്നല്ലെന്നുടെവീട്ടിലൊ–
രാളില്ലിന്നിതുകൊണ്ടുനടപ്പാൻ
കാളകൃഷിക്കുനടക്കയിതെന്ന്യേ
കേളച്ചാർക്കൊരുതൊഴിലില്ലിപ്പോൾ
നായന്മാരായ്വന്നുപിറന്നാൽ
ആയുധമൊന്നുതനിക്കായ്വേണം
ആയതിനൊരുവകയില്ലാത്തവനുടെ
കായംകൊണ്ടൊരുഫലമില്ലറിവിൻ!
നെല്ലുംപണവുംമോഹിച്ചെന്നുടെ
വില്ലുംകണയുംപണയംവെച്ചു
നല്ലചിതക്കാരൻഞാൻതാനിനി
ഇല്ലംവിറ്റുകറപ്പുംതിന്നും
ഇല്ലെന്നല്ലിതുമുടിയന്മാരുടെ
ഇല്ലന്നില്ല നശിച്ചെനിൽപൂ.
വല്ലാതുള്ളവിശപ്പുവരുമ്പോൾ
വല്ലതുവിറ്റുംകൊറ്റുകഴിക്കാം;
ഇക്കഥയെല്ലാംമതിമതിനാമിനി
വെക്കംചെന്നുമുഖംകാട്ടേണം
നോക്കടനമ്മുടെയജമാനന്മാർ
വക്കാണിക്കുമതോർത്തീടേണം
രായുംപകലുംകല്പനകേൾക്കും
നായന്മാർക്കൊരുകാശുകൊടുപ്പാ–
നീയജമാനന്മാർക്കുമനസ്സി–
ല്ലായതുചൊന്നാൽകുറ്റവുമുണ്ടാം;
ഇഷ്ടംചെന്നുപറഞ്ഞുമറിപ്പാൻ

ഒട്ടുംമടിയില്ലാത്തസമൎത്ഥന്നു
കിട്ടുംപലകറിപട്ടുംവളയും,
വെട്ടുംകൂട്ടമനിഷ്ടമുരത്താൽ;
പണമുള്ളവനെപ്പാട്ടിൽവരുത്തി-
ഗ്ഗുണദോഷങ്ങൾപറഞ്ഞുപത്തുക്കെ
പണമെപ്പേരുംകൈക്കലുമാക്കും
ക്ഷണമവനെത്തൻവീട്ടിലുമാക്കും;
ആമ്മാവൻകൃഷികൊണ്ടുനടന്നാ-
നമ്മാനില്ലെന്നറിയുന്നീലാ;
നമ്മുടെകാലത്തിനുംപിന്നെ
ജന്മാന്തരമായ്ചെല്ലുന്നീല;
ഇപ്പോൾനമ്മുടെകണ്ടമെടുപ്പാൻ
കല്പനവന്നൊന്നൊരുവഴികേട്ടു
കല്പനപറയുന്നാൾക്കൊരുകാശ്ശുകൊ-
ടുപ്പാനിങ്ങൊരുവകയില്ലിപ്പോൾ,
പണ്ടപ്രവൃത്തിനടത്തിയപരിഷകൾ
ഉണ്ടെന്നാലിതുവരികില്ലറിയാ!
കണ്ടച്ചാരുടെകണ്ടമെടുത്തതു-
കണ്ടന്നീവരവുണ്ടെന്നോൎത്തു,
കണ്ടംപോയതുകൊണ്ടുനമുക്കൊരു
കുണ്ഠിതമില്ലിനിയുണ്ടാമൊരുനാൾ;
കണ്ണുംപോയാലുണ്ടാകില്ലതു-
കൊണ്ടുകുറഞ്ഞൊന്നുണ്ടുവിഷാദം.
കണ്ടാലറിയാംകണ്ടവർക്കൂട്ടു-
നുണ്ടിതിനേഷണിശണ്ഠപിണപ്പാൻ

ചണ്ടികൾപലരുമുരുണ്ടുകരേറി-
ക്കൊണ്ടുമരിക്കുന്നുണ്ടിഹനാട്ടിൽ"
ഇങ്ങിനെപലപലവാക്കുകൾഘോഷി-
ച്ചങ്ങിനെവന്നിടകൂടിഭടന്മാർ.
തിങ്ങിനപടയുടെസംഖ്യഗണിപ്പാ-
നെങ്ങിനെകുശലതമതിയാകുന്നൂ?
തോക്കുള്ളവർപുനരൊക്കെച്ചെന്നവെ-
ടിക്കോട്ടയ്ക്കൽപായ്ക്കണമുടനേ
ആക്കംപൂണ്ടുവെടിക്കുമരുന്നുകൊ-
ട്ടുക്കുന്നുണ്ടുതിടുക്കമനേകം;
തിക്കുംവലിയതിരക്കുംപലപല
വാക്കുംചിലരുടെമുഷ്കുംചുടുമിഴി
നോക്കുംവിരവൊടുവായ്ക്കുംവികൃതിക-
ളാക്കുംപറവതിനാക്കംപോരാ.
ഇത്തരമൊരുദിശിഘോഷംപലവിധ-
മെത്രയുമത്ഭുതമെന്നുരചെയ്യാം;
ഹസ്തിരഥാദികൾവസ്തുസമസ്തം
ഹസ്തിനപുരമതിലെത്തിനിറഞ്ഞൂ. 838
നായന്മാർക്കിലവെച്ചുതുടങ്ങീ,
ആയതുപറവാനവസരമില്ലാ.
ആയിരമായിരമോരോകൊട്ടിലി-
ലായുധപാണികളിലവെപ്പിപ്പാൻ
പന്തിനിരത്തിയിരുത്തുവതിന്നായ്
മന്ത്രികൾപലരുംകൂടിയിറങ്ങീ
ഉന്തിയലച്ചുപിടിച്ചുവലിച്ചോരു

പന്തിപരാക്രമമൊക്കെയെടുത്തു.
പാലുകുടിച്ചുതടിച്ചുജനത്തിനു
നാലുപദംവെയ്ക്കുമ്പൊഴുംവിയൎക്കും
വെയിലുംകാററുംകൊള്ളാതുള്ളവർ
പോലുമിതിന്നുശ്രമിച്ചേപോവൂ;
ഇലവെച്ചങ്ങുനിരന്നുതുടങ്ങി
വലിയരിവെച്ചുവെളുത്തൊരുചോറും
പലപലകറിയുംപഴവുംനെയ്യും
നലമൊടുവളരെവിളമ്പീടുന്നു;
വട്ടഞ്ചക്കരചേൎത്തുകലക്കി-
ച്ചുട്ടംകൂട്ടിനതേങ്ങാപ്പാലും
ഒട്ടല്ലുണ്ണിനുവട്ടംപലവിധ-
മിഷ്ടമറിഞ്ഞുകൊടുത്തീടുന്നു.
കടൽവാഴയ്ക്കാക്കറിയുണ്ടൊരുവക
ഭടഭോജനമതുകൂടാതില്ലാ;
വടിവൊടുഭക്ഷണമങ്ങുപിരിഞ്ഞഥ
പടഹമടിച്ചുവിളിച്ചൊരുമിച്ചു, 862
കുരുപതിസുതനാംദുൎയ്യോധനനഥ
തരസാതന്നുടെസഹജന്മാരെ
പരിചൊടുചെന്നുവിളിപ്പിച്ചപ്പോൾ
തെരുതെരെയവരുംവരവുതുടങ്ങി;
ദുശ്ശാസനനുംദുൎഷ്ണനും
ദുശ്ശരനുംദുൎമ്മൎഷണനും
ദുൎമ്മുഖനുംദുഷ്കൎണ്ണനു,മഥദു-
ൎമ്മേധാവുംദുഷ്പ്രസഹൻതാനും;

ദുൎമ്മതിയുംജലസന്ധൻകൎണ്ണൻ
ദുൎബ്ബുദ്ധിയുമഥദുൎബ്ബോധകനും
ചിത്രൻവികടൻചിത്രരഥൻതാൻ
ചിത്രദ്ധ്വജനുംകനകദ്ധ്വജനും
ചിത്രശരാസനചിത്രകനും സുവി_
ചിത്രൻപിന്നെച്ചിത്രാംഗദനും
നന്ദൻപുനരുപനന്ദൻപിന്നെ
കുണ്ഡോദരനുംദൃഢവൎമ്മാവും
കുണ്ഡൻപിന്നെമഹാകുണ്ഡൻതാൻ
കുണ്ഡവിഭേദിയുമപരാജിതനും
ദീൎഘഭുജൻതാൻദീൎഘദ്ധ്വജനും
ദീൎഘൻദീൎഘരഥൻദീൎഘാക്ഷൻ
ദീൎഘഹനുസ്സുംവ്യൂഢോരസ്കൻ
ദീൎഘായുസ്സുംബഹ്വാശനനും
ഭീമരഥൻദൃഢഹസ്തൻഭീമൻ
ഭീമപരാക്രമനഭയൻതാനും
എന്നതുടങ്ങീട്ടുള്ളനുജന്മാർ
തൊണ്ണൂറെറാൻപതുപേരുംവന്നാർ.
വിരവൊടുഭോജനമങ്ങുകഴിച്ചവർ
പരിചൊടുകോപ്പുകളിട്ടുതുടങ്ങീ
പരിമളമേറിനകളഭമിഴുക്കി_
പ്പുരികുഴൽമാലകൾകൊണ്ടുമുറുക്കി
പെരുകിനകുറിതിലകങ്ങളൊരുക്കി_
ത്തരമൊടുതലമുടിചിക്കിമിനുക്കി
തരിവള,പിരിവള,കാഞ്ചി,പതക്കം

വിരുതുകൾപലവകവിരൽമോതിരവും,
അരമണി,കടമണി,തുടർമണി,കങ്കണ .
മരതൊണം,ചിലതോൾപ്പൂട്ടുകളും,
മകുടം,കടകം,മണികുണ്ഡലവും
വികടകിരീടം,വിദ്രുമഹാരം,
വികസിതസുരഭിലമലർമാലകളും
സകലമണിഞ്ഞുതെളിഞ്ഞുനടന്നാർ.
പട്ടുകൾപലതുംകെട്ടിയുടുത്തുട-
നെട്ടുമുളംചിലചേലകൾചുററി
പട്ടുറുമാല്യംതലയിൽകെട്ടി-
ത്തട്ടുപ്പുഴുകഥനാടൻപുഴുകും
തൊട്ടുമുഖത്തിനുഭംഗിവരുത്തി
ചട്ടംപലവകക്കൂട്ടിത്തരസാ
പെട്ടികൾപെട്ടകമെന്നിവപലതിൽ
ചളററീടിനകനകപ്പൊടികളു-
മിട്ടുനിറച്ചതുകെട്ടിയെടുപ്പി-
ച്ചെട്ടുദിഗന്തംപൊട്ടുംപടിപല
കൊട്ടുംവെടിയുംതട്ടിമുഴക്കി...
തട്ടിനിരത്തിനടന്നുതുടങ്ങീ: 914
ഉച്ചത്തിലുള്ളഘോഷംമെച്ചത്തിൽകേട്ടനേരം
അച്ചിമാരൊക്കെക്കൂടിക്കാഴ്ചയ്ക്കുപുറപ്പെട്ടു
"നിച്ചിരിയത്തിനിൻെറകൊച്ചിനെയെവിടത്തിൽ
വെച്ചേച്ചുപുറപ്പെട്ടുകാഴ്ചയ്ക്കുതാനേതന്നൊ
അച്ചനുചെവിവെടിവെച്ചാലുംകേട്ടുകൂടാ
ഇച്ഛയ്ക്കുപോലുംകിഴവച്ചാൾക്കുകണ്ണുകാണാ.

കൊച്ചിനേനാകേറിക്കടിച്ചെങ്കിലീമൃതുക്ക–
നൊച്ചപോലുംകേൾക്കില്ലെന്നച്ചിമാരുടെ ഘോഷം.
എന്തൊരുപുറപ്പാടെന്നേതാനുംബോധിച്ചോനീ
എന്തെൻറചേട്ടത്തിഞാനേതുമേബോധിച്ചീല;
ഇപ്പോൾതിരുമാടംപുറപ്പാടെന്നെൻറപക്ഷം
ഇപ്പോളല്ലതുപണ്ടുകെല്പോടുകഴിഞ്ഞല്ലോ;
മൂപ്പുവാഴ്വവർക്കുള്ളോരുകോപ്പുകൾകൂട്ടുകയോ
മൂപ്പുധൃതരാഷ്ട്രരിരിപ്പുണ്ടുമരിച്ചില്ലാ;
എങ്കിൽപടയ്ക്കുള്ളൊരുസന്നാഹമെന്നുവരും
ശങ്കയില്ലെനിക്കതുംസംഗതിയിപ്പോളില്ലാ;
ബാണങ്ങൾപടക്കങ്ങൾചേണാർന്നപൂക്കുററികൾ
എണാക്ഷിമാരുംചിലവീണക്കാർപാട്ടുകാരും
വേണമോപടയ്ക്കായിപ്പോണെങ്കിലെൻറതോഴി
കാണാംനമുക്കുവെക്കംപോണംപുറപ്പെട്ടാലും." 934

"അങ്ങേക്കുററവുള്ളച്ചികളെല്ലാം
അങ്ങുനടന്നിതുകാഴ്ചകൾകാണ്മാൻ
നിങ്ങൾചമഞ്ഞുംചന്തംനോക്കിയു–
മിങ്ങനെതന്നിതുപിരികേയുള്ളു;
ഘോഷമതെല്ലാംപിരിയുന്നേരം
ഭോഷികളവിടെച്ചെന്നിഹചാടും
ഭാഷിപ്പാൻവിരുതുള്ളജനത്തിനു
ശേഷിയതാമൊരുകൂട്ടമശേഷം:
ചിററമ്മയ്ക്കിതുപത്തുപിറന്നു
മറെറാരുപൂതരുമില്ലെൻവീട്ടിൽ
പെറെറന്നാകിലൊരമളിയതാസ്സരു–

മീററില്ലത്തിലിരുന്നേപോവൂ”
മറെറാരുനാരിപറഞ്ഞാളപ്പോൾ
“മറെറാരുചിന്തനമുക്കില്ലേതും.
മറെറാരുപുരുഷൻവീട്ടിൽവരുമ്പോൾ
ഏററംനമ്മുടെനായർകലമ്പും
കുററംവാശ്ശുതുമൊന്നുണ്ടാക്കി
കൊററംമുടക്കാൻമടിയില്ലവനും
പെററമ്മയ്ക്കിട്ടടികൂട്ടുന്നവർ
മററുള്ളവരൊടുനേരായ്വരുമോ?
മുള്ളല്ലാതൊരുവാക്കില്ലങ്ങേ–
നുള്ളിൽക്കുറെന്നുള്ളതുമില്ലാ;
ഉള്ളൊരുനെല്ലുംപണവുംചാടേ
കള്ളുകുടിച്ചുകുടിച്ചുമുടിച്ചു
കഞ്ഞികുടിപ്പാനില്ലാതെന്നുടെ
കുഞ്ഞുകളേററുനടക്കാതായി
ഇങ്ങനെതലയിലെഴുത്തെന്നാകില–
തെങ്ങനെഞാനതൊഴിച്ചീടേണ്ടൂ.”
അതുകേട്ടപ്പൊളൊരച്ചിപറഞ്ഞാൾ
“ഇതുകേട്ടാലുംകൊച്ചനിയത്തീ!
അരുതിയായിട്ടൊരുവീടുപുലർത്താൻ
മതിയായിട്ടൊരുനായരെനിർത്താൻ
അമ്മയ്ക്കാഗ്രഹമുണ്ടായപ്പോൾ
അമ്മാവിക്കതുസമ്മതമല്ലാ.
അമ്മാവന്റെമനസ്സുമറിപ്പാൻ
അമ്മാപാപിക്കെത്രവിശേഷം!

വല്ലാതൊരുഭോഷച്ചാർനമ്മെ
ഇല്ലത്തേക്കുംകൊണ്ടുതിരിച്ചാൻ
നെല്ലുകൊടുത്തുകറപ്പുംതിന്നൊരു
കല്ലുകണക്കിനകത്തിയിരിക്കും
കണ്ണുതുറക്കെന്നുള്ളതുമില്ലി-
പ്പൊണ്ണച്ചാക്കൊരുബോധവുമില്ലാ
കിണ്ണംകിണ്ടിയുമിത്യാദികളിലൊ-
രെണ്ണംകണികാണ്മാനില്ലാതായ്;
അരിയുംകറിയുംവച്ചുകൊടുപ്പാൻ
അരുതാതായിനമുക്കുംപിന്നെ
ഒരുസുഖമെന്നതുഞാനറിയുന്നി-
ല്ലൊരുകുററാരുമിനിക്കില്ലിപ്പോൾ
അങ്ങേഴുറവുള്ളച്ചികളെല്ലാ-
മിങ്ങോട്ടേക്കുവിരോധംതന്നെ
ഉരിയരിപോലുംചോദിച്ചാലവർ
തരികില്ലെന്നല്ലാനകളിക്കും
തിരിയാത്തവനൊടുഞാനമൊരക്ഷര-
മുരിയാടാറില്ലെന്തിനുപാഴിൽ
പരിഹാസത്തിനുവകയില്ലാഞ്ഞവർ
പെരുവഴിനോക്കിയിരുന്നീടുന്നു."
ഇങ്ങനെയോരോവാക്കുപറഞ്ഞുട-
നംഗനമാരുംവന്നുനിറഞ്ഞു
അങ്ങാടികളിലുമാൽത്തറമേലും
ഭംഗ്യാനിന്നിതുഘോഷംകാണ്മാൻ. 996
കുരുപതിതനയനമനുജന്മാരും

പെരുകിന പടകളുമിളകിമെല്ലെ
പൊരുവഴിതിങ്ങിവിങ്ങിനടന്നീടുന്നു
തുടിപാകിട്ടമുടിപടഹങ്ങളും
പൊട്ടുപൊടടെവെടികളുമുടമയൊടേ
ഇടിപൊടിതകരുമൊരടവുടനെ
വടിവൊടുനടന്നിതുപടകളെല്ലാം
കടലുടെവടിവൊരുകലശലഹോ
പടലുടനടവികളിടിഞ്ഞുടനേ
പൊടിയുടെപടലവുമുലകിലെല്ലാം
പടുതരമുയരുന്നുപലവഴിയിൽ
കുടതഴകൊടികളുമിടകലരും
ഭടജനപടകടെനടനവിധൌ
തടമുലതടവിനതരുണികളും
മടുമലർമലരവിൽചൊരിഞ്ഞീടുന്നു.
അനവധികുതിരകളതിനിടയിൽ
ഘനരുചികരികളുമളവില്ലേതും
ധനജനവിഭവങ്ങളിവണ്ണംകണ്ടാൽ
ധനപതിഭയപ്പെട്ടങ്ങൊളിച്ചുമണ്ടും. 1016
കനകമണിഞ്ഞൊരുകരിവരകണ്ഠേ
കനിവൊടുകേറിയിരുന്നാൻകുരുപതി
പനിമതിസമമൊരുവെള്ളക്കുടയും
കനകാഞ്ചിതമാംവെൺചാമരവും
അനവധിതഴയുംമുത്തുക്കുടയും
ധനവിഭവങ്ങളനേകമനേകം
അനുജന്മാരുടെർമോടിയുമെന്നിവ

മനുജന്മാൎക്കുമനോഹരമെല്ലാം
ആടുകയുംചിലർപാടുകയുംചില–
രോടുകയുംചിലർചാടുകയുംചിലർ
വാടുകയുംചിലർതേടുകയുംചിലർ
ചോടുകൾവെച്ചിടകൂടുകയുംചിലർ.
വീടുകളുംപലനാടുകളുംപല–
തോടുകളുംപലകോടുകളുംപല–
കാടുകളുംപലമാടുകളുംമല–
മൂടുകളുംമലർവാടികളുംപല–
മേടുകളുംപലവേടുകളുംപല
പാടവമോടുകടന്നുകടന്നവ–
രാടലകന്നതകത്തുതിമിത്തുമ–
ഹാടവിപുക്കുഗമിക്കുന്നേരം
ബന്ധുകദ്യുതിബന്ധുരമാകിന
സന്ധ്യാസമയംവന്നിടകൂടി
അന്ധമതാകിനതിമിരംവന്നനു–
ബന്ധിച്ചടവിതടങ്ങൾനിറഞ്ഞു
ഗന്ധൎവ്വന്മാൎക്കുള്ളൊരുസമയം
ചന്തമൊടവിടെസ്സംഗതമായി
ഗന്ധൎവ്വന്മാരതിസുഖമോടേ
പന്തണിമുലമാരോടിടകൂടി
കാന്താരത്തിലിറങ്ങിക്കനിവൊടു
ചെന്താമരമലർവാപികൾതോറും
സന്തോഷേണജലക്രീഡാദിനി–
താന്താനന്ദമിയന്നവരായാം

കുന്തീതനയന്മാർമരുവീടിന
കാന്താരാന്തികളുമൈവ ചെന്നാർ
ഗാന്ധാരീതനയന്മാർപടയും
ഗാന്ധാരേശോപരനംഗാധിപനും.
വഞ്ചനശീലനതാകിന കുരുപതി
പുഞ്ചിരിപൂണ്ടു പറഞ്ഞാനടനേ—
"നെഞ്ചിൽനാമുക്കൊരുപായംതോന്നി
കിഞ്ചിൽ ഗുണമതിനുണ്ടാമിപ്പോൾ
നഞ്ചുകലക്കണമിവിടത്തിൽപല
വഞ്ചോലകളിലെവാരിയിലെല്ലാം
ചഞ്ചലമില്ലിഹപാണ്ഡുസുതന്മാ—
രഞ്ചുജനങ്ങളുമതികുടിലന്മാർ
പാഞ്ചാലിയുമുടനംബുകുടിച്ചിഹ
പഞ്ചതയെപ്പ്രാപിച്ചീടേണം;
നഞ്ചുകലക്കുവി"നെന്നീവണ്ണം
പഞ്ചമഹാപാപിപറഞ്ഞപ്പോൾ
പാപികളൊരുവകരാജഭടന്മാർ
വാപികൾതന്നിൽമരുന്നുകലക്കി
കോപികളായവർകാട്ടിയതെല്ലാം
പാപത്തിന്നൊരുവഴിയായ്വരുമേ. 1068

വൃത്രനെക്കൊന്നവൻെറമിത്രമായ്മരുവുന്ന
ചിത്രസേനഗന്ധർവ്വൻ ധാത്രിയിലങ്ങിറങ്ങി
രാത്രിയിൽതൻെറചാരുഗാത്രിമാരോടുകൂടി
തത്രവന്നൊരുശതപത്രിണീതോയംതന്നിൽ
ചിത്രമാംകേളികൾക്കു പാത്രമാമവനപ്പോൾ

മന്ത്രാധികാനന്ദവിചിത്രംവിഹരിക്കുമ്പോൾ
വെള്ളപ്പളുങ്കിനൊത്തവെള്ളത്തിൽനഞ്ഞിടുവാ-
നുള്ളകുതുകംകൊണ്ടു തള്ളിവരുന്ന ചില
കള്ളന്മാരെക്കണ്ടപ്പോളുള്ളംകയൎത്തുബല-
മുള്ള ചിത്രസേനൻതാൻ വെള്ളത്തിൽനിന്നുകേറി.
"കള്ളക്കുടിലന്മാരേ! കൊള്ളാമിക്കാടുതന്നി-
ലുള്ള മുനികളുടെ വെള്ളത്തിൽനഞ്ഞിടുവാ-
നുള്ളൊരുത്സാഹമിപ്പോൾ
കള്ളുകുടിച്ചുവന്നുഭള്ളുനടിക്കുംനിങ്ങൾ
തുള്ളുന്നതെല്ലാമിത്രേയുള്ളുവെന്നിങ്ങുറച്ചു
കൊള്ളുംപ്രഹരമതിനുള്ളവഴികൾവീണ
കൊള്ളിവാക്കുകൾകൊണ്ടു തുള്ളിക്കുന്നുണ്ടുപിന്നെ
കൊള്ളിക്കുന്നുണ്ടുബാണം കൊള്ളിക്കുംബഹുമാന-
മെള്ളോളമില്ലെന്നോൎപ്പിൻ!" 1086

"കുരുകുലമൂഢന്മാരേ!നിങ്ങടെ
പരമാൎത്ഥംഞാനഖിലമറിഞ്ഞേൻ
തരമില്ലിങ്ങിനെചതിയുംകൊതിയും
തരസാമനമതിലേറെമുഴുത്താൽ.
കൌരവകുലമതിലഴകേറീടിന
വീരന്മാരാംപാൎത്ഥന്മാരൊടു
വൈരംമനസിമുഴുത്തതിനാൽനിജ-
പൌരുഷമവരെക്കാട്ടുവതിന്നായ്
പൌരന്മാരുംപടയുംകുടയും
വാരണഘടയുംകൂട്ടിക്കെട്ടി-
പ്പാരിടമൊക്കെമുഴക്കിവരുന്നതു

നേരാസ്സരികില്ലധമന്മാരേ!
അഞ്ചിതമാകിനശുദ്ധജലങ്ങളിൽ
നഞ്ചിട്ടവാനായ്ത്തനൊരുനിങ്ങടെ
നെഞ്ചകമെന്നതുകല്ലോശിവശിവ!
പഞ്ചമഹാപാതകിമാർനിങ്ങൾ
നേരേനിന്നുപ്രയോഗിപ്പാനായ്
ഭീരുക്കൾക്കൊരുവൈഭവമില്ലാ,
നേരല്ലാതെചതിപ്പാൻപെരുവഴി
യോരോന്നിങ്ങിനെനോക്കിനടന്നാൽ
സൈ്വരക്കേടുകൾവളരെവരുമ്പോൾ
ആരുമൊരാശ്രയമില്ലാതാകും.
നീരസമല്ലാതുള്ളപ്രയോഗം
പാരംകുറയുംനിങ്ങൾക്കിപ്പോൾ
തന്നേക്കാൾബലവിക്രമമുള്ളൊരു
ധന്യന്മാരൊടുചെന്നിഹനേർത്താൽ
ഒന്നുംതരമാസ്സരികില്ലതുകൊ –
ണ്ടെന്നുംതീരാദുഷ്കീർത്തികളും.
ആണുങ്ങൾക്കുപിറന്നവരെങ്കിൽ
പ്രാണൻകളവിൻനമ്മുടെനേരെ
ബാണംകൊണ്ടുസഹിക്കാഞ്ഞുടനേ
നാണംകെട്ടുനടക്കുംനിങ്ങൾ.
ഇക്കൂട്ടത്തിനുബലമില്ലെന്നൊരു
ധിക്കാരംകൊണ്ടിവിടെവരുന്നൊ
വക്കാണത്തിനടുക്കുന്നേരം
കൈക്കാണംഞാൻവാങ്ങുകയില്ലാ

വാക്കിനുവാക്കുംവമ്പിനുവമ്പും
മുഷ്കിനുമുഷ്കുംമുള്ളിനുമുള്ളും
നോക്കിനുനോക്കുംതല്ലിനുതല്ലും
ഭോഷ്കിനുഭോഷ്കുമെനിക്കുണ്ടറിവിൻ.
കള്ളന്മാരാംനിങ്ങളെഞങ്ങൾ—
ക്കെള്ളോളംബഹുമാനമതില്ലാ.
ഉള്ളംതന്നിലഹംഭാവംകണ—
ക്കൊള്ളന്നേരമതുൽപമതാകും.
പുള്ളിപ്പുലിയുടെമുന്നിൽച്ചെന്നിഹ
തുള്ളിനടക്കുംകുറുനരിയെപ്പോൽ
കൊള്ളാംനീയിഹകൌരവമൂഢാ!
കള്ളാ!നിന്നുടെനാശമടുത്തു." 1134
ഇത്തരമുള്ളോരുദ്ധവവാക്യംബത
സത്വരമൻപൊടുകേട്ടോരുനേരം
ക്രുദ്ധനതാകിനധൃതരാഷ്ട്രാത്മജ—
നത്തരമുദ്ധതമിത്ഥമുരത്താൻ—.
"നില്ലെടമൂഢാ!മതിമതിനിന്നുടെ
വല്ലാതുള്ളോരുവാക്കുകളെല്ലാം
മല്ലുനടിച്ചുചൊടിച്ചുപറഞ്ഞാൽ
കൊല്ലുവതിന്നൊരുസംശയമില്ലാ;
ജളനാംനിന്നുടെകരളിലഹമ്മതി
കളവാൻവിരവിലഹമ്മതിഭോഷാ!
വളരെപ്പറവാൻകുറവില്ലെന്നൊരു
വെളിവുണ്ടുള്ളിൽനിനക്കതുവിഫലം
പെണ്ണുങ്ങൾക്കൊരുബഹുമാനത്തിനു

പൊണ്ണൻപലവകജല്പിക്കുന്നു
വിണ്ണുവർനാട്ടിലെവിരുതുംകൊണ്ടിഹ
വന്നാപറഞ്ഞൊലിവിടെപ്ഫലിയാ
മറുനാട്ടീന്നൊരുവിരുതൻവന്നിഹ
തിറമൊടുനിന്നുഫലിപ്പിക്കുന്നതു
കാൎയ്യമതോൎത്തുപറഞ്ഞീടുക നീ
കുറവുവരുത്തിയയക്കുംഞങ്ങൾ.
സംഗതികൂടാതുള്ളൊരുവാക്കുകൾ
നിങ്ങടെനാട്ടിൽതന്നേനല്ല;
ഇങ്ങനെയുള്ളൊരുനല്ലസമക്ഷ-
ത്തെങ്ങുംനിങ്ങടെവിദ്യകളൊക്കാ
പൊട്ടക്കളമതുവിട്ടുതിരിച്ചാ-
ലട്ടയ്ക്കൊരുഗതിയില്ലെന്നറിക.
യഷ്ടികളെബ്ഭയമില്ലകുരയ്ക്കും-
പട്ടികടിക്കില്ലെന്നുപ്രസിദ്ധം.
ഗന്ധൎവ്വൻനീയെങ്കിലുമിങ്ങനെ
ബന്ധംകൂടാതുരചെയ്യുന്നാൽ
ബന്ധുവിഹീനനതാകിനനിന്നെ-
ബ്ബന്ധിച്ചീടുന്നുണ്ടിഹഞങ്ങൾ
പന്തണിമുലമാരാകുമിവൎക്കൊരു
സന്താപത്തിനുസംഗതിയില്ലാ
ചന്തമിയന്നൊരുപുരുഷന്മാർപലർ
ബന്ധുതചെയ്വാനിവിടെയുമുണ്ടാം
അഞ്ചാറനുജന്മാരുനമുക്കു-
ണ്ടഞ്ചായുധനെക്കാൾവിരുതന്മാർ

അജ്ഞാതവരൊടുകൂടിവസിക്കാം
കഞ്ജത്താർമിഴിമാരെ!വരുവിൻ
കണ്ടകനാമിക്കണവൻകേറി–
ട്ടുണ്ടയിടുന്നതുശങ്കിക്കേണ്ടാ
ത്തുണ്ടികടിച്ചാൽഫലമില്ലവനതു
കണ്ടൊരുകോണിലിരിക്കയെയുള്ളു;
നടുമിററത്തൊരുകററിതാച്ചൊരു
നെടുപാശംകൊണ്ടരയിൽമുറുക്കി
തടിയനെയതിനൊടുബന്ധിക്കുന്നു–
ണ്ടുടനൊരുമൃതകുരങ്ങതുപോലെ.
വാടാനിന്നുടെവിരുതുകളെന്നൊടു
കൂടാമൂഢാ!കടിലകുശീലാ!
പാടവമോടിഹപടപൊരുതീടുക
നാടകമല്ലിതുവീരവിനോദം” 1186
“കണ്ണാനീയിതുകേൾക്കുന്നീലേ
കണ്ണാരുന്തുദമിവനുടെവചനം
കണ്ണാകൃഷ്ടമതാക്കുകചാപം
കീൎണ്ണമതാക്കണമിവനുടെഗാത്രം
ഘോരശരങ്ങളെടുത്തുതൊടുത്തൊരു
മാരികണക്കിനെവഷിച്ചാലും!
വടിവൊടുഖേചരഖേടൻതന്നുട–
ലടിമുടി പൊടിയാക്കീടുകകണ്ണാ!
ദുശ്ശാസനനുംദുർമ്മുഖനുംപുന–
രിശ്ശാസനമനുമാനിച്ചാലും!
വാശ്ശുതുമെന്നൊരുപേക്ഷകണക്കെ–

ല്പീഢ്യാനെക്കൊലചെയ്യേപോവൂ.
നമ്മുടെ നേരേവന്നൊരുകൂട്ടം
നിർമ്മരിയാദംജല്പിക്കുന്നൊരു
ദുർമ്മതിയാമിവനുള്ളിലിരിക്കുമ-
ഹമ്മതിയിന്നുശമിപ്പിക്കേണം
രണ്ടുശരങ്ങൾകണക്കിനുകൊണ്ടാൽ
മണ്ടുംവിരവൊടുമറുതലവീരൻ
തൊണ്ടന്മാരിവർപടയെന്നുള്ളൊരു
രണ്ടക്ഷരമതുകേട്ടിട്ടില്ലാ.
ശണ്ഠയിടാനല്ലാതൊരുവസ്തു
ചെണ്ടക്കാരർഗ്രഹിച്ചിട്ടില്ലാ,
ചണ്ടികൾപറയുന്നതിനെക്കൂടെ...
ക്കൊണ്ടാടാൻചിലമൂഢരുമുണ്ടു്".
"അടുക്കവിരവൊടുതടുക്കചിലർചെന്നു
പിടിക്കശരവരമെടുക്കപെരിചൊടു
തൊടുക്കയിവനുടെമിടുക്കുകൊണ്ടുതന്നെ
നടക്കുമെന്നുരുചിമുടക്കുവതിനിന്നു
മടിക്കരുതുഗതിമുടക്കിമദഭര-
മടക്കിയുടനതിപടുക്കളൊരുവക
പടയ്ക്കുതുടരുകപൊടുക്കെന്നിവനുടെ
മിടുക്കുഫലിക്കാഞ്ഞുനടക്കുമില്ലെന്നാകി-
ലടക്കുമതുകൊണ്ടു നടുക്കമിനിക്കില്ല
പടുക്കളിവരെല്ലാമൊടുക്കംതോററുമണ്ടും"
ഇങ്ങനെയുള്ളൊരുദുർഭാഷണമവർ
തങ്ങളിലങ്ങുപറഞ്ഞൊരുശേഷം

സംഗരമാശുതുടങ്ങിപ്രകടശ-
രങ്ങൾചൊരിഞ്ഞുമറഞ്ഞിതുഗഗനം;
ചൊല്ലേറീടിനഗന്ധർവ്വൻനിജ-
വില്ലുവലിച്ചുചെവിക്കടചേർത്തു
നല്ലശരങ്ങളുതിർത്തുതുടങ്ങീ
നല്ലൊരുസമരമതെന്നേവേണ്ടു;
ഊററക്കാരവർന്നുററവരെല്ലാം
ഏററംചാടിയടുത്തുതുടങ്ങി
കാററുകൾതട്ടിക്കരപററീടുമൊ-
രാററിലെവെള്ളത്തിരകൾകണക്കേ
കേററംപാരമതാരംഭേഷുന-
രേററംപേടിയുമുടനേകൂടി
തോററുതിരിച്ചുതുടങ്ങിപതുക്കെ-
പ്പാററകൾപോലെപടജ്ജനമെല്ലാം.
മാററലർബാണഗണങ്ങളുമുടനട-
നേററുമറിഞ്ഞുമറിഞ്ഞഥവീണു.
ഏററുതിരിപ്പാനെളുതല്ലാഞ്ഞവ-
രേററംഭൂമിയിൽവീണുമുരുണ്ടും
പേടികലന്നൊരുനായന്മാര-
ങ്ങോടിച്ചെന്നുമരങ്ങടെമൂട്ടിൽ
കൂടിക്കരിയിലകൊണ്ടുശരീരം-
മൂടിയൊളിച്ചുശയിച്ചാരുടനേ.
നായന്മാരുടനോട്ടന്നേര-
ത്തായുധമെല്ലാംവഴിയിൽപ്പോയി
ആയതുപിന്നെയുമുണ്ടാക്കീടാം

കായംകിട്ടുകിലതുബാഹ്യലാഭം
മലയുടെഗുഹയിൽച്ചെന്നുകടന്നാർ
ചിലരന്നേരംപ്രാണഭയത്താൽ
വലിയൊരുപുലിവന്നടിയുംകൂട്ടി-
ത്തലയുംകൊണ്ടുതിരിച്ചാനപ്പോൾ.
കലയുംമാനുംവരുമൊരുമാർഗ്ഗേ
വലയുംകെട്ടിക്കാട്ടാളന്മാർ
മലയിലൊളിച്ചിഹപാർക്കുന്നേരം
വലയിൽചെന്നുവലഞ്ഞാനൊരുവൻ.
വലയിൽപ്പെട്ടതുകണ്ടൊരുവേടൻ
കലയെന്നോർത്തൊരുബാണമയച്ചാൻ
തലയിൽകൊണ്ടുതറച്ചതുകണ്ടാ-
മലയൻവന്നിഹനോക്കുന്നേരം
കലയല്ലിവനൊരുവലിയൊരുതടിയൻ
മയാളത്തിലെമാനുഷനൊരുവൻ
വലയിന്നിങ്ങുവലിച്ചുപതുക്കെ
തലയീന്നമ്പുപറിച്ചാൻ വേടൻ.
പേടിത്തൊണ്ടൻമറെറാരുമാനുഷ-
നോടിപ്പോംവഴിയറിയാറാക്കി
കാട്ടുതകത്തൊരുവാരിക്കുഴിയിൽ-
ച്ചാടിയൊളിച്ചുകിടന്നാനപ്പോൾ,
ഉള്ളത്തിൽഭയമേറുകമൂലം
വെള്ളത്തിൽച്ചിലർചാടിയൊളിച്ചു,
വള്ളിക്കെട്ടുകൾതോറുംചെന്നതി-
നുള്ളിൽപുക്കിതുപലജനമപ്പോൾ,

മണ്ണിൽപലപലകുഴിയുണ്ടാക്കി–
പ്പൊണ്ണന്മാർചിലരവിടെയൊളിച്ചു,
കണ്ണുമടച്ചുപുതച്ചുകിടന്നൊരു–
വണ്ണുമുറക്കവുമങ്ങുതുടങ്ങി;
കൊമ്പുകുഴൽക്കാർചെണ്ടക്കാരരു–
മമ്പുഭയപ്പെട്ടോടിനടന്നാർ,
കൊമ്പന്മാരുടെകൊമ്പുമരത്തിൻ–
കൊമ്പുതടഞ്ഞുടനമ്പതുഭിന്നം,
മദ്ദളമരയിലുറപ്പിച്ചീടിന
വിദ്വാനോടുകപാരംദണ്ഡം,
മദ്ദളമങ്ങൊരുകാട്ടിലെറിഞ്ഞി–
ട്ടദ്രിക്കീന്നഥധാവതിചെയ്തു,
ഒരുഭാഗത്തെത്തോലുപിളന്നി–
ട്ടൊരുവൻചെണ്ടയ്ക്കകമേപുക്കാൻ
പെരുവഴിതന്നിലുരുണ്ടുതിരിച്ചാൻ
പെരുതായുള്ളൊരുചെണ്ടക്കാരൻ. 1288

ഉടുക്കുംകൊട്ടിക്കൊണ്ടഗ്രേനടക്കുന്നമേളക്കാർ
ഉടുക്കുംമുണ്ടുംകളഞ്ഞുമിടുക്കുംഭാവിച്ചുമണ്ടി
തിടുക്കംപൂണ്ടൊരുവീട്ടില്ക്കടപ്പാൻഭാവിക്കുന്നേരം
കടുത്തനായർതാൻവന്നുതടുത്താനത്രയുമല്ലാ;
വടിക്കുംപിടിച്ചുനാലഞ്ചടിക്കുന്നഘോഷംകേട്ടു്
പാടുക്കെന്നുകാട്ടിൽപുക്കുകിടക്കുന്നനായന്മാർവ–
ടുക്കുന്നകോലാഹലംകൂടുക്കുന്നുണ്ടൊരുദിക്കിൽ
ടയ്ക്കുതോററുമണ്ടുന്നഭടന്മാർവന്നുകേറുമ്പോൾ
ടിക്കൽകാവല്യംവച്ചുകടപ്പാനെളുതല്ലെന്നും

വനത്തിൽനിന്നോടിവന്നാജനത്തിന്റെഭാവംകണ്ടു
മനസ്സിൽനിനിക്കുംനാരീജനത്തിന്റെവാക്കുണ്ടായി
"വമ്പന്മാരായമീശക്കൊമ്പന്മാരെല്ലാമോരോ
വമ്പുംപറഞ്ഞുവില്ലുമമ്പുമെടുത്തുംകൊണ്ടു
തമ്പുരാന്മാർതിരുമുമ്പിലകമ്പടിക്ക-
ങ്ങിമ്പംകലൎന്നുചെന്നുവമ്പിച്ചകാനനത്തിൽ
ഗന്ധൎവ്വന്മാരെപ്പേടിച്ചന്ധന്മാരായനിങ്ങ-
ളെന്തിപ്പോളോടിപ്പോരാൻബന്ധമെൻഭോഷന്മാരേ
ചന്തംപെരിയതൊങ്കൽകുന്തംകളഞ്ഞുവീണ
ദന്തങ്ങളുംതകൎന്നുഎന്തൊരുസാഹസങ്ങൾ
തോല്ക്കുന്നകൂട്ടംനിങ്ങൾതോക്കുംകളഞ്ഞുപോന്ന-
താൎക്കുമട്ടത്തതല്ലിതോൎക്കുമ്പോൾചിരിയാകും
നേൎക്കുംമാററാരോടുപോരേല്ക്കുന്നനേരംപല
ചാക്കുംമുറിവുംപുനരാൎക്കുംവരാത്തതല്ലാ;
ചാട്ടംപിഴച്ചകപിക്കൂട്ടംകണക്കേനിങ്ങൾ
കൂട്ടംപിരിഞ്ഞുപാരംകോട്ടംപിണഞ്ഞമൂലം
ഓട്ടംതുടങ്ങിയതുവാട്ടംവരുവാൻതന്നേ
കേട്ടാലുടനേതന്നെനാട്ടാർ പരിഹസിക്കും;
കാട്ടിൽനിന്നോടിപ്പോന്നു വീട്ടിലൊളിക്കയെ-
ക്കാട്ടിൽമരിക്കനല്ലു കേട്ടീലേനായന്മാരേ!
ഗോഷ്ഠികൾപതിന്നാലുനാട്ടിലുംകേൾക്കുമയ്യോ!
കാട്ടിയകൎമ്മമേതുംപാട്ടിലായതുമില്ലാ"
പെണ്ണുങ്ങളുടെവാക്കീവണ്ണംകേൾക്കുന്നചില
പൊണ്ണന്മാർവീടുകളിൽകണ്ണുമടച്ചിരുന്നാർ;
കൎണ്ണൻദുരിയോധനൻവികൎണ്ണൻദുശ്ശാസനനും

കണ്ണുംചുവത്തിച്ചാപദണ്ഡംകുലച്ചുംകൊണ്ടു്
ചണ്ഡമായുള്ളശരഷണ്ഡമുതിർത്തുംകൊണ്ടു
തത്രവന്നടുക്കുന്നചിത്രസേനന്റെകൂട്ടു-
മെത്രവരെയുണ്ടത്രചിത്രന്മാരവരോടു
യുദ്ധംതുടങ്ങിയവരിത്ഥംപറഞ്ഞീടുന്നു
ക്രുദ്ധന്മാരായകുരുവൃദ്ധന്റെനന്ദനന്മാർ. 1823

"ഗന്ധർവ്വന്മാരാകിനനിങ്ങടെ
ഗന്ധംപോലുംനാസ്തിയതാമൊരു
ബന്ധംകൂടാതിങ്ങിനെനേർപ്പാ-
നെന്തൊരുകാരണമധമന്മാരേ!
അംബരചാരികളാകിനനിങ്ങടെ
ഡംബരമിന്നുശമിക്കുമശേഷം
സംഗരമിവിടെച്ചെയ്യുതിനുള്ളൊരു
സംഗതിവന്നിതുനന്നിതുകാലം
അംഗമഹീപതികർണ്ണൻഞാനതു
നിങ്ങളറിഞ്ഞീലെങ്കിലിതറിവിൻ!
അംഗങ്ങളിലുടനമ്പുകൾകൊണ്ടിഹ
ഭംഗംവരുമളവറിയാമെല്ലാം;
നിങ്ങടെവിരുതുകളൊന്നുമിദാനീം
ഞങ്ങടെനേരെഫലിക്കയുമില്ലാ;
കുരുകുലതിലകൻദുര്യ്യോധനനൃപ-
നരികുലശലഭദവാനലസാരൻ
കരബലശാലികളനുജന്മാരും
പരബലമാർത്തുതകർക്കുമശേഷം." 1846

ശ്ലോകം.

കുംഭീന്ദ്രപ്രൌഢകുംഭസ്ഥലദലനകലാ—
ചണ്ഡപ്രോദ്ദണ്ഡസാരാൻ
ഗംഭീരാരാവഘോരാൻകിമുശശനികര—
സ്സംഹരേത്സിംഹവീരാൻ
കിംഭോ!ഗന്ധർവ്വവൃന്ദംസകലമപിസമം
സംഗതംസംഗരാന്തേ
ദംഭോപേതംവിജേതുംപ്രഭവതിവിമതോൽ—
കർത്തനാൻധാർത്തരാഷ്ട്രാൻ.

ശ്ലോകംകൊണ്ടുപറഞ്ഞാലറിവാ—
നാകുലമെങ്കിൽപൊരുളുഞ്ചൊല്ലാം
ലോകരശേഷംബോധിക്കേണം
ലൌകികമിതുകഥനംചെയ്യുന്നു
ആനത്തലവന്മാരുടെമസ്തക—
മാശുപിളൎന്നുകിളൎന്നൊരുരുധിരം
പാനംചെയ്തുമദിച്ചുനടക്കും
പരുഷമതാകിനസിംഹകുലത്തെ
താനേചെന്നൊരുകൂട്ടംമുയലുകൾ
താഡിച്ചാശുവധിപ്പാൻമതിയോ;
അതുപോലേബഹുഗന്ധർവ്വന്മാ—
രതുലപരാക്രമശാലികളാകും
ധൃതരാഷ്ട്രാത്മജരോടമർചെയ്വാൻ
മതിയാമോബതശിവശിവ!മോഹം
കൂടലർകുലബലമറുതിപെടുക്കും
കൂട്ടംകുരുകുലമെന്നുധരിപ്പിൻ!

ആടലശേഷമകന്നുപടയ്ക്കതി-
പാടവമേറിനകർണ്ണാദികളോടു
കൂടാനിങ്ങടെനികൃതികളൊന്നും
വാടാഖേചരമൂഢാ!രണഭുവി
വാടാഞങ്ങളിലൊരുവൻപോലും
പ്രൗഢാഹംകൃതിഹുംകൃതിയാലതി-
മൂഢന്മാരുടെവാക്കിതിവണ്ണം
ഗൂഢമതല്ലിഹപൊരുളതുകിഞ്ചിൽ."

മിത്രനന്ദനസുയോധനവൃന്ദം
തത്രവന്നുടനടുത്തദശായാം
ചിത്രസേനനഥസേനകളോട-
ങ്ങൊത്തുകൂടിയവരോടുരചെയ്താൻ:—
"നില്ലുനില്ലെടസുയോധന!കർണ്ണാ!
നിങ്ങൾചൊന്നമൊഴിനിന്ദിതമെല്ലാം,
വില്ലെടുത്തുവിളയാടിനഞങ്ങൾ-
ക്കില്ലതെല്ലുമൊരുവാട്ടമിദാനീം.
കൂർത്തമൂർത്തശരമാരികളെല്ലാം
പേർത്തുപേർത്തുടനതിർത്തുതുടർന്നാൽ
ചീർത്തമൂർത്തികളിലാശുസമസ്തം
കോർത്തുകോർത്തുശകലീകൃതമാകും;
ധാർത്തരാഷ്ട്ര!കുടിലാശയ!നിന്റെ
ധൂർത്തുകൊണ്ടുഫലമില്ലെട!മൂഢാ!
ഓർത്തുകൊൾകമമബാഹുബലംനീ
നേർത്തുവന്നതതിസാഹസമല്ലോ;
ഊർദ്ധ്വചാരിവരരോടമർചെയ്താ-

ഊൎദ്ധ്വമാമവനിചാരികളെല്ലാം
മൂൎദ്ധഭാഗമതിലമ്പുകളേററി-
ട്ടൂൎദ്ധ്വലോകഗതിവന്നുഭവിക്കും;
കാട്ടിൽവന്നുനിജപൌരുഷഭാവം
കാട്ടുവാനിഹതുടൎന്നൊരുകള്ള-
ക്കൂട്ടമിങ്ങനെതിമിൎത്തുമൂലം
കോട്ടമിന്നുവരുവാൻവഴികൂട്ടി;
നൂററുപേരുമിഹനിങ്ങളശേഷം.
കൂററുകാരുമുടനൻപൊടുപോരിൽ
തോററുപോംഝടിതിയത്രയുമല്ലാ
കാററുപോലെദൃഢമാൎത്തുപറക്കും. 1398
അഷ്ടികഴിച്ചുതിമിൎത്തുനടക്കും
യഷ്ടികളൊരുവകദുൎവ്വിനയന്മാർ
നഷ്ടിവരാനൊരുവഴിയുംനോക്കി-
ക്കഷ്ടിച്ചുങ്ങനെപടയുംകൂട്ടി
കെട്ടിച്ചുററിയണിഞ്ഞുതെളിഞ്ഞിഹ
കൊട്ടിഗ്ഘോഷിച്ചാൎത്തുവിളിച്ചും,
പെട്ടികളുംചിലപെട്ടകവുംപല
ചട്ടമതിങ്ങനെവട്ടംകൂട്ടി
ചെട്ടികളുംചിലകുട്ടികളുംകോ-
മട്ടികളുംപലപട്ടന്മാരും
നാട്ടിലിരിക്കുംപ്രജകളെയെല്ലാം
കൂട്ടിസ്വരുപിച്ചെന്തൊരുകാൎയ്യം?
കാട്ടിൽവരാനിഹകടിലന്മാരേ!
കാട്ടിയവിരുതുകളൊക്കെയബദ്ധം.

കാട്ടിലിരിക്കുംപാൎത്ഥന്മാരെ-
ക്കാട്ടീടുവതിന്നിങ്ങനെനിങ്ങടെ
ഗോഷ്ഠികളോൎത്താൽചിരിയാകുന്നു;
ഗോഷ്ഠവിലോകനമെന്നൊരുകപടം.
പൃഷ്ഠിനടിക്കുംനിങ്ങളെയിപ്പോൾ
പട്ടിക്കുംബഹുമാനംനാസ്തി;
കൊട്ടിക്കൊണ്ടിഹവരുവാനിങ്ങനെ
സൃഷ്ടിച്ചാനൊരുകുസൃതിക്കാരൻ
രാഷ്ട്രവിനാശത്തിന്നുടനേധൃത-
രാഷ്ട്രസുതന്മാർനിങ്ങൾപിറന്നു
നാട്ടിന്നനാശംനിങ്ങടെമൂലം
നാണക്കേടിന്നനല്ലൊരുമാൎഗ്ഗം
പടയുംനിങ്ങടെപദവികളുംപല-
കുടയുംകൊടിയുംതഴചാമരവും
പടഹംതുടിപറകൊമ്പുംകുഴലും
പടുതരഘോഷമശേഷവുമിപ്പോൾ
ഝടിതിനശിച്ചിതുജളരേ;നിങ്ങടെ
തടിമാത്രംശേഷിച്ചിതുസമരേ
തടിയന്മാരേ!പടപൊരുതീടുക
കുടിലന്മാരേ! മൂഢന്മാരേ!
മടിയന്മാരുടെമദവുംമതവും
പടതുടരുമ്പോൾതീരുമതറിവിൻ." 1434

ഇത്ഥംപറഞ്ഞുകൊണ്ടുയുദ്ധംതുടങ്ങിതത്ര
ചിത്രസേനാദികളും ധാൎത്തരാഷ്ട്രാദികളും,
അസ്ത്രങ്ങളനവധിശസ്ത്രങ്ങൾപലവിധം

ചിത്രപ്രകാരമതുമാത്രംപറവാൻമേലാ
വെട്ടുംതടവുംചിലമുട്ടുംമുറികൾപുന–
രൊട്ടുംകുറവില്ലാത്തകൊട്ടുംകുഴൽവിളിയും;
എട്ടുദിഗന്തങ്ങളുംപൊട്ടുംപ്രകാരംപട–
വെട്ടുംകുരുക്കളെമ്പതെട്ടുംമുപ്പത്തുംനാലു–
മെട്ടുംതളർന്നുവില്ലുമിട്ടുംകളഞ്ഞുനല്ല
പട്ടുംവെടിഞ്ഞുപുറകോട്ടുതിരിച്ചനേരം
കൂട്ടംകലമ്പിപ്പടക്കൂട്ടംപലവഴിക്കും
ഓട്ടംതുടങ്ങിപലകോട്ടങ്ങൾകണ്ടുനില്ക്കും
ധീരൻചിത്രസേനൻഗംഭീരൻഗന്ധർവ്വരാജ–
വീരൻനൂറുപേരുടെനേരേപാഞ്ഞടുത്താശു
"രേരേ! മൂഢരേ! നിങ്ങളാരേക്കാണ്മാനോടുന്നു
പോരാടുവാൻമിടുക്കപോരാത്തനിങ്ങളിപ്പോ–
പോരായ്മവരുമെന്നതേതുംനിരൂപിക്കാതെ [ൾ
ആരുചൊല്ലിത്തങ്ങടേപൌരുഷംകാട്ടാൻവന്നു?
[ങ്ങൾ
നില്പിൻതരിമ്പെങ്കിലുംകെല്പില്ലാത്തവർനി–
ജല്പിപ്പാൻമാത്രംകൊള്ളാമല്പന്മാരയ്യോകഷ്ടം
ചൊല്ലൊങ്ങുംദേവരാജൻകല്പിച്ചുവന്നു ഞങ്ങൾ
സപ്തധ്വജന്റെക്കൂട്ടമെപ്പേരുമിന്നുതന്നെ
സ്വർഗ്ഗത്തിൽവന്നീടണംഭംഗ്യല്ലാപറയുന്നു
പട്ടുംവളയുമെല്ലാംകിട്ടുമതുമല്ലാ
വീരശൃംഖലനിങ്ങൾക്കോരോന്നുകൈക്കപോട്ടും
പാരാതെപോന്നുകൊൾവിൻവീരാളിപ്പട്ടും–
[കിട്ടും." 1460

ഇത്തരംമൊഴിപറഞ്ഞുസമത്ഥൻ
ചിത്രസേനനതിവേഗമടുത്തു
തോറവട്ടരമഥധാവതിചെയ്തും
ന്യൂറവുപേരെയുമടുത്തുതടുത്തു
വാവുകൊണ്ടടനടിച്ചുപിടിച്ചു-
ക്കയറുകൊണ്ടുടൽവരിഞ്ഞഥകെട്ടി
തേരിലെക്കൊടിമരത്തൊടുകൂടി-
ച്ചേർത്തുമാറുപലകെട്ടുമുറുക്കി
ക്ഷിപ്രമംബരതലത്തിലുയന്നാ-
നപ്രമേയബലനാകിനദിവ്യൻ.
ധാത്തരാഷ്ട്രശതവുംപുനരപ്പോൾ
ആത്തരായിമുറയിട്ടുതുടങ്ങീ:—
"ധൂത്തരാമരികൾഞങ്ങളെയെല്ലാം
തേത്തടത്തിലുടനിട്ടുവരിഞ്ഞു
ഉഗ്ധപദിക്കിനിഹകൊണ്ടുതിരിച്ചു
പാത്തുകാൺകമമധമ്മതനൂജാ!
പാത്ഥ!ഹാ!നകുല!ഹാ!സഹദേവാ!
കാത്തുകൊൾകകനിവോടതിവേഗാൽ;
ഭീമസേന!വരികാശ്ശതരിമ്പും
താമസിക്കരുതുനിങ്ങളിദാനീം
സീമയില്ലമമസങ്കടമയ്യോ
ധീമതാംവര!യുധിഷ്ഠിരവീര! 1482

(ഇന്ദിശരാഗം, കണ്ടനാച്ചിതാളം)

തടിച്ചോരുഗന്ധവ്വൻമഹാകശ്മലൻഅടിച്ചു
പിടിച്ചുകെട്ടിക്കൊണ്ടുതിരിച്ചുശിവശിവ!

ഒരുത്തൻവരുത്തുന്നൊരനത്ഥങ്ങളാൽ [കെട്ട
കരത്തിന്നൊരുകരുത്തുമില്ലാഞ്ഞങ്ങൾകനക്കെത്തരം-
വലഞ്ഞുവശംകെട്ടുവയംകേവലംവലയ്ക്കുകത്തു
പതിച്ചമൃഗങ്ങളെക്കണക്കെശിവശിവ!
സഖേ!ധർമ്മജ!വീരസമീരാത്മജ!സരസപാത്ഥ!
നകുല!സഹദേവ!വരികവിരവോടെ;
നിരാധാരരായുള്ള ജനങ്ങൾക്കഹോനിങ്ങളെ -
ന്നിയെമറെറാരുജനമില്ലശരണമത്രദൃഢം
കരുക്കൾക്കുവന്നീടുംതരക്കേടഹോകലത്തി- (1494
ലുള്ള ജനങ്ങൾക്കൊക്കത്തന്നെ സമമെന്നറികെടോ!"
ഇത്തരമുള്ളൊരുമുറവിളികൊണ്ടഥ
പത്തുദിഗന്തരമൊക്കെമുഴങ്ങി
സത്വരമതുകേട്ടധികദയാനിധി
സത്വഗുണാംബുധിധമ്മതനൂജൻ
ഗന്ധവഹാത്മജനോടരുൾചെയ്തു:—
"ഗന്ധർവന്മാർവന്നിഹനമ്മുടെ
ബന്ധുജനങ്ങളെയെല്ലാംവിരവൊടു
ബന്ധിച്ചുംകൊണ്ടങ്ങുതിരിച്ചു
ബന്ധംകൂടാതിങ്ങനെചെയ്വതി-
നന്ധതതാനൊരുകാരണമിപ്പോൾ
അന്ധൻജനകനമിക്കഥകേട്ടാൽ
അന്തസ്താപംകൊണ്ടുമരിക്കും;
എന്തെങ്കിലുമുടനനുജന്മാരുടെ
സന്താപങ്ങളൊഴിക്കണമിപ്പോൾ
അന്തരമില്ലതുചെയ്തീലെന്നാൽ

എന്തിനു നമ്മുടെ ധൎമ്മവിചാരം?
ദുൎയ്യോധനനും ദുശ്ശാസനനും
ദൂഷണമനവധി ചെയ്യുവരെങ്കിലു-
“മയ്യോ ഞങ്ങൾ വലഞ്ഞെ”ന്നിങ്ങനെ
കയ്യും മെയ്യും വശമല്ലാത്തവർ
നമ്മെ വിളിച്ചു കരഞ്ഞതു കേട്ടിഹ
ചുമ്മയിരിപ്പതുചിതമോ സഹജ!
ധൎമ്മം നൃപതിക്കാശ്രിതരക്ഷണ-
കൎമ്മമതല്ലോ സഹജന്മാരേ!
ദുൎമ്മദമിപ്പോളരുതരുതുരുതര-
ദുരിതം വരുമതിനനവധി മേലിൽ.”
അഗ്രജവചനം കേട്ടൊരു നേരമു-
ദഗ്രപരാക്രമിയാകിയ ഭീമൻ
അഗ്രേ നിന്നു പറഞ്ഞു തുടങ്ങി സ-
മഗ്രാഹംകൃതിശാലി ഗഭീരൻ;
“അടിയങ്ങൾക്കിഹ നാലു ജനത്തിനു-
മരുളിച്ചെയ്തൊരു കല്പന കേൾപ്പാൻ
മടിയെന്നുള്ളതുമില്ലിഹ ധൎമ്മം
പിടിപാടില്ലാത്താളുകളല്ലാ;
കള്ളച്ചൂതുകൾ കൊണ്ടു ചതിച്ചൊരു
കള്ളന്മാരുടെ കപടമതോൎത്താൽ
ഉള്ളം തന്നിലൊരല്പം കനിവെ-
ന്നുള്ളതു സംപ്രതി തോന്നുന്നീലാ;
തള്ളലുമവരുടെ തുള്ളലുമൊരുവക
ഭള്ളും പെരുകിന കള്ളവുമോൎത്താൽ

കൊള്ളാമിത്തൊഴിൽതാനേവന്നതു
കോലാഹലമെന്നെന്നുടെപക്ഷം;
ഗന്ധൎവ്വന്മാർസരസന്മാരവർ
ഏന്തെന്നില്ലാത്താളുകളല്ലവർ
ബന്ധംകൂടാതല്ലവരിവരെ-
ബ്ബന്ധിച്ചങ്ങനെകൊണ്ടുതിരിച്ചു;
പാലുകുടിച്ചുതടിച്ചൊരുകൂട്ടം
വാലില്ലാത്തകുരങ്ങച്ചന്മാർ
നാലഞ്ചല്ലൊരുനൂറുജളന്മാർ
നാട്ടുമുടിപ്പാൻവന്നുപിറന്നു
ചന്തംകാട്ടിനടക്കുന്നവരുടെ
ദന്തംതല്ലിയുതിൎപ്പാൻനല്ലൊരു
ബന്ധംകാണാതങ്ങുവസിക്കും
ഗന്ധൎവ്വന്മാൎക്കിനുകണക്കിൽ
ബന്ധിപ്പാനൊരുസംഗതിവന്നതു
സന്ധിക്കാതവർവിടുകയുമില്ലവ-
രെന്തെങ്കിലുമൊന്നാരംഭിച്ചാൽ
അന്തരമില്ലതുചെയ്യേനിൽപൂ
വിണ്ണവർനാട്ടിലിരിക്കുംവേശ്യ-
പ്പെണ്ണുങ്ങടെനട്ടുമുറ്റമടിപ്പാൻ
പൊണ്ണന്മാരിവർകൊള്ളാമവരുടെ
പെണ്ണുങ്ങടെവിട്ടുപണിചെയ്യിക്കാം;
കാളിപ്പെണ്ണുകളിക്കുന്നേരം
താളിപതപ്പാനൊരുവൻകൊള്ളാം;
നീലിപ്പെണ്ണിനുനിദ്രാസമയേ

കാലിണ ഞെക്കാനപരൻകൊള്ളാം
ഉർവ്വശിതൻെറപടിക്കമെടപ്പാൻ
ഉർവ്വിയിലുള്ളവരിവർചിലർകൊള്ളാം,
അരുവയർമൌലിതിലോത്തമതന്നുടെ
പൂരമുറിത്തൂപ്പാനൊരുവൻകൊള്ളാം,
സ്വർഗ്ഗസ്ത്രീകടെവൃഷലികൾവേലയെ-
ടുക്കേണ്ടുന്നതിനിവരെക്കൊള്ളാ,
പച്ചിലയുള്ളൊരുപദവിക്കാരുടെ
എച്ചിലെടുപ്പാനിവർചിലർകൊള്ളാം,
ചന്ത്രക്കാരനുവെററിലതെറുപ്പാൻ
ചന്തക്കാരരിലൊരുവൻകൊള്ളാം,
കുട്ടിപ്പട്ടന്മാരുടെചുമടുകൾ
കെട്ടിഃപ്പുറാനൊരുവകകൊള്ളാം,
കല്പകവൃക്ഷംകാപ്പാനുള്ളൊരു
കല്പനകേൾപ്പാനൊരുവകകൊള്ളാം,
ആമ്പടികൂട്ടുന്നവരുടെവീട്ടിൽ
തുമ്പകിളപ്പാനുംചിലർകൊള്ളാം,
ഗോക്കളെമേപ്പാനുംചിലർകൊള്ളാം,
ശ്വാക്കളെനോക്കാനുംചിലർകൊള്ളാം,
കാക്കവരുമ്പോൾവക്കാണിപ്പാ-
നാക്കണമെങ്കിലതിന്നിവർകൊള്ളാം;
ഈവകവിടുപണിചെയ്യിപ്പാനിഹ
ദേവകൾചൊല്ലാൽഗന്ധർവ്വന്മാർ
ഇവരെക്കെട്ടിക്കൊണ്ടുതിരിപ്പാ-
നവകാശമിതെന്നടിയനുതോന്നി;

മററൊരുകാൎയ്യക്ലേശംചെയ്യാൻ
നൂററിലൊരുത്തനുമില്ലിഹന്തനം;
മാററികളെപ്പുനരെന്തിനുനാമിഹ
മാററിക്കൊൾവാൻപണിചെയ്യുന്നു
കുരുടച്ചാരുടെമക്കളെയൊക്കെ
തെരുതെരെമമഗദകൊണ്ടടികൂട്ടി
പരിചൊടുകൊന്നുമുടിപ്പാനായി-
പ്പുലകുറിയടിയൻഭാവിച്ചപ്പോൾ
അരുതരുതെന്നിഹജ്യേഷ്ഠൻനമ്മോടു
തിരുവുള്ളക്കേടായതുമൂലം
കുററംവരുമെന്നോൎത്തുടനടിയൻ
മുററുമടങ്ങിപ്പാൎക്കുന്നിപ്പോൾ
മററൊരുകൂട്ടക്കാർവന്നേററീ-
നൂററവരേയുംകൊണ്ടുതിരിച്ചതു
മാററന്നെന്തിനുനല്ലകണക്കിലി-
തേററതൊഴിപ്പാനെന്താവശ്യം?
താനൊന്നിനുകല്പിക്കയുമില്ലിഹ
താനേവന്നതുമൊക്കെമുടക്കും;
ജ്ഞാനികളാകിനനിങ്ങടെമദ്ധ്യേ
ഞാനിങ്ങനെയൊരുമൂഢൻതീൎന്നു
ജ്യേഷ്ഠനുമനുജന്മാരുംകൂടി
കാട്ടിലിരുന്നുതപംചെയ്താലും!
ശാന്തന്മാരൊടുകൂടിയിരിപ്പതു
താന്തോന്നിക്കിഹതരമല്ലിപ്പോൾ
തടിയൻഭീമൻഞാനിനിനിങ്ങടെ

ണ്ടയിലിരുന്നുതരങ്ങൾകെടാതെ
വാള്ളൊരുദിക്കിനുപോകേയുള്ളു
വാച്ചൊരുപരിഭവമൊഴിയണമുടനേ.
ഗദയുംകയ്യിലെടുത്തൊരുപൊണ്ണൻ
ഉദയേകളിയുംപുഷ്പാഞ്ജലിയും
ഉപവാസങ്ങളുമുപരിത്തുടന്നാൽ
അപവാദങ്ങൾനമുക്കുഭവിക്കും
ചേട്ടനുമനുജന്മാരുംചെന്ന-
ച്ചെണ്ടക്കാരുടെദീനമൊഴിച്ചുട-
നവരുടെദിക്കിനയയ്ക്കേവേണ്ടു
ഭവനേചെന്നവർകേമംമുൻപേ
കാററിന്മകനുടനവിടെച്ചെന്നിഹ
നൂററിനെയുംപൊടിഭസ്മമതാക്കി
കാലത്തിങ്ങുവരുന്നുണ്ടവരെ
കാലപുരത്തിൽചെന്നാൽകാണാം” 1624

കടുത്തവാക്കുകളുരത്തുഭീമൻ
കരത്തിലഗ്ഗദയെടുത്തുവെക്കം
നടപ്പതിന്നഥതുടന്നനേരം;
“കടുപ്പമാസ്വരുമടക്കമില്ലാ-
തടുത്തസോദരതുടങ്ങൊലാനീ
പൊടുക്കനെക്കഥയൊടുക്കുകെന്നതു
നടക്കയില്ലിഹമിടുക്കനെങ്കിലും
ഒടുക്കമെൻപൊടുമടക്കവുംചില-
മുടക്കവുംവരുമടക്കമേത്രഭ-
മിടയ്ക്കുസോദര!പടയ്ക്കുകാലമ-

തട്ടുകാമന്നിത്തുനടക്കുമായത്തു
തട്ടുകയില്ലഹമിട്ടുകിലുംഗദ-
മുടിക്കിലുംപുനരടിക്കിലുംപൊടി-
പെടുക്കിലുംപുരമടക്കിലുംപഥി
വടക്കുതെക്കിഹനടക്കിലുംതവ
മതംനമുക്കുമതംവൃകോദര
ഹിതംപറഞ്ഞതുചിതംഗ്രഹിക്കനീ. 1642
കുരുകുലമതിലിഹജാതന്മാരവർ
ഒരുനൂറുംനാമൈവരുമല്ലോ;
ഒരുമനമുള്ളവർക്കുംതങ്ങളിൽ
വരുവാൻവിഷമമതെങ്കിലുമിപ്പോൾ
മാററാർവന്നുവിരോധിക്കുമ്പോൾ
നൂററഞ്ചുംപുനരൊന്നെന്നേവരൂ.
ഉററവർക്കുംവരുമൊരബദ്ധം
കൂററാർവേണമൊഴിപ്പതിനപ്പോൾ
കൂററാരൊരുവരുമില്ലാതൊരുദിശി
മാററാരെങ്കിലുമുപകൃതിചെയ്യാം.
കാററിന്മകനേ!മടിയാതവർകളെ
മാററിക്കൊണ്ടിഹവരികകുമാര!
പണ്ടൊരുപൂച്ചയുമെലിയുംതങ്ങളി-
ലുണ്ടായ്വന്നുസഖിത്വമൊരുനാൾ
മലയുടെമൂട്ടിൽകാട്ടാളന്മാർ
വലയുംകെട്ടിയുറപ്പിച്ചങ്ങിനെ
കലയുംമാനുംപുലിയുംവന്നതിൽ
വലയുന്നേരംകൊലചെയ്യാനായ്

ഒരുദിശിപാത്തിരുപകൽകഴിവോളം
ഒരുമൃഗമന്നിഹവന്നതുമില്ലാ.
വരുമിനിരാത്രിയിൽനാളെവെളുത്താൽ
വിരവൊടുവന്നുവധിക്കാമെന്നവർ
കരുതിത്തങ്ങടെഭവനേചെന്നട–
നൊരുമിച്ചുവിടെയുംക്കവുമായി
ഒരുമാജ്ജാരൻവനഭുവിരാത്രിയി–
ലിരയുംതെണ്ടിനടക്കുന്നേരം
തരസാചെന്നൊരുവലയിൽച്ചാടി–
ക്കരവുംകാലുമിളക്കാൻമേലാ
പരവശനപ്പോൾ ഞ്യാവൂ ഞ്യാവൂ
കരവൃത്തുംചെയ്തുവിടെവലഞ്ഞു.
അരികേയുള്ളൊരുപോട്ടിലിരിക്കും
പെരുതായുള്ളൊരുമൂഷികനപ്പോൾ
അരിയായുള്ളൊരുപൂച്ചത്തടിയൻ
കരയുന്നതുകേട്ടൊന്നുവിരണ്ടു,
ഉരിയാടാതെമുഖംകാട്ടുന്നതു–
മൊരുകുറികണ്ടാൻപൂച്ചയുമപ്പോൾ
സരസതയോടുവിളിച്ചാനവനെ...
പ്പരവശനായ്ഞാൻമൂഷികവീര!
വലയിൽചാടിവലഞ്ഞിതുഞാനൊരു
ഫലമില്ലാതെമരിക്കാറായി,
കലമാൻപന്നികൾവന്നുപതിച്ചാൽ
മലയന്മാക്കുതിന്മാൻകൊള്ളാം.
വിലപിടിയാത്തൊരുപൂച്ചലഭിച്ചാൽ

മലയനമായതുതിന്മാനാകാ.
തലയിലെഴുത്തിൻബലമതുകൊണ്ടിഹ
വലയിൽപെട്ടുവലഞ്ഞുസഖേ!ഞാൻ
എലിയുംപൂച്ചയുമന്യോന്യംബദ്ധ
കലഹികളെന്നൊരുചൊല്ലതുകൊള്ളാം
കലഹമെനിക്കുഭവാനോടില്ലതു
നലമൊടുനീയിഹബോധിക്കേണം.
വലയുടെചരടുകടിച്ചുമുറിപ്പാൻ
പലപലകൌശലമങ്ങുണ്ടല്ലോ.
മലയൻപോന്നുവരുന്നതിൽമുമ്പേ
വലകണ്ടിപ്പാൻകനിവിയലേണം.
വലയുന്നവരുടെപാലനമല്ലോ
വലിയജനങ്ങടെധർമ്മമതറിക!
എലിയെന്നല്ലഭവാനൊരുദശയിൽ
പുലിയെക്കാളതിവൻപനതാകം"
പലവിധമിങ്ങനെമാർജ്ജാരകനുടെ
പരവശവാക്കുകൾകേട്ടൊരുനേരം
എലിയതുബോധിച്ചരികേചെന്നഥ
വലകണ്ടിപ്പാൻവട്ടംകൂട്ടി.
ഓരോചരടുകടിച്ചുമുറിപ്പാ-
നോരോനാഴികനേരംവേണം;
തെരുതെരെയങ്ങുകടിച്ചുമുറിച്ചാൽ
തരമല്ലെന്നുണ്ടെലിയുടെഹൃദയേ;
മെല്ലമിവന്നിതുചെയ്യാനെന്നതു
പൂച്ചയറിഞ്ഞാലുപകാരത്തിനു

താഴ്ചവരാനുണ്ടെന്നുകനക്കേ
കാഴ്ചയവന്നുണ്ടെന്നതുമൂലം
താമസമായതുകണ്ടൊരുപൂച്ച-
യ്ക്കാമയമേറിക്ലേശവുമേറി
തെരുതെരെവേണമതല്ലെന്നാലിഹ
വരുമതിദുഷ്ടൻമലയപ്പാഴൻ
പുലരുന്നേരംമലയന്മാരും
പലരുംകലശലുകൂട്ടുംമുമ്പേ
വലകണ്ടിച്ചുവിടേണംനീയെ-"
ന്നെലിയൊടുപൂച്ചപറഞ്ഞുതുടങ്ങി.
വെട്ടമടുത്തൊരുസമയേമൂഷിക-
നൊട്ടുംതാമസിയാതേവലയും
പൊട്ടിച്ചൻപൊടുപോട്ടിലൊളിച്ചു
ധൃഷ്ടൻപൂച്ചയുമങ്ങുനടന്നു.
ഒട്ടുദിനങ്ങൾകഴിഞ്ഞൊരുദിവസം
കിട്ടീലെങ്ങുമൊരേടത്തശനം
അഷ്ടിക്കെന്തൊരുവകയുള്ളെന്നിഹ
കാട്ടിൽനടന്നപ്പൂച്ചത്തടിയൻ
കൂട്ടസഖിത്വംപാലിച്ചെലിയുടെ
പോട്ടിന്നരികെചെന്നുവിളിച്ചാൻ
"പണ്ടുപകാരംചെയ്തൊരുമൂഷിക-
നണ്ടോസുഷിരംതന്നിലിദാനീം!"
എലിയതുകേട്ടുവിലത്തിന്നുള്ളിൽ-
ത്തലകാട്ടാതെവസിച്ചുപറഞ്ഞാൻ:—

ശ്ലോകം.

"കാൎയ്യാൎത്ഥമാവയോസ്സഖ്യം
തസ്മിന്നവസിതേപുനഃ
മാൎജ്ജാരസ്ത്വംഹി മാൎജ്ജാരോ
മൂഷികോഹഞ്ചമൂഷികഃ."

"കാൎയ്യംകൊണ്ടിഹനീയുംഞാനും
കനിവൊടുസഖ്യംചെയ്തിതുമുന്നം
കാൎയ്യമതന്നുകഴിഞ്ഞുപിരിഞ്ഞു
വൈരമതിനിയുംമുന്നേപ്പോലെ
പൂശകനാംനീപൂശകനിനിമേൽ
മൂഷികനാംഞാൻമൂഷികനിനിമേൽ,
ഇനിനാംതങ്ങളിലെത്തുംനേരം
കനിവുമതില്ലൊരുചേൎച്ചയുമില്ലാ"
ഇങ്ങിനെയുള്ളൊരുശ്ലോകംചൊല്ലീ-
ട്ടങ്ങുനടന്നിതുമൂഷികനുടനേ.
എന്നതുകൊണ്ടുപറഞ്ഞുവൃകോദര!
നന്നിതുമാൎഗ്ഗംനയശാലികളാൽ
നിന്ദിതമല്ലിതുനന്ദിതമത്രേ,
ചെന്നുടനവരുടെമോചനമുചിതം.
ഇന്നിസ്സങ്കടമമ്പൊടുതീൎത്താൽ
പിന്നെനടേത്തെപ്പോലെത്തന്നെ
കൌന്തേയന്മാർകൌന്തേയന്മാർ
കൌരവ്യന്മാർകൌരവ്യന്മാർ". 1752

"ആൎയ്യനിദാനീമരുളിച്ചെയ്തതു
കാൎയ്യമിതെ"ന്നുരചെയ്തിതുനകുലൻ.

"ഏഷണിപറവാൻവിരുതുപെരുത്തവ-
നേഷസുയോധനനനുജന്മാരും
ദൂഷണമിങ്ങനെവരുവാനൊക്കയു-
മേഷണിദോഷമിതെന്നറിയേണം."

ശ്ലോകം.

"പൂരാകശ്ചനഗോമായുർ-
ദുരാഗ്രഹവശംവദഃ
പരാൻവിനാശയൻഭൂയോ
ദുരാപദമുപേയിവാൻ."

"പണ്ടൊരുകുറുനരിതിന്മാനുള്ളതു
തെണ്ടിനടന്നുമനസ്സുംമുട്ടി
കണ്ടകമുള്ളവനങ്ങളിലെല്ലാം
മണ്ടിനടന്നുതളൎന്നുശരീരം
കണ്ടാനൊരുദിശിനല്ലകരിമ്പുക-
ളുണ്ടാക്കിപ്പലവേലികൾകെട്ടി.
കാത്തുകിടപ്പാൻപുരയുംകെട്ടി-
പ്പാൎത്തീടുന്നൊരുനായരുമുണ്ടു്.
കേളച്ചാരെന്നവനുടെപേരും
കേട്ടുഗ്രഹിച്ചാൻകുറുനരിയൊരുനാൾ
കേളച്ചാരൊടുചെന്നുപറഞ്ഞു
"കേളച്ചാ!ഞാനുരചെയ്യുന്നതു
നാളെപ്പുത്തുവെളുപ്പിനുമുൻപേ
കോളല്ലാതൊരുദൂഷണമുണ്ടാം
കാട്ടിൽനടക്കുമൊരാനത്തലവൻ
കേട്ടുകരിമ്പുകളുള്ളവിശേഷം

രക്ഷിച്ചിവിടെവളൎത്തകരിമ്പുകൾ
ഭക്ഷിപ്പാനായ്വരുമത്തടിയൻ
രക്ഷിക്കുന്നോരുതന്നെക്കൂടേ
ഭക്ഷിക്കാതെയടങ്ങുകയില്ല"
അതുകേട്ടപ്പോൾനേരെന്നോൎത്തൊരു
മുതുകേളച്ചാരൊന്നുവിരണ്ടു
"കുറുതായുള്ളൊരുകൌശലമുണ്ടിഹ
കുറുനരിഞാനതുബോധിപ്പിക്കാം.
അമ്പുകൾമുട്ടപഴുപ്പിച്ചെയ്താൽ
കുംഭിത്തടിയനെയിന്നുവധിക്കാം.
ചെറുവടക്കൊരുപൊക്കംപെരുകിന
പുററിന്നരികേചെന്നുപതുക്കെ
പററിക്കൊണ്ടാലമ്പുകളവരുടെ
നെററിക്കിട്ടുപ്രയോഗിച്ചീടാം.
പത്തുവെളുപ്പിനുമുമ്പേയവിടെ-
ക്കെത്തിക്കൊണ്ടാലതുസാധിക്കും"
എന്നതുകേട്ടഥകേളച്ചാരതു
നന്നെന്നോൎത്തുടനവിടെപ്പാൎത്താൻ
കുറുനരിചെന്നഗ്ഗജവരനോട-
ങ്ങറിയിച്ചാനതുസമയേതന്നെ.
"കരിമ്പുതിന്മാൻകരിവരനിപ്പോൾ
തരിമ്പുമോഹമതുണ്ടെന്നാകിൽ,
തരംവരുത്താംപത്തുവെളുപ്പിനു
വരമ്പിനുള്ളിൽചെന്നാലവിടെ
കരിമ്പുകാണാമായതുതുമ്പി-

ക്കരത്തിലാക്കിത്തിന്നുമൂടിപ്പാ-
നൊരുമ്പെടേണംനീയിഹഞാനു-
ണ്ടകമ്പടിക്കായ് മുന്നിൽനടപ്പാൻ"
ഇത്തരമുരചെയ്തീടിനകുറുനരി
മത്തഗജത്തെക്കൊണ്ടുവരുമ്പോൾ
"പത്തൻപത്തുദിവസത്തിനുഭക്ഷണ-
മിത്തടിയൻെറശരീരംമതിയാ-
മിത്തൊഴിൽനല്ലകണക്കിനുകൂടി.
കള്ളച്ചാരുടെതടികൊണ്ടിന്നും
നാളേക്കുംതടവില്ലഭുജിപ്പാൻ"
എന്നുവിചാരിച്ചവനുംതെളിവൊടു
ചെന്നൊരുദിക്കിലൊളിച്ചഥനിന്നാൻ
വന്നുടനാനകരിമ്പുതകത്തഥ
തിന്നുതുടങ്ങീടൊരുസമയേകേളൻ,
ചുട്ടുപഴുത്തൊരുശരവുംവില്ലും
വട്ടംകൂട്ടിപ്പാതിരനേരം
പുററുമേലൊരുകാലുംവെച്ചഥ
തെററന്നക്കണവിട്ടൊരുനേരം
മസ്തകഭാഗേബാണംകൊണ്ടൊരു
മത്തകരീന്ദ്രൻചത്തുമറിഞ്ഞു.
വമ്പനതാകിനകേളച്ചാരെ-
ഴപ്പാമ്പുകടിച്ചുടനവനുംചത്തു.
പത്തിപ്പുറമേൽവില്ലിൻമുനയതു
കുത്തുകയാലപ്പാമ്പുംചത്തു.
ഒക്കെച്ചത്തതുകണ്ടുപ്രസാദി-

ച്ചക്കുറുനരിയരികെച്ചെന്നുടനേ,
അക്കുലവില്ലിൻമുനമേലുള്ളൊരു
രക്തം ചെന്നഥനക്കുന്നേരം
പല്ലുകളൊക്കെ തട്ടിമുറിഞ്ഞിതുഞാണും
വില്ലുനിവന്നുടനവനുടെവായിൽ
കൊണ്ടുകരേറിക്കുറുനരിഭോഷൻ
രണ്ടുപിളന്നുടനവനും ചത്തു.
ഏഷണിയുള്ളവനങ്ങനെവരുമതു
ദോഷങ്ങളിലതിദോഷം നിയതം;
ഭോഷന്മാർക്കുളകാരണമിപ്പുരി-
ദ്വേഷ്ടനമിങ്ങനെസംഗതിവന്നു." 1836

അഥപുനരഗ്രജനരുളിച്ചെയ്തു:—
"കഥകൾ പറഞ്ഞഥകാലം പോയാൽ
രഥമതിലധുനായന്ത്രിതരാമവ-
രതിദൂരം ഗതരായെന്നുവരും.
വിരയെപ്പോക വൃകോദരവീരാ!
ഹരിസുത! നീയും കൂടിച്ചെല്ലുക.
ഇരുവരുമൊരുമിച്ചംബരചരരെ-
പ്പുരിചൊടുചെന്നുജയിച്ചുംകൊണ്ടഥ
കരുസുതശതവും വീണ്ടുംകൊണ്ടിഹ
വരികതരിമ്പുവിചാരം വേണ്ടാ"
ഗുരുശാസനമതുകേട്ടങ്ങിരുവരു-
മുരുതരമോദം ചെന്നുവിളിച്ചു. 1848

ചമ്പതാളം.

"ഗഗനചരമൂഢരേ! ഗന്ധർവ്വകീടരേ!
ഗമനമിതു വിരവിനൊടു വിഫലതരമാക്കുവൻ!
വിരുതുകളിതൊക്കവേ വിരതതരമാക്കുവൻ
വരുക യുധി പൊരുവതിനു പെരികമദശീലരേ!
കുരുകുലമഹീശരോടരുതരുതു സാഹസം.
കരികളൊടു പൊരുവതിനു കുറുനരികൾ പോരുമോ
ഹരിതനയനർജ്ജുനൻ പരിശമിതദുർജ്ജനൻ
പരുഷതരശരനികരനിരകൾ ചൊരിയും വിധൌ
ഝടിതി പൊടി ഭസ്മമാം കുടിലകുലമൊക്കവേ
പടപൊരുകിലുടലടയമുടവുമുടനേ വരും
പടയിലധികാദരൻ പടുമതി വൃകോദരൻ
കഠിനതരഗദയുടയ കരമുനകൾ കൊണ്ടുടൻ
അടിതുടരുമാറവേ പൊടിയുമുടനാകവേ
അടിമുടികളഖിലമവിതിലതുലിതമാസ്ഥുരും." 1 61

ഇത്ഥം പറഞ്ഞുകൊണ്ടു യുദ്ധം തുടങ്ങീ പാർത്ഥൻ
ഊർദ്ധ്വപ്രദേശങ്ങളിൽ കൂർത്തുള്ള സായകങ്ങൾ
ചേർത്തു പ്രയോഗിച്ചതു നേർത്തു പോകാതെ കണ്ടു
കോർത്തു ഗന്ധർവ്വന്മാർക്കു പാർത്തുകൂടാതെയാക്കി-
ത്തീർത്തു വിജയനിനി ധൂർത്തു ഫലിക്കയില്ലെ-
ന്നോർത്തു ചിത്രസേനനുമാർത്തു വിളിച്ചടുത്തു,
മാരികണക്കെ വീരന്മാരിലസ്ത്രങ്ങളങ്ങു
വാരിച്ചൊരിഞ്ഞു വ്യോമചാരി ഗന്ധർവ്വരാജൻ
പോരിലുടനേ വലവൈരിതനയനപ്പോൾ
ഭൂരിശസ്ത്രങ്ങൾ കൊണ്ടു ദൂരീകരിച്ചു സർവ്വം

ദിവ്യൻ പലവിധത്തിൽ ദിവ്യാസ്ത്രം പ്രയോഗിച്ചു
സവ്യസാചിതാനതു സർവ്വം തടുത്തുനിന്നു
വമ്പുള്ള ജിഷ്ണുവിനോടെതിരിടുവാനന്ത-
രിമ്പുരാക്കന്നിയില്ലാഞ്ഞു കമ്പംതുടങ്ങി ദിവ്യൻ
വിട്ടുപോവാനും വഴികിട്ടുന്നതില്ലാ പട-
വെട്ടുന്നതിന്നു പുനരൊട്ടുമെളുതുമല്ലാ;
പെട്ടെന്നു നാമിവിടെപ്പെട്ടുപോമെന്നുറച്ചു
കൊട്ടുംഘോഷവും നിർത്തിയൊട്ടും താമസിക്കാതെ
തേരും പടയും തുറവപേരും താനും ഭൂമിയിൽ
ചേരുവാൻ വന്നിറങ്ങീ ചാരുഗന്ധർവ്വരാജൻ
മാരുതാത്മജനതുനേരം പറഞ്ഞു, "പാർത്ഥാ!
പോരും കലഹമിനി ച്ചേരുകയെന്നേ വേണ്ടൂ
പാരം വലഞ്ഞു നിന്റെ ക്രൂരമ്പു കൊണ്ടിവർക്കുള്ളൊട്ടം
വൈരം വെടിഞ്ഞിവരെ സൈരം സംഭാവിക്കേണം
ഭീമസേനന്റെ വാക്കുകേട്ടൊരു സവ്യസാചി
താമസം കൂടാതെ കയ്യൊായുധമങ്ങുവച്ചു;
"ഭൂമിയിലിറങ്ങുക വൈകാതെ ചിത്രസേന!
നാമിരുവരും തമ്മിലേതും കലഹമില്ലാ." 1900

ഗന്ധവഹാത്മജവിജയന്മാരോടു
ഗന്ധർവ്വാധിപനിദമരുൾചെയ്തു:
"ബന്ധുപ്രീതിബലംകൊണ്ടിവരെ-
ബ്ബന്ധിപ്പതിനിഹ ബന്ധംവന്നു
ഒരുവസ്തുപ്പിടിപാടില്ലാത്തൊരു
കുരുസുതമൂഢന്മാരിവർനൂനം.
നിരുപമമായജലപ്രഭുഭാവം

പെരുതായ്‌വന്നുശിരസ്സിൽകേറി
കുറവുംനമ്മുടെവിദ്യകളുംഭദ്രം
മാറുള്ളവരുടെനിന്ദിതമെന്നും
ഏററംമദഭരമുള്ളതശേഷം
മാററണമെന്നിട്ടഹമിതിചെയ്തു
വീരവൃകോദര!വരികധനഞ്ജയ!
വൈരംനമ്മോടുകരുതീടൊല്ലാ
വൈരിജനങ്ങടെബന്ധനമോക്ഷം.
വിരവൊടുചെയ്കവൃകോദരവീര!” 1916

എന്നതുകേട്ടുവൃകോദരനുടനേ
സ്യന്ദനമേറിച്ചെന്നാപാത്തുക്കെ
കെട്ടുകളൊക്കെയഴിപ്പാൻരഥമതി-
ലിട്ടുപുരട്ടിയുരുട്ടിച്ചിലരുടെ
കുടുമപിടിച്ചുവലിച്ചുംചിലരുടെ
പിരടിപിടിച്ചുതിരിച്ചുംചിലരുടെ
താടിപറിച്ചുംമീശമുറിച്ചും
മോടികുറച്ചുംതട്ടിമറിച്ചും
കെട്ടഴിയാഞ്ഞതുപൊട്ടിച്ചുംപണി-
പെട്ടുരഥത്തേൽനിന്നുനിലത്തേ-
ക്കിട്ടുതുടങ്ങിമടങ്ങാതേതല-
തൊട്ടെണ്ണിസ്വരുപിച്ചങ്ങൊരുദിശി
“ദുര്യോധനനുംദുശ്ശാസനനും
ദുർമ്മുഖനുംദുഗ്ഗ്രേശ്വരനിവനും
ദുർമ്മർഷണനുംദുർമ്മേധാവും
ദുർദ്ധർഷണനുംദുർഭാഷണനും

ദുഷ്ടഘ്നണനും ദുഷ്ടണ്ടകനും
ദുശ്ശീലൻ ദുർബ്ബുദ്ധി ദുരീശൻ
എണ്ണം നൂറുമിതൊപ്പിപ്പാൻ ബഹു–
ദണ്ഡമിനിക്കിഹ കൈതളരുന്നു
ഉണ്ണീ! വരിക ധനഞ്ജയ! നീയിനി
എണ്ണിയൊരിക്കൽ സൂക്ഷിക്കേണം
അണ്ണൻ തമ്പിയുമവനുടെ തമ്പിയു–
മെണ്ണത്തിൽ പിഴകൂടാതെണ്ണുക!
കണ്ണില്ലാത്തൊരു ജനകനിനിത്തൊ–
ട്ടെണ്ണിയൊരേടത്താക്കുന്നേരം
തൊണ്ണൂറെറാൻ പതിലേറെറം കണ്ടി–
ല്ലെന്നുള്ള മളി വരാതെയിരിപ്പാൻ
ധൂർത്തന്മാരെയൊരോലയിലൊക്കെ–
ച്ചാർത്തിവിടാഞ്ഞാൽ ദൂഷണമുണ്ടാം
കാണുന്നീല കണക്കപ്പിള്ളകൾ
മേനോകൃച്ചന്മാരുമതില്ലാ
നല്ല ചിതത്തിൽ കൂടി നമുക്കെള്ളു–
തല്ലിനിയിവരുടെ വേറു തിരിപ്പാൻ."

എന്നു പറഞ്ഞു ചിരിച്ചു വൃകോദര–
നൊന്നൊഴിയാതിഹ നൂററുവരേയും
കെട്ടുമഴിച്ചഥ വിട്ടു പതുക്കെ
തൊട്ടു തലോടിക്കൊണ്ടുരചെയ്താൻ:—
"ദുര്യോധനനൃണവചനം നിന്നുടെ
ദുര്യോഗം കൊണ്ടിങ്ങനെ സംഗതി–
വന്നു ഭവിച്ചതു നന്നായ്ത്തുരുമിനി

നിന്നുടെ ദുൎമ്മദമൊട്ടുശമിക്കും
ആയതുവരുവാൻവിഷമംനിന്നുടെ
മായമതുണ്ടോമാറീടുന്നു?
നായുടെവാലൊരുപന്തീരാണ്ടേ-
ക്കായതമാകിനകുഴലതിലാക്കി
പിന്നെയെടുത്തുനോക്കുന്നേരം
മുന്നെപ്പോലെ വളഞ്ഞെയിരിപ്പു.
വെണ്മതികുലമതിലീശ്വരനാകിന
ധൎമ്മാത്മജനുടെചരണസമീപേ
ചെന്നുവണങ്ങിക്കരവുംകൂപ്പി
മൂന്നുവലത്തുംവച്ചുപതുക്കെ
പൊയ്ക്കൊണ്ടാലുംഹസ്തിനപുരമതി-
ലിക്കണ്ടനുജന്മാരൊടുകൂടെ."

ഇങ്ങനെയുള്ള വൃകോദരവചനം
തിങ്ങിനനാണംകൊണ്ടുമുഖത്തെ
താഴ്ത്തിക്കൊണ്ടഥകേട്ടുമനസ്സിലൊ-
രാൎത്തിമുഴുത്തുസുയോധനനുടനേ
ഉത്തരമുരിയാടാതെതന്നേ
സത്വരമനുജന്മാരൊടുകൂടി
ഹസ്തിനപുരവഴിനോക്കിനടന്നാൻ
അസ്ഥിരമതിയാമതിശയകുടിലൻ
വിരവൊടുവീരൻവായുതനൂജൻ
നരനൊടുകൂടെച്ചെന്നവനാന്തേ
നരപതികുലപതിയാകിനതങ്ങടെ
ഗുരുവരനാകിനധൎമ്മാത്മജനുടെ

ചരണസമീപേചെന്നുവണങ്ങി
പരമാനന്ദമയാകൃതിയാകിന
മുരരിപുഭഗവാൻതന്നുടെരൂപ-
സ്മരണംചെയ്തുവസിച്ചിതുഭദ്രം 1986

ചിത്രസേനനംവൃന്ദവുമെല്ലാം
ചിത്തസമ്മദംപൂണ്ടുഗമിച്ചു
വൃത്രവൈരിയെച്ചെന്നുവണങ്ങി
തത്രമേവിനാനതുമതിഭദ്രം. 1990

ഘോഷയാത്ര ഓട്ടൻതുള്ളൽ സമാപ്തം.

—:o:—

വിദ്യാവിനോദിനി അച്ചുകൂടം, തൃശ്ശിവപേരൂർ.

ടിപ്പണി

ഗ്രന്ഥാരംഭത്തിൽ കവി മഹാഗണപതിയെ വന്ദിക്കുന്നു:—

അണിമതികല=ചന്ദ്രക്കല. സുരവാഹിനി=ഗംഗ. ഫണി ..... മണികൾ=സർപ്പത്താന്മാരുടെ പത്തിക്കൂട്ടങ്ങളിലുള്ള രത്നങ്ങൾ. ഗുണഗണം=ഗുണജാലം. പുരിചിട=ഭംഗിയുള്ള ജട. പ്രണതശിവങ്കരൻ=നമസ്കരിച്ചവൎക്കു ശുഭം ചെയ്യുന്നവൻ. അഗജാരമണൻ=പാർവ്വതീപതി. കരിണീവടിവു=പിടിയാനയുടെ രൂപം. തരുണീമണി=സ്ത്രീരത്നം. ഗിരിസുതയാസഹ=പാർവ്വതിയോടുകൂടി. കരിവരവേഷം=ആനത്തലവന്റെ വേഷം. കരിഹരി..... പരിവൃതം=ആനകൾ, സിംഹങ്ങൾ, കാട്ടുപോത്തുകൾ, പന്നികൾ തുടങ്ങിയ മഹാമൃഗങ്ങളാൽ ചുററപ്പെട്ട. വിപിനം തന്നിൽ = കാട്ടിൽ. മട്ടമലർവാസന=സുഗന്ധപുഷ്പങ്ങളുടെ വാസന. സുരഭി . . . . . . ഗതി = സൌരഭ്യമുള്ള മലയവായുവിന്റെ വരവ്. പരിസര . . . . കൃതി = ചുററും വന്നുകൂടുന്ന വണ്ടുകളുടെ ഝങ്കാരം. പരഭൃത ....രാഗം = കുയിലുകളുടെ പഞ്ചമസ്വരത്തിന്റെ രാഗം. പരി . . . കിരണം=പൂർണ്ണചന്ദ്രന്റെ രശ്മി. സരള . . . . വലി=മനോഹരമായ ഇലഞ്ഞിപ്പൂമൊട്ടുകളുടെ കൂട്ടം. സരസിജ.....കരം=കാമബാണങ്ങളുടെ സമൂഹം. സരസി=സരസ്സിൽ. കുമുദ....ധൂളികൾ=ആമ്പൽപ്പൂമ്പൊടികൾ. പരവശമാനസർ=പരവശമായ മനസ്സോടുകൂടിയവർ. തരസാ=വേഗം. തരുണ...... സമാനൻ=കോടിബാലസൂര്യന്മാൎക്കൊത്ത കാന്തിയുള്ളവൻ. കരിമുഖമാകിന=ആനയുടെ മുഖത്തോടുകൂടിയ. പാർവ്വതീപരമേശ്വരന്മാർ ആനകളായി ക്രീഡിച്ച സമയത്തുണ്ടായ ഗണപതിദേവാ! ഞാനിതാ വന്ദിക്കുന്നു. ഇതിൽ

ഓരോ പാദത്തിലും രണ്ടുമാത്രയിലുള്ള 8 ഗണവും പാദമദ്ധ്യമായ 4-ാംഗണത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ യതിയുമുണ്ടാകയാൽ വൃത്തം തരംഗിണി. ലക്ഷണം:—

"ദ്വിമാത്രം ഗണമെട്ടെണ്ണം
യതിമദ്ധ്യം തരംഗിണി"

എന്നാകുന്നു (വരി 1—24)

അനന്തരം വാഗ്ദേവതയായ സരസ്വതിയെ വന്ദിക്കുന്നു:—

കല്യാണ......പോലെ=കല്യാണസമുദ്രത്തിലെ തിരമാലക്കൂട്ടംപോലെയുള്ള. നല്ലോരു......ല്ലാട്ടം=നല്ലതായ വില്ലുപോലെയുള്ള തിരുമിഴികളുടെ ചലനം (നോട്ടം). കല്യാണം=മംഗളം. കല്യാണി=മംഗളസ്വരൂപിണി. വാണീദേവി-സരസ്വതീദേവി. ഫുല്ലാ......വെല്ലുന്ന=വിരിഞ്ഞ താമരപ്പൂവിന്റെ കാന്തിയെ ജയിക്കുന്ന. സല്ലോചനങ്ങളുടെ=നല്ല കണ്ണുകളുടെ. തെല്ലോട്=കടയോട്. മല്ലായുധ.......ലിതമാം=കാമദേവന്റെ പടവില്ലിനോടു തുല്യമായ. ചില്ലീമയ......ലാസം=പുരികങ്ങളാകുന്ന സ്വർണ്ണലതകളുടെ കളി. സല്ലാപ...........ളനകൾ=സംഭാഷണത്തിലുള്ള തേനിനാലുള്ള ലാളനകൾ. വല്ലായ്മ=അസ്വാസ്ഥ്യം. പ്രതിമല്ലന്മാർ=എതിരാളികൾ. വചനകൌശല്യം=വാക്സാമർത്ഥ്യം. ശല്യങ്ങൾ=സങ്കടങ്ങൾ. മല്ലാധിവാസജായേ=കമലാസനന്റെ (ബ്രഹ്മാവിന്റെ) പത്നി! മല്ലാക്ഷി=പത്മാക്ഷി. അല്ലയോ സരസ്വതി! എന്റെ സങ്കടങ്ങൾ തീർക്കേണമേ. അഭീഷ്ടമെന്തെന്നു പറയുന്നു—ചൊല്ലേറുമൊരു കഥ = പ്രസിദ്ധമായ ഒരു കഥ. രുചി= ആഗ്രഹം. കില്ല് = സംശയം. അമൃത........ . . . . ജാലങ്ങൾ=അമൃതജലത്തിലെ തിരമാലകൾ. കവികൾ = കവിതകളെന്നർത്ഥം. ചൊല്ല് = വാക്ക്. വല്ലാത്ത കവിതകൾ = ദുഷ്ടകവിതകൾ. ഒല്ലാത്തവാക്ക് = യോജിപ്പില്ലാത്ത

വാക്ക്. ഹൃദി = ഹൃദയത്തിൽ. ശല്യം = അമ്പ്. ഗുരുകടാക്ഷം = ഗുരുവിന്റെ കടാക്ഷം. സാരം സ്പഷ്ടം. ഇതിൽ കേകാവൃത്തത്തിലെ പാദം അർദ്ധിച്ച് (കേകയ്ക്കുള്ള രണ്ടു യതികളിൽ ആദ്യത്തെ യതിയിൽതന്നെ പാദം നിറുത്തി) പ്രയോഗിച്ചിരിക്കയാൽ വൃത്തം അർദ്ധകേക. ഈ വൃത്തത്തിൽ

"കല്യാണ വാരിരാശി
കല്ലോല ജാലംപോലേ"

എന്നിങ്ങനെ പാദംതിരിയുന്നു. ഈ വൃത്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം

"കേകാപാദത്തെയർദ്ധിച്ചാ-
ലർദ്ധകേകയതായിടും"

എന്നാണ്—(25—60)

ഗുരുക്കന്മാരെ വന്ദിക്കുന്നു:—

ധരണീസുര .... മണി = ബ്രാഹ്മണകുലത്തിന്നു കിരീടരത്നം. ധരണീസുരപ്രഷ്ഠ = ബ്രാഹ്മണപ്രഷ്ഠ. ചെറുക .... ദിനകരൻ = ചെറുകുന്നാടാകുന്ന താമരപ്പൊയ്കക്കു സൂര്യനായവൻ. അരചൻ = രാജാവ്. ധരണീധരന്റെ = വിഷ്ണുവിന്റെ. ചരണാംബുജ ....കരണീയൻ = ചരണപത്മത്തിൽ ശരണമാക്കപ്പെട്ട തന്റെ കർത്തവ്യത്തോടുകൂടിയവൻ. ഗുരുകരുണാ .....ലയൻ= വലിയ കരുണയാകുന്ന അമൃതരസത്തിന്നു സമുദ്രമായവൻ. അതിതരു. . .ഹം = അതിതരുണമായ (ഏററവും താരുണ്യമുള്ള) അമിതമായ കാന്തിയുടെ മുഴുപ്പ്. അരുണാ....തരുണാകാരൻ = അരുണന്റെ (സൂര്യന്റെ) അമലമായ പുതുകിരണാവലിയുടെ പരിണാമംപോലെയുള്ള തരുണമായ ആകൃതിയോടുകൂടിയവൻ. അരുണാംഗുലി....ദഹൻ:—ചുവന്ന വിരൽനഖങ്ങളുള്ളതും താമരപ്പൂവിന്നു തുല്യവുമായ ചരണത്തോടുകൂടിയവൻ. അരുണാ.... ....നന്ദൻ= അരുണങ്ങളായ അപാംഗങ്ങളുടെ സ്ഫുരണത്തിൽ (കടക്കൺ നോട്ടത്തിൽ) ആനന്ദത്തോടുകൂടിയവൻ. ഹരിനാ

........തരുണം (ഹരിണാ, കനകവിതരണാദിഷു സുരതരുണാ,
നീതിഷു ഗുരുണാ, ധൈര്യ്യേ ഉരുണാ ഗിരിണാ സമഗുണൻ
എന്നു പദയോജന)= വിഷ്ണുവിനോടും, സ്വർണ്ണദാനം മുതലായ
തിൽ കല്പവൃക്ഷത്തോടും, നീതികളിൽ ബൃഹസ്പതിയോടും,
ധൈര്യത്തിൽ മഹത്തായ പർവ്വതത്തോടും സമമായ ഗുണത്തോ
ടുകൂടിയവൻ. സുമധുര............രണോദാത്തൻ = സുമധുരകളാ
യ തരുണികളുടെ മാനസഹരണത്തിങ്കൽ ഉചിതമായ തന്റെ
കരുണയാൽ ഉന്നതമായ ഗുണത്തിന്റെ ഭരണത്താൽ ഉദാര
മമായ വിഹരണംകൊണ്ടു് ഉദാത്തനായവൻ (സുന്ദരിമാരെ
ആകർഷിക്കത്തക്ക ഗുണങ്ങളുള്ളവൻ.) സമരണോദഗ്രൻ = ഭോഷ
നായ യുദ്ധത്തിങ്കൽ വിരുതൻ. ചരണോ...........ന്ദ്രൻ =
കാല്ക്കൽ പണിയുന്നവർക്ക് രക്ഷനല്കുവാൻ ഉണർന്നിരിക്കുന്നവൻ.
ധരണീ.......ധീരൻ = ഭൂമിപരിപാലനം ചെയ്യുന്നവൻ. പ
രിണാമസുഖം = അവസാനസുഖം. ചമ്പകനാട്ടിലെ രാജാവി
നെ ഞാൻ വന്ദിക്കുന്നു. വിശേഷണങ്ങൾ ആ രാജാവിന്റെ
മഹത്വത്തെ വിശദീകരിക്കുന്നു—(61_82.)

ശ്ലോകം (ഭാ: 4)

യത്ര = യാതൊന്നിൽ. പുരോഭാഗിനാം = ദോഷം മാ
ത്രം കാണുന്നവരുടെ. സന്തോ = സത്തുക്കളും. ന ഘടതേ = ഇല്ല
യോ. സാ ഗോഷ്ഠീ = ആ സഭ. വിരളാ = ചുരുക്കമാകുന്നു.
യദീയം = യാതൊരുവളെസ്സംബന്ധിച്ച. മനഃ = മനസ്സ്. കു
സൃതിസ്പൃഷ്ടം ന = കുസൃതിയാൽ വ്യാപിക്കപ്പെട്ടതല്ലയോ.
സാ നാരീ = ആ സ്ത്രീ. ദുർല്ലഭാഖലു=ദുർല്ലഭതന്നെയാണ്. യൽ =
യാതൊന്നിനെ. തീരജരജോരാജിഃ = തീരത്തിൽനിന്നുണ്ടാകു
ന്ന പൊടിയുടെ കൂട്ടം. ന ദൂഷയേൽ = ദുഷിപ്പിക്കയില്ലയൊ.
തൽ അംബുച = ആ വെള്ളവും. ദുഷ്പ്രാപം = ദുർല്ലഭമാണ്.
യൽ = യാതൊന്നിനെ ദുഃഖാനുവൃത്തിഃ = ദുഃഖാനുബന്ധം.
ന ആവിലയതേ = മലിനമാക്കുന്നില്ലയോ. തൽ സുഖം ച =

ആ സുഖവും. ദുസ്സാധം = കിട്ടാൻ പ്രയാസമുള്ളതാകുന്നു. ഇതിൽ മ. സ. ജ. സ. ത. ത. ഗണങ്ങളും അന്തത്തിൽ ഗുരുവും 12-ൽ യതിയുമുണ്ടാകയാൽ വൃത്തം ശാർദ്ദൂലവിക്രീഡിതം. ലക്ഷണം:—

"പന്ത്രണ്ടാൽ മസജം സതം ത
ഗുരുവും ശാർദ്ദൂലവിക്രീഡിതം"

മേൽപ്പറഞ്ഞ ശ്ലോകത്തിന്റെ അർത്ഥം പരാവർത്തനരീതിയിൽ വിസ്തരിച്ചുപറയുന്നു:—

പൊരുളു് = സാരം. മതിമാന്മാർ = ബുദ്ധിമാന്മാർ. സഭാസാം = സദസ്സിൽ. ദോഷഗ്രാഹികൾ = ദോഷം ഗ്രഹിക്കുന്നവർ. ദോഷജ്ഞന്മാർ = വിദ്വാന്മാർ. വേഷമനോഹരി = വേഷംകൊണ്ടു മനസ്സിനെ വശീകരിക്കുന്നവൾ. പല്ലവം = തളിരു്. ആനന്ദകം = ആനന്ദമുണ്ടാക്കുന്നതു്. ചാരുത = ഭംഗി. സലിലത്തിന്നു് = വെള്ളത്തിന്നു. വിരുദ്ധം = വിരോധമുള്ളതു്. ദുഃഖാഗമനം = ദുഃഖത്തിന്റെ വരവു്. ബഹുദുർല്ലഭം = വളരെച്ചുരുക്കം. ബുധന്മാർ = വിദ്വാന്മാർ. വല്ലഭം = നന്മ എന്നർത്ഥം. ഭാഷാകവിത = മലയാളഭാഷാകവിത — വൃത്തം തരംഗിണി. (83_118)

ഇഷ്ടദേവതാവന്ദനം:—

ശുകപുരം = കിള്ളിക്കുറുശ്ശിമംഗലം. സുകവിത = നല്ല കവിത. തകഴി........... സുതൻ = തകഴിക്ഷേത്രത്തിലെ ശാസ്താവു്. സകലഗുണങ്ങൾ = എല്ലാ ഗുണങ്ങളും. നഗവരനന്ദിനി = ശ്രീപാർവ്വതി. മാത്തൂ......പതി = മാന്നൂർകാവിലെ ദേവി. വിഗതകളങ്കം (ക്രിയാവിശേഷണം) = കളങ്കംകൂടാതെ. കവികൾ = കവിതകൾ. മികവു = സാമർത്ഥ്യം. അംബര..........നിലീനം = അമ്പലപ്പുഴ ക്ഷേത്രത്തിലിരുന്നരുളുന്ന. അംബുജനയനം = താമരപ്പൂക്കൾപോലെ ഭംഗിയുള്ള കണ്ണുകളോടുകൂടിയതു്. നയനാനന്ദം = കണ്ണുകൾക്കാനന്ദമുളവാക്കുന്നതു്. കംബുകശാ പരിശോഭിതം = ശംഖംകൊണ്ടും ചമ്മട്ടികൊണ്ടും ശോഭിക്കു

ന്നതു്. ബിംബം=വിഗ്രഹം (പാൎത്ഥസാരഥി) അവലംബം=ആശ്രയം. വൃത്തം തരംഗിണിതന്നെ. (119—130)

കഥയെ അവതരിപ്പിക്കുന്നതിന്നുവേണ്ടി കവി ഒരു മാതൃകാരാജാവായി സങ്കല്പിക്കപ്പെട്ട ഉലകുടെ പെരുമാളെയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണത്തിൽ പ്രജകൾക്കുണ്ടായ ഗുണങ്ങളേയും ഉപന്യസിക്കുന്നു:—

ജയശ്രീകൾക്കു=വിജയലക്ഷ്മികൾക്കു. കുലഗൃഹം=ഇരിപ്പിടം. കുവലയനയനൻ=കരിംകുവളപ്പൂപോലെ കണ്ണുകളുള്ളവൻ. അവനീ..........ലകൻ=രാജസമൂഹങ്ങൾക്കൊരു പൊട്ടുപോലെയുള്ളവൻ. വലാരിപ്രസന്നിഭൻ=ഇന്ദ്രതുല്യൻ. അംബുധികാഞ്ചീവലയിതം=സമുദ്രമാകുന്ന കാഞ്ചിയാൽ ചുററപ്പെട്ടതു്. വസുധാചക്രം=ഭൂമണ്ഡലം. കുല... ....ഷാദാലി=കുലവും ബലവും ധനവും ജനവും ധാരാളമുള്ളവർ. നല്ലമേ=നല്ലപോലെ. ദിവ്യവിഭൂതി=സമ്പത്തിലുള്ള ഐശ്വൎയ്യം. ചാരുസ്ത്രീകുലപാലികമാർ=സുന്ദരിമാരായ കുലസ്ത്രീകൾ. ചാരിത്രത്തിന്നു=പാതിവ്രത്യത്തിന്നു. ഭംഗം=നാശം. ദുൎമ്മുഖം=മുഖത്തിന്നു ദുൎവ്വികാരം. കല്മഷം=പാപം. കശ്മലർ=നീചന്മാർ. വഞ്ചനം=ചതി. വാഞ്ഛിതം—അഭീഷ്ടം. ചഞ്ചലം=ഇളക്കം. ചാപലം=ചപലസ്വഭാവം. ചഞ്ചലമിഴിമാർ=സുന്ദരിമാർ. നിഷ്ഠുരം=ക്രൂരവചനം. മന്ദിരപ്രതിവിനാശം=ഗൃഹത്തിലെ സമ്പത്തിന്നു നാശം. ഭീഷ... ....ഷണം—ഭയങ്കരമായ വാക്കു പറയൽ. ഏഷണദോഷവിശേഷം—കുണ്ടപിടിച്ചുണ്ടാക്കിയ ദോഷം. മോഷ്ടാവു്—കള്ളൻ. കുന്തള..........ജനം=കൈയ്യൂക്കു കുറഞ്ഞ ഭടന്മാർ. സംഘവിരോധം—സംഘദ്രോഹം. സങ്കരം—കലപ്പു്. സംഗര....................................ഭവം = യുദ്ധഭീതി നിമിത്തമായ പരിഭവം. വ്യാകുലം = ഇടയിളക്കം. പഠിയാത്തവർ = പഠിക്കാത്തവർ. ലാഘവം = ലഘുത്വം. ലാലസ = അതിതൃഷ്ണ. രാഘവസേവകർ = ശ്രീരാമഭ

കന്മാർ. പീഡകൾ = സങ്കടങ്ങൾ. പിഴകി.......നങ്ങൾ = ദുഷ്ടരായിപ്പോയ ആളുകൾ. കണ്ടകൻ = കുററം ചെയ്യുന്നവൻ. കക്കശൻ = കഠിനൻ. കാതരൻ = ഭീരു. കാതരമിഴിമാർ = സുന്ദരിമാർ. വിന = ദുഃഖം. ധർമ്മപുത്രർ = ധർമ്മരാജാവു് തന്മകൻ = അദ്ദേഹത്തിന്റെ മകൻ. പത്തുമടങ്ങു് = പത്തിരട്ടി. വിപ്രന്മാർക്കു = ബ്രാഹ്മണർക്കു്. അഷ്ടി = ഭക്ഷണം. ദുർമ്മുഖലേശം = ലേശംപോലും ദുർമ്മുഖം. സരസൻ = രസികൻ. പഥികന്മാർക്കു = വഴിപോക്കർക്കു. കൊററ = ഊണു്. ഒരു കുറി = ഒരു പ്രാവശ്യം. കുറിയരി = ചെറിയ അരി. ആജ്യം = നെയ്യു്. ദധി = തൈരു്. മധു — തേൻ. ഗുളം = ശക്കര. ഭോജനദാനം = ഊണു കൊടുക്കൽ. ഒരു ദിശി = ഒരു ദിക്കിൽ. ആയുധവിദ്യ = ആയുധപ്രയോഗത്തിന്റെ പ്രദർശനം. നാടകനടനം = നാടകാഭിനയം. നർമ്മവിനോദം = നേരംപോക്കു്. പാഠകപഠനം = പാഠകം പറയൽ. മാടണി..................യാട്ടം = സുന്ദരാംഗിമാരുടെ മോഹിനിയാട്ടം. ചതുരംഗങ്ങൾ = ചതുരംഗക്കളികൾ. അന്തരഹീനം = അന്തരം കൂടാതെ. വേണു = ഓടക്കുഴൽ. പേരണി, പോരണി = ഇവ രണ്ടും ഒരു വക പടക്കളിയാകുന്നു. ആരണവരർ = ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠന്മാർ. ഗ്രന്ഥികൾ = ശാസ്ത്രവിദഗ്ദ്ധന്മാർ. സന്ധി..............ശാസ്ത്രങ്ങൾ = സന്ധി, വിഗ്രഹം, യാനം, ആസനം, ദ്വൈധീഭാവം, സമാശ്രയം എന്നിവ. ദന്തികൾ = ആനകൾ. ആയുധവാഹനവിഭവം = ആയുധങ്ങളുടേയും വാഹനങ്ങളുടേയും സമൃദ്ധി. ആയിരം...............ള്ളവൻ = ആദിശേഷൻ. മായാഭഗവതി = ലക്ഷ്മീദേവി. കായസ്ഥന്മാർ = പടത്തലവന്മാർ. കായക്ലേശം = ദേഹായാസം. വാട്ടു = കടം. ദ്വിജവരഭക്തി = ബ്രാഹ്മണഭക്തി. വിജയസമർത്ഥന്മാർ = വിജയത്തിങ്കൽ സാമർത്ഥ്യമുള്ളവർ. കാര്യക്ലേശം = കാര്യാന്വേഷണം. അപരാധികൾ = തെററുകാർ. അർത്ഥം = ധനം. വാണിഭം = കച്ചവടം. വൃന്ദം തരംഗിണിതരണം.

(131, 290)

ഉലകരുടെ പെരുമാൾ മന്ത്രിമാരോടു തന്റെ ശത്രുവായ മധുരാരാജാവിനോടു പടയ്ക്കുപോകേണമെന്നു കല്പിക്കുന്നതും, ഒരു മന്ത്രി ദുര്യോധനന്റെ ഘോഷയാത്രപോലെയാകരുതു് യുദ്ധയാത്ര എന്നു പറയുന്നതും:—

പൊലിമ=സമൃദ്ധി. കുലബലഭൂഷണം=കുലത്തിന്നും ബലത്തിന്നും (സൈന്യത്തിന്നും) ഭൂഷണമായ. പല സുഖസുമുഖം=പല സുഖങ്ങളെക്കൊണ്ടു സുമുഖമാംവണ്ണം (ക്രി. വി.) മണിസിംഹാസനം=രത്നമയമായ സിംഹാസനം. പരിണതർ=വൃദ്ധന്മാർ. അമിതോത്സാഹൻ=വളരെ ഉത്സാഹമുള്ളവൻ. ചതികപടങ്ങൾ=മനഃപൂർവ്വമായ ചതികൾ. മതിമാന്മാർ=ബുദ്ധിമാന്മാർ. മതിയിൽ=ബുദ്ധിയിൽ. മതിയാകില്ല=ശക്തനാകയില്ല. മതം=അഭിപ്രായം. മതിമാന്ദ്യേന=ബുദ്ധിക്ഷയത്തോടെ. മതിയല്ല=ശക്തനല്ല. ദുർബോധം=തെറ്റിദ്ധാരണ. സന്നാഹത്തിനു=പടപുറപ്പാടിനു. മാതുലർ=അമ്മാമന്മാർ. പാതകി=പാപി. പ്രേതപുരത്തിൽ=അന്തകപുരിയിൽ. നാണിയം=പ്രസിദ്ധി. എന്യേ=കൂടാതെ. ഏണവിലോചനമാർ=സ്ത്രീകൾ. ക്രോഷ്ടാവു്=കുറുക്കൻ. "ഊണുകളൊന്നുമൊരുണ്ണായ്‌വീല" എന്നതിൽ രണ്ടാമത്തെ ഊണിനു വീരോചിതമായ ഊണെന്നർത്ഥം. ക്ഷീണം=ക്ഷീണതയെന്നർത്ഥം. ശോണിതശോണം=ചോരകൊണ്ടു ചുവന്നതു്. സ്വാമിയെ=യജമാനനെ. തരസാ=വേഗത്തിൽ. ഇത്ഥം=ഇപ്രകാരം. കുരുസുതർ=കുരുരാജാവിന്റെ ഗോത്രത്തിൽ പിറന്ന പുത്രന്മാർ. നൂററവർ=ദുര്യോധനാദികളായ നൂറുപേർ. വിപിനേ=കാട്ടിൽ. ഉരഗദ്ധ്വജൻ=ദുര്യോധനൻ. സഹജന്മാർ=സോദരന്മാർ. വിഭവം=ഐശ്വര്യം. നിരുപമപൌരുഷം (ക്രി. വി.)=അതുല്യമായ പൌരുഷത്തോടെ. സചിവൻ=മന്ത്രി. ഇതിലും വൃത്തം തരംഗിണിതന്നെ. (291—358)

കഥാരംഭം. ദുര്യോധനൻ കള്ളച്ചൂതുപൊരുതി കാട്ടിലയച്ചിട്ടും പാണ്ഡവന്മാർ അവിടെ സുഖമായിപ്പാർക്കുന്നു:—

ഹുംകൃതി=അഹങ്കാരം. പങ്കജ..........മതാകിന=ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പാദപത്മത്തിലെ തേനുണ്ണുന്ന വണ്ടായ (ശ്രീകൃഷ്ണഭക്തനായ) ധർമ്മാത്മജനെ=യുധിഷ്ഠിരനെ. മദം=ഗർവ്വ്. ഉത്തമപുരുഷരിൽ=ഉത്തമന്മാരായ ആളുകളിൽ. ശഠന്മാർ=ധൂർത്തന്മാർ. ദ്രൌപദി=പാഞ്ചാലി. നിർമ്മലർ=ശുദ്ധന്മാർ. ശർമ്മദം=സുഖം നൽകുന്നതു്. ധർമ്മാരണ്യേ=തപോവനത്തിൽ. കിർമ്മീരാ..............നന്തരം=കിർമ്മീരനെന്ന അസുരന്റെ വധത്തിനുശേഷം. അന്തരി..........ഭാരം (ക്രി. വി.)=എല്ലാ ചിന്താഭാരവും ഒഴിഞ്ഞു്. സന്തോഷാം..........തിര=സന്തോഷസമുദ്രത്തിലെ വലിയ തിര. ശാന്തന്മാർ=ശമഗുണമുള്ളവർ. നിതാന്ത..........ന്താരേ=അതിമനോഹരമായ കാട്ടിൽ. നിജകാന്താസഹിതം=തങ്ങളുടെ ഭാര്യയോടുകൂടി. ക്ലാന്തി=തളർച്ച. ചെന്താർ.......... ....ന്നുടെ=ലക്ഷ്മീപതിയുടെ (ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ) അധി..............മോദം (ക്രി. വി.) സദാ സന്തോഷം പ്രാപിച്ചു്. അനന്ത..........ന്തരമാം=അവസാനമില്ലാത്തതും ദുഃഖപര്യവസായിയും ഇടവിടാത്തതുമായ. ഭവ..........ബന്ധനം=സംസാരക്കടൽത്തിരകളുടെ ബന്ധനം. സന്തരണം ചെയ്തു്=കടന്നു്. ഇതിലെ വൃത്തവും തരംഗിണിതന്നെ (359_394)

ദുര്യോധനൻ അനുജന്മാരോടും കർണ്ണനോടും ശകുനിയോടും പാണ്ഡവന്മാരെ അകററിയതിനെപ്പററി അഭിമാനം പറയുന്നു:—

ചൊല്ക്കൊണ്ട=ശ്രുതിപ്പെട്ട. അർക്കാത്മജൻ=സൂര്യപുത്രൻ. ധിക്കാരി=എല്ലാവരേയും ധിക്കരിക്കുന്നവൻ. തികഞ്ഞുകൂടി=ഒത്തുകൂടി. സൽക്കൌതുകം=നല്ല കൌതുകം. ചിക്കെന്നു=വേഗത്തിൽ. സഫലമായി=ഫലത്തോടുകൂടിയതായി

(സാധിച്ചു.) ഭോഷ്കല്ല=പൊളിയല്ല, ഇപ്രയോഗം=പാണ്ഡവന്മാരെത്തോല്പിക്കാൻ ചെയ്ത പ്രയോഗം. ആൎക്കും വരുന്നതല്ല=ആൎക്കും തോന്നുന്നതല്ല. ഉപദേശമാൎഗ്ഗം=ഉപദേശവഴി. നിനവില്ല=വിചാരമില്ല. ഇതിൽ വൃത്തം അൎക്കേക. അതിന്റെ ലക്ഷണം മുൻപു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. (395—410.)

പാണ്ഡവന്മാർ കാട്ടിൽക്കിടന്നു കഷ്ടപ്പെടുന്ന വിവരം അറിഞ്ഞു വരുന്നതിന്നൊരു ചാരനെ അയയ്ക്കണമെന്നു ദുൎയ്യോധനൻ കൎണ്ണനോടു പറയുന്നു—കൂട്ടത്തിൽ ദുൎയ്യോധനൻ തന്റെ ഭൃത്യന്മാരെ അടച്ചു ശകാരിക്കുന്നു—കൎണ്ണൻ ബുദ്ധിമാനായ ഒരു ഭൃത്യനെ വിളിച്ചു രാജകല്പന പറയുന്നു:—

മാരുതി=ഭീമസേനൻ. കൎണ്ണസുഖം=ചെവികൾക്കു സുഖം നൽകുന്നതു്. വാൎത്താകൎണ്ണനമാത്രം=വൎത്തമാനം കേൾക്കുക മാത്രമെങ്കിലും. ഇദാനീം=ഇപ്പോൾ. ഗോഷ്ഠികൾ=കോട്ടികൾ (പരിഹാസ്യമായ ചേഷ്ടകൾ) കാട്ടുമൃഗത്തൊക്കാട്ടിൽ=കാട്ടുമൃഗത്തൊക്കാൾ. വട്ടംകൂട്ടുക=ശ്രമിക്കുക. ഓട്ടനെ=ഒററകാരനെ. അക്കോട്ടിലു=ആ സ്ഥലത്തേക്കു്. മന്ദന്മാർ=മൂഢന്മാർ. അമളി=അപകടം. സഹിപ്പാൻ മേലാ=സഹിപ്പാൻ വയ്യാ. വെട്ടമെട്ടക്കും മുമ്പേ=വെളിച്ചമാകുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ. യഷ്ടികൾ=മാററിയാന്മാർ. ഘട്ടിസ്സാദം=കട്ടിച്ചോറു (വെള്ളച്ചോറു്) പച്ചപ്രസ്ഥം=അരച്ചെടങ്ങഴി. ഏററവതിരിക്കും=ഏഴുനീററു പോകും. കററക്കുഴൽ മിഴിമാർ=സുന്ദരിമാർ. പകിടി പറഞ്ഞു=വെടിപറഞ്ഞു്. വെററ=വെററില. പക=വൈരം. തിരുവുള്ളക്കാർ=രാജസേവകന്മാർ. തിരി..............ഭാവശ്ശം=ഇവർ ആൎക്കും തിരിച്ചറിവാൻ വയ്യാത്തവരാണു്. ഏറു കൊടുപ്പാൻ=കല്ലെടുത്തെറിയുവാൻ. പോററകളുടെ=കൊള്ളരുതാത്തവരുടെ. അത്താഴത്തി..............പിലകൊണ്ടീടാം=അത്താഴം കാലമാകുമ്പോളെത്താത്തവർ

മരിച്ചുവെന്നു തീൎച്ചയാക്കാം (തീൎച്ചയായും എത്തും) ക്ഷുത്തു=വിശപ്പ്. ദൈവികമുള്ളോരു=ദൈവാധീനമുള്ള. രാധാതനയൻ=കൎണ്ണൻ. ക്ഷിതിപതിശാസനം=രാജകല്പന. ഇതിലെ വൃത്തം തരംഗിണി (411—490.)

ചാരൻ പോയി പാണ്ഡവന്മാർ ദ്വൈതവനത്തിൽ ഉണ്ടെന്നു മനസ്സിലാക്കുന്നു:—

വചനമതു=ആ വാക്ക്. സരസൻ=രസികൻ. കൂട്ടാക്കാതെ=സാരമാക്കാതെ. മലമുട്ടിൽ=മലഞ്ചുവട്ടിൽ. മേട്ടിൻമുകളിൽ=കുന്നിൻമുകളിൽ. ശ്രേഷ്ഠന്മാർ=ഏററവും പ്രശംസിക്കപ്പെടേണ്ടവർ. യുധിഷ്ഠിരാദികൾ=ധൎമ്മപുത്രൻ മുതലായവർ. ഈ വരികളിൽ വൃത്തം അൎദ്ധകേക. (491—500)

പാണ്ഡവന്മാർ കാട്ടിലും സുഖമായിക്കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നതായറിഞ്ഞു ദൂതൻ മടങ്ങിച്ചെന്ന് ആ വിവരം ദുൎയ്യോധനനെ ധരിപ്പിക്കുന്നു:—

ദ്വൈതേത..........ന്മാർ=അദ്വൈതസുഖത്തിൽ രസിക്കുന്നവർ. ദ്വൈതവനത്തിൽ=ആ പേരുള്ള കാട്ടിൽ. ശീത...........കന്മാർ=ചന്ദ്രവംശത്തിന്നലങ്കാരമായവർ. ഭൂതല...........ശരന്മാർ=ഭൂമിയിലെ പുതിയ കാമദേവന്മാർ (അത്യന്തസുന്ദരന്മാർ) പാൎത്ഥന്മാർ=പൃഥയുടെ (കുന്തീദേവിയുടെ) പുത്രന്മാർ. അമിതാ...........ൎത്ഥന്മാർ=അമിതമായ ആനന്ദംകൊണ്ടു കൃതകൃത്യന്മാർ. അതിപാവനം=അത്യന്തം ശുദ്ധികരം. അനൎത്ഥം=ആപത്തു. ഗൂഢം (ക്രി. വി) = രഹസ്യമായിട്ട്. അതിധൂൎത്തൻ=ഏററവും ധൂൎത്തനായവൻ. കുരുസുതദൂതൻ=ദുൎയ്യോധനന്റെ ദൂതൻ. പാൎത്ഥിവനഗരം=രാജധാനി (ഹസ്തിനാപുരി) സ്വൎണ്ണാസനവരം=ശ്രേഷ്ഠമായ സ്വൎണ്ണസിംഹാസനം. കൎണ്ണജപൻ=ഏഷണിക്കാരൻ (അഥവാ കൎണ്ണന്നടുക്കൽ മന്ത്രിക്കുന്നവൻ) ധൃതരാഷ്ട്രജനുടെ=ദുൎയ്യോധനന്റെ. കൎണ്ണേ=ചെവിയിൽ. ഇതിൽ വൃത്തതരംഗിണി (501—516).

ദൂതൻ പാണ്ഡവന്മാരെ പുകഴ്ത്തിപ്പറയുന്നു:—

ദുരിതശാന്തി=പാപശമനം. ഗുരു..........ഭാഗ്യം=ഗുരുവിൻെറ കടാക്ഷമാകുന്ന വലിയ ഭാഗ്യം. ദുരാധി=ചീത്തയായ ആധി (മനോവ്യഥ). കൌന്തേയ...............കുന്തീപുത്രന്മാൎക്കു കാട്ടിൽ പാൎക്കുമ്പോഴും സന്തോഷമാണു്. സന്താപം=സങ്കടം. കനിവിയന്ന .... മേന ചേൎന്നിതു=അവർ കനിവിയന്ന മുനി ജനങ്ങളോടു് അനിശം ഏറ്റവ ഘനശമേന ചെന്നിതു എന്നു പദയോജന. അനിശം = എപ്പോഴും ഘനശമേന=വലിയ ശാന്തതയോടുകൂടി. അവർ വലിയ ശാന്തതയോടുകൂടി, കാരുണികരായ മുനിജനങ്ങളുമായി സംസൎഗ്ഗം ചെയ്തു എന്നു സാരം. ദ്വൈതകാനനേ = ദ്വൈതകമെന്ന കാട്ടിൽ. കൈതവങ്ങൾ=ചതികൾ. നരകവൈരി തന്നുടെ=ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ. ചരണം=കാൽ. സാൎത്ഥമാക്കി=അൎത്ഥമുള്ളതാക്കി. നാലാം പുരുഷാൎത്ഥം=മോക്ഷം. ധൎമ്മം അൎത്ഥം കാമം, മോക്ഷം എന്നു പുരുഷാൎത്ഥങ്ങൾ നാലാകുന്നു. ആത്തമോദം (ക്രി. വി) = ആത്തമായ (പ്രാപ്തമായ) സന്തോഷത്തോടെ. സരസിജാക്ഷ.......മായതൊക്കവേ = സരസിജാക്ഷൻെറ ചരിതസാൎത്ഥത്തിൻെറ (കഥാസമൂഹത്തിൻെറ) കീൎത്തനത്താൽ ദുരിതമെല്ലാം നീങ്ങി. കോടുകൾ = ഉടവുകൾ. വരിയിൽ.......കൊററിനു = ഭക്ഷണത്തിന്നു വേണ്ടുവോളം വരിനെല്ലരിയുമുണ്ടു്. ജന്തു.......ന്ധുക്കൾ = കാട്ടിലെ ജന്തുക്കളെല്ലാം അവൎക്കു ബന്ധുക്കളാണു്. അടവിവാസം=വനവാസം. അടവു്=പ്രയോഗം. വത്സരം പതിനൊന്നായി=അവർ കാട്ടിൽ താമസം തുടങ്ങീട്ടു പതിനൊന്നു സംവത്സരമായി. "കാടുകൾ തന്നെ വീടുകൾ" എന്നു തുടങ്ങിയ വരികൾ നളചരിതം ആട്ടക്കഥയിലെ വനഗതനായ നളൻെറ പദത്തിനോടു ഛായാസാമ്യമുള്ളവയാകുന്നു. (517—547)

പാണ്ഡവന്മാരെപ്പുകഴ്ത്തിപ്പറഞ്ഞ ദൂതനോടു ദു

ര്യോധനൻ കോപിച്ചു പറയുന്നു:—

കയൎത്തു = കോപിച്ചു്. അകമ്പുറം = വിവേകം, വകതിരിവു്. പോരും = മതി. കുടില, കഠോര = കപടമുള്ളവനും കഠിനമാനസനുമായവനേ. പാടവം = സാമൎത്ഥ്യം. ഇടകൂടി= ഒത്തുചേൎന്നു. വെണ്മയിൽ = വെളിവിൽ. ചേട്ടക്കാരൻ = ഹീനനായവൻ. ഇക്കഴ...............പ്പാൻ തോന്നും=ഈ കഴവേറിയെ പ്രഹരിപ്പാൻ തോന്നുമെന്നൎത്ഥം. മാററാരിൽ=ശത്രുക്കളിൽ. കൂററാരെക്കാൾ=ബന്ധുക്കളെക്കാൾ. അപ്രിയം=പ്രിയമല്ലാത്തതു്. ദുഷ്കൂറുള്ള=കളവായി കൂറുകാണിക്കുന്ന. ഇജ്ജനം=ഇസ്സുള്ളവൻ (ഞാൻ). ദുൎജ്ജനം=ദുഷ്ടജനം. വജ്രമനസ്സുകൾ=വജ്രംപോലെ കഠിനമായ മനസ്സോടുകൂടിയവർ. അപരൻ=മററൊരുവൻ. മതം=അഭിപ്രായം. അങ്ങനെയുള്ള=അതു സ്വാഭാവികമാണു്. മാതുലൻ=അമ്മാമൻ. ബോധം=അറിവു്. ഹേതു=കാരണം. അന്തകതനയൻ=ധൎമ്മപുത്രൻ. കൌതുകം (രസം). വാതുകൾ=വീരവാതുകൾ. പാഴിൽ=വെറുതെ. പ്രണയം=സ്നേഹം. ഗുണവാന്മാർ=ഗുണമുള്ളവർ. അബദ്ധം=തെററു്. പാൎത്ഥിവധൎമ്മം=രാജധൎമ്മം. വൈകൃതി=തോൽമ. ഗുണഗണം=ഗുണസമൂഹം. നഹി ഖേദം=ഖേദമില്ല. "ഒട്ടുമകമ്പുറം" എന്നുമുതൽ "ഇവനല്ലീ...രന്നെന്നെവലപ്പാൻ" എന്നുവരെ ദൂതനോടുള്ള ദുൎയ്യോധനന്റെ വാക്കാകുന്നു. ദുൎയ്യോധനന്റെ ഈ ഭീഷ്മമായ വചനം അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വഭാവനിരൂപണത്തിനു വളരെ സഹായിക്കും. ഇത്തര..................... കോപവുമൊന്നു ശമിച്ചു=ദുൎയ്യോധനൻ ഇങ്ങനെ കോപിച്ചു പറഞ്ഞതിനുത്തരമായിട്ടു് ദൂതൻ ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. അപ്പോളുദ്ദേഹത്തിന്റെ കോപവും കുറച്ചു ശമിച്ചു. വൃത്തം തരംഗിണി. (548—626.)

ദൂതന്റെ വാക്കിൽനിന്നു പാണ്ഡവന്മാർ ഇനിയും വരുമോ എന്നു ശങ്കിച്ചു് അങ്ങനെ വന്നുവെ

ങ്കിൽ എന്തു ചെയ്യണമെന്നു ദുര്യോധനൻ ശകുനി യോടും കർണ്ണനോടും ആലോചിക്കുന്നു—കർണ്ണൻ അ ദ്ദേഹത്തെ ധൈര്യപ്പെടുത്തുന്നു:—

ഗാന്ധാരീസുതൻ = ദുര്യോധനൻ. ഗാന്ധാരാദികളോടു= ശകുനി മുതലായവരോട്. കാന്താരാടനം=വനസഞ്ചാരം. കൂററാർ ചിലരെക്കൂട്ടിക്കെട്ടി=ചില ബന്ധുക്കളെ കൂട്ടുപിടിച്ച്. പടയേററെന്നാൽ=യുദ്ധം തുടങ്ങിയെങ്കിൽ. കാററിൻ മകൻ= ഭീമസേനൻ. ചീററി=അലറിക്കൊണ്ട്. ഊററക്കാർ=വലിയവർ. തൊക്കകിഴക്ക...........വൈരികളേവം = നാലുദിക്കിലും നമുക്കു ശത്രുക്കളാണധികമുള്ളത്. ഇക്കഥയൊന്നു മറിഞ്ഞോ പോവു = നമ്മുടെ ഇപ്പോഴത്തെ അവസ്ഥ ഒന്നു മറിയും നിശ്ചയം. വീര്യഗുണാംബുധി = വീര്യഗുണത്തിന്നു സമുദ്രമായവൻ. ഉരത്താൻ=പറഞ്ഞു. നേരുവരും=എതിർത്തണയുന്ന. പരിപന്ഥിജനങ്ങടെ=ശത്രുക്കളുടെ. ശരാവലി=ശരനിര. മൂർത്തി=ശരീരം. കുറുനരി = കുറുക്കൻ. വേണ്ടാസനം = വേണ്ടാത്ത കാര്യം. ഞൊണ്ടികടിച്ചു=കോപിച്ച്. രണം=പോര്. അതിശയം=മേന്മ. കുണ്ഠന്മാർ=ദുർബ്ബലന്മാർ. ചെണ്ടക്കാർ = വിഡ്ഢികൾ. വൃത്തം തരംഗിണി (627—674).

ശകുനി ദുര്യോധനനെ ധൈര്യപ്പെടുത്തുന്നു:—

പ്രകൃതിഗംഭീരന്മാർ = സ്വതേ ഗാംഭീര്യമുള്ളവർ. വികൃതി=വികാരം. വിവാദം=സംശയം. വധം=കൊല്ലൽ. കൌശലം =സാമർത്ഥ്യം. ചേട്ടനെ... ....ളെവരും=ധർമ്മപുത്രനും ഭീമനും അനുജന്മാരുമെന്ന അഞ്ചു പേർ. ഉള്ളൊരു കാലം=ജീവിച്ചിരിക്കുന്ന കാലത്തോളം. വൃത്തം തരംഗിണിതന്നെ. (675—688)

ദുര്യോധനൻ ധൈര്യപ്പെട്ട് അഹങ്കരിച്ച് പാണ്ഡവന്മാക്കു തന്റെ പ്രതാപം കാണിപ്പാനായി കാ

ട്ടിലേക്കു ഘോഷയാത്ര പുറപ്പെട്ടുവാൻ പറയുന്നു:—

തുംഗമഹാഹങ്കാരം=ഉയർന്നതും മഹത്തുമായ അഹങ്കാരം. ഭുജംഗധ്വജൻ=ദുര്യോധനൻ. വിഭവം=ഐശ്വര്യം. പുരുഷാരം=ജനസമൂഹം. ഭേരീഡമരം=പെരുമ്പറയും ഡമരുവാദ്യവും. കുലഗിരികന്ദരം=കുലപർവ്വതങ്ങളുടെ ഗുഹ. പുഷ്ടശ്രീഭരപൌരുഷം=പുഷ്ടമായ സമ്പൽസമൃദ്ധിയും പൌരുഷവും. ആയുധവാഹനകോപ്പുകൾ=ആയുധങ്ങളും വാഹനങ്ങളും കോപ്പുകളും സ്വരൂപിക്കേണം=ഒത്തുചേരണം. വൃത്തം തരംഗിണി (689—732)

രാജഭൃത്യന്മാരറിയിച്ചപ്രകാരം ഭടജനങ്ങൾ വന്നുനിറയുന്നു—അവർ തമ്മിൽ പലതും സംസാരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു:—

സന്നദ്ധന്മാർ=ഒരുങ്ങിയവർ. പുരുഷന്മാരെ=ആളുകളെ. ജലധി=സമുദ്രം. തൽപുരസീമ്നി=ആ പുരത്തിൽ. ക്കുവാ=എടോ എന്നർത്ഥത്തിലുള്ള ഒരു നാടൻ സംബോധന. മറുതലനാട്ട്=ശത്രുരാജ്യം. പുത്തൻ=പണ്ടത്തെ ഒരു നാണ്യം (ഉദ്ദേശം പത്തു പൈ.) പിടിച്ചപ്പിന്നെ=പിടിച്ചതിൽപിന്നെ. പിടറിക്ക=പിരടിക്ക്. ഇതു കൊണ്ടു നടപ്പാൻ=ഇതുപ്പണി നടത്തിക്കൊണ്ടുപോകാൻ. നടക്കയിതെന്യേ=നടക്കുകയല്ലാതെ. കായം=ശരീരം. കണ=അമ്പ്. ചിതക്കാരൻ=യോഗ്യൻ. ഇല്ലം=ഗൃഹം. നോക്കടേ=എടാ നോക്ക്. വക്കാണിക്കും=കലഹിക്കും. എപ്പേരും=എല്ലാം. ജന്മാന്തരം=ഭാഗ്യമെന്നർത്ഥം. കണ്ടന്നു=കണ്ട ദിവസം. കണ്ഠം=കഴുത്ത്. കുശലത=സാമർത്ഥ്യം. വെടിക്കോട്ടയ്ക്കൽ=വെടിപ്പുരയിൽ. ഒരു ദിശി=ഒരു ദിക്കിൽ. വൃത്തം തരംഗിണി (733—838)

ഭടഭോജനത്തെ വർണ്ണിക്കുന്നു:—

അവസരം=സമയം. ആയിരമായിരം=ആയിരം വീതം. കൊട്ടിലിൽ=ഭോജനശാലയിൽ. ഒരു പന്തി=ഒരു വട്ടം. നാ

ഷ്യവാദം = ന്യായം. ശ്രമിച്ചേ പോവൂ = ശ്രമിക്കാതെ പോക യില്ല. വട്ടഞ്ചക്കര = പനഞ്ചക്കര. കടൽവാഴയ്ക്കാക്കറി = മീൻകൂട്ടാൻ. ഭടഭോജനം = ഭടന്മാൎക്കുള്ള ഊണു്. പടഹം = പടഹവാദ്യം. വൃത്തം തരംഗിണി (839—862)

ദുര്യോധനനും അനുജന്മാരും ഒരുങ്ങി കൊട്ടിച്ചെഴുന്നള്ളത്തു് പുറപ്പെടുന്നു:—

ദുശ്ശാസനൻ, ദുൎഷണൻ മുതലായവർ ദുര്യോധനന്റെ അനുജന്മാരാകുന്നു. തോൾപൂട്ടുകൾ = തോൾവളകൾ. കങ്കണം = കൈവള. വികടകിരീടം = വികടമായ കിരീടം. വിദ്രുമഹാരം = പവിഴമാല. വികസിത..........മാലകൾ = വിരിഞ്ഞ സുഗന്ധപുഷ്പങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള മാലകൾ. "പരിമളമേറിന കളഭമിഴുക്കി" എന്നുമുതൽ "സകലമണിഞ്ഞു ഞെളിഞ്ഞു നടന്നാർ" എന്നുവരെയുള്ള വരികൾ ശബ്ദഭംഗിക്കും രചനാസൌന്ദൎയ്യത്തിനും ഉദാഹരണമാകുന്നു. തട്ടുപുഴുകു് = തട്ടിലാക്കി അന്യരാജ്യത്തുനിന്നു വരുന്ന പച്ചപ്പുഴുകു്. വൃത്തം തരംഗിണി (863—914.)

ഘോഷയാത്രയുടെ ഘോഷംകേട്ടു കാഴ്ച കാണ്മാൻ പുറപ്പെട്ട സ്ത്രീജനങ്ങൾ സംസാരിക്കുന്നതു്:—

അച്ചിമാർ = സ്ത്രീകൾ. കൊച്ചിനെ = കുട്ടിയെ. നാകേറിക്കടിച്ചെങ്കിൽ = നായ കയറിക്കടിച്ചുവെങ്കിൽ. മുതുക്കൻ = വൃദ്ധൻ. "എന്തൊരു പുറപ്പാടാണെന്നേതും ബോധിച്ചോ നീ" എന്നുമുതൽക്കുള്ള വരികൾ അൎദ്ധസമസ്യാരീതിയിൽ രണ്ടു സ്ത്രീകൾ തമ്മിലുള്ള ചോദ്യോത്തരങ്ങളാകുന്നു. ഇതിൽ തിരുമാടംപുറപ്പാടോ, തിരുമുല്പ്പേറുവുള്ള എഴുന്നള്ളത്തു പുറപ്പാടോ, പടപുറപ്പാടോ എന്നെല്ലാം ചോദിക്കയും, അതൊന്നുമല്ലെന്നു മറുപടിപറകയും, ഒടുവിൽ എന്തു പുറപ്പാടാണെന്നു കാണ്മാ

വാൻ പുറപ്പെടുന്നതിന്നുത്സാഹിപ്പിക്കയും ചെയ്യുന്നു. വൃത്തം അർദ്ധകേക (915—934)

ഘോഷയാത്ര കാണുവാൻ പുറപ്പെട്ട സ്ത്രീജനങ്ങൾ പലതും സംസാരിക്കുന്നു— ഉത്സാഹഭരിതമാരായി കാഴ്ചപ്പുറങ്ങളിൽ സ്ഥലംപിടിക്കുന്നു:—

അങ്ങേപ്പുറവുള്ള = അയൽഗൃഹങ്ങളിലുള്ള. ചമഞ്ഞും ചന്തംനോക്കിയും = പണ്ടങ്ങളണിഞ്ഞും ഭംഗിനോക്കിയും. ഭോഷികൾ=വിഡ്ഢികൾ. ഭോഷിപ്പാൻ=പരിഹസിപ്പാൻ. മറ്റൊരു പൂതരും=ഞാനല്ലാതെ മറ്റൊരു ജീവിയും. പെറ്റെന്നാൽ=പ്രസവിച്ചുവെങ്കിൽ. ഈററില്ലത്തിൽ = സൂതികാഗൃഹത്തിൽ. കലമ്പും=ലഹളക്കൂട്ടം. വാസ്സൂത്തും=വല്ലതും. പെററമ്മ.......... നേരാസ്വരുമോ=പെററ അമ്മയെ അടിക്കാൻ മടിക്കാത്തവർ മററുള്ളവരോടു നേരെ പെരുമാറുമോ? മുള്ള്=ശകാരം. അങ്ങേവ്=അയൽക്കാര്. അമ്മാപ്പാപ്പിക്ക്=ആ മഹാപാപിക്ക്. ആനകളിക്കും=കളിയാക്കും. അംഗനമാർ=സ്ത്രീകൾ. ഈ സ്ത്രീജനസംഭാഷണത്തിൽ അക്കാലത്തെ നായർ സ്ത്രീകളുടെ സാമുദായിക സ്ഥിതികൾ നിഴലിക്കുന്നതായിക്കാണാം. വൃത്തം തരംഗിണി (935—996)

ഘോഷയാത്രയെ വർണ്ണിക്കുന്നു:—

കുരുപതിതനയൻ=ദുര്യോധനൻ, തുടി, പറ, കിടുമുടി, പടഹം ഇവ ഓരോവക വാദ്യങ്ങളാണ്. കടലുടെ............... ശബ്ദഘോഷം=കടലിന്റെ മട്ടിലുള്ള ഒരു ഘോഷം. പടലുടൻ=പടലോടുകൂടി (കടയോടുകൂടി). പടുതരം=വളരെ വലുതായി. ഭടജനപടകടെ=ഭടജനങ്ങളുടെ പടകളുടെ. നടനവിധൌ=നടനസമയത്തു. തടമുലതടവിന തരുണികൾ=സുന്ദരിമാർ. മട്ടുമലരവിൽമലർ=സുഗന്ധപുഷ്പവും അവിലും മലരും. ഘനരുചികരികൾ=മേഘവർണ്ണമുള്ള ആനകൾ. ധനജനവിഭവങ്ങൾ=ധനസമൃദ്ധിയും ജനസമൃദ്ധിയും. ധനപതി=കുബേരൻ. ഈ

വരികളിൽ വൃത്തം ഹംസപ്ളുത. മൂന്നു മാത്രയുള്ള ഈരണ്ടക്ഷരം വരുന്ന ആറു ഗണവും ഒരു ഗുരുവും ഓരോ പാദത്തിലുമുണ്ടായാൽ ഹംസപ്ളുതയാകും. ഇതിൽ ആദ്യത്തെ ഗണം ലഘു കൊണ്ടുവേണം തുടങ്ങുവാൻ.

"ത്രിമാത്രം ദ്വ്യക്ഷരഗണ-
മാറെണ്ണം ഗുരുവൊന്നയും
ആദ്യം ഗണം ലഘുമുഖ-
മിതു ഹംസപ്ളുതാഭിധം"

എന്നു ലക്ഷണം. (997—1016.)

ഘോഷയാത്ര ദ്വൈതവനത്തിന്നടുക്കൽ എത്തുന്നു—നേരം സന്ധ്യയാകുന്നു—ഗന്ധർവ്വന്മാർ ജലക്രീഡക്കായി സ്ത്രീജനങ്ങളോടുകൂടി അവിടെ ഇറങ്ങുന്നു—ദുര്യോധനൻ സരസ്സിൽ വിഷം കലക്കുവാൻ കല്പിക്കുന്നു:—

കനക— — കണ്ഠേ=പൊന്നണിഞ്ഞാനയുടെ കഴുത്തിൽ. പനിമതിസമം=ചന്ദ്രനെപ്പോലെയുള്ള. കനകാഞ്ചിതം=സ്വർണ്ണംകൊണ്ടലങ്കരിക്കപ്പെട്ട. മനുജന്മാർ=മനുഷ്യർ. മഹാടവിപുക്കു=വൻകാട്ടിൽ പ്രവേശിച്ചു. ബന്ധൂകദ്യുതിബന്ധുരം=ഉച്ചമലരിപ്പൂവിന്റെ ശോഭപോലെ ശോഭയുള്ള. അന്ധം=കണ്ണുകാണാത്തതു. തിമിരം=ഇരുട്ടു. അനുബന്ധിച്ചു=തുടന്നു. അടവിതടങ്ങൾ=കാട്ടുപ്രദേശങ്ങൾ. സംഗതമായി=വന്നു. കാന്താരത്തിൽ=കാട്ടിൽ. ചെന്താമരമലർ വാപികൾ=ചെന്താമരപ്പൊയ്കകൾ. ജലക്രീ..........നന്ദം=ജലക്രീഡ മുതലായവയിൽ വലിയ ആനന്ദം. കാന്താരാന്തികഭൂമൌ=കാട്ടിന്നടുത്ത പ്രദേശത്തു. ഗാന്ധാരീതനയന്മാർ=ദുര്യോധനാദികൾ. ഗാന്ധാരേശ്വരൻ=ഗാന്ധാരരാജാവു (ശകുനി). അംഗാധിപൻ=അംഗരാജാവു (കർണ്ണൻ). വഞ്ചനശീലൻ=ചതിയൻ. നെഞ്ചിൽ=മനസ്സിൽ. നഞ്ചു=വിഷം. വഞ്ചോലകളിലെ=വലിയ

ഷോലകളിലെ. ചഞ്ചലം=മനസ്സിളക്കം. അതികുടിലന്മാർ—ഏററവും കൌടില്യമുള്ളവർ. അംബു=വെള്ളം. പഞ്ചത=മരണം. പഞ്ചമഹാപാപി=പഞ്ചമഹാപാപങ്ങളുള്ളവൻ. വാപികൾതന്നിൽ=പൊയ്കകളിൽ. വൃത്തം തരംഗിണി (1017=1068)

ഇന്ദ്രന്റെ മിത്രമായ ഗന്ധർവ്വരാജാവു ചിത്രസേനൻ ജലക്രീഡ ചെയ്യുമ്പോൾ വിഘ്നം കലക്കുവാനൊരുങ്ങിയ രാജഭടന്മാരെക്കണ്ടു കോപിക്കുന്നു:—

വൃത്രനെക്കൊന്നവന്റെ=ഇന്ദ്രന്റെ. മിത്രം=സ്നേഹിതൻ. ധാത്രിയിൽ=ഭൂമിയിൽ. ചാരുഗാത്രിമാർ=സുന്ദരിമാർ. ശതപത്രിണീതോയം=താമരപ്പൊയ്കയിലെ വെള്ളം. ചിത്രമാം=വിവിധമായ. കേളികൾ=കളികൾ. മാത്രാ..........വിചിത്രം=മാത്രാധികമായ (അതിമാത്രമായ) ആനന്ദത്താൽ വിചിത്രമായിട്ട് (ക്രി. വി.) വിഹരിക്കുമ്പോൾ=കളിക്കുമ്പോൾ. "കള്ളകുടിലന്മാരേ" എന്നു തുടങ്ങിയ വരികൾ ചിത്രസേനന്റെ വാക്കാണ്. കൊള്ളിവാക്കുകൾ=ശകാരവാക്കുകൾ. വൃത്തം അജ്ഗേക. (1069—1086)

ചിത്രസേനൻ ദുര്യോധനാദികളുടെ ചതിപ്രയോഗത്തെ അധിക്ഷേപിച്ചുകൊണ്ടു തന്റെ വചനത്തെ തുടരുന്നു:—

ഏറെ മുഴുത്താൽ=ആധിക്യം വർദ്ധിച്ചാൽ. നിജപൌരുഷം=തങ്ങളുടെ പ്രഭാവം. വാരണഘട=ആനക്കൂട്ടം. അധമന്മാരെ=നീചന്മാരെ! ശുദ്ധജലങ്ങൾ=കലപ്പില്ലാത്ത വെള്ളങ്ങൾ. നെഞ്ചകം=മനസ്സ്. ശിവ ശിവ=കഷ്ടം കഷ്ടം. ഭീരുക്കൾ=ഭയമുള്ളവർ. നീരസം = രസകരമല്ലാത്തതു്. ബലവിക്രമം=ബലപരാക്രമം. ധന്യന്മാർ=നല്ലവർ. നേർത്താൽ=എതിർത്താൽ. ബാണം കൊണ്ടു=ബാണമേററിട്ട്. കൈക്കാണം=കോഴ. അഹംഭാവം=ഗർവ്വ്. ഉപലാളമതാകും=ഇല്ലാതാകും. കൌരവമൂഢാ=മൂഢനാ

യ കുരുരാജാവേ. വൃത്തം തരംഗിണി (1087—1134)

ചിത്രസേനൻെറ വാക്കുകേട്ടു കുപിതനായ ദുര്യ്യോധനൻ അദ്ദേഹത്തെ അധിക്ഷേപിച്ചുകൊണ്ടു് ഉത്തരം പറയുന്നു:—

ഋഷിവാക്യം=ഋഷിവചനം. ഉദ്ധതം (ക്രി. വി)=ഗർവ്വോടുകൂടി. ഉരത്താൻ=പറഞ്ഞു. മല്ലുനടിച്ചു=മിടുക്കു ഭാവിച്ചു്. ചൊടിച്ചു=കോപിച്ചു്. അഹംമതികളുവാൻ=അഹംഭാവം പോക്കുവാൻ. അഹമ്മതി (അഹം+മതി)=ഞാൻ മതിയാകും. വെളിവു്=വിചാരം. വിഫലം=നിഷ്ഫലം. ജല്പിക്കുന്നു=പുലമ്പുന്നു. ഫലിയാ=ഫലിക്കയില്ല. പരാഭവരുത്തി=അപമാനപ്പെടുത്തി. സംഗതികൂടാതെ=കാരണമില്ലാതെ. നല്ല സമക്ഷമുള്ളു=നല്ല സഭയിൽ. ഒക്കാ=ഒക്കില്ലാ. ബന്ധുവിഹീനൻ=ബന്ധുക്കളില്ലാത്തവൻ. ബന്ധുത=ബാന്ധവം. "അഞ്ചൊററനുജന്മാരുനമുക്കുണ്ടു്." എന്നതിൽ എണ്ണം വിവക്ഷിതമല്ല; അഞ്ചായുധനേക്കാൾ=കാമദേവനേക്കാൾ. കഞ്ജത്താർമിഴിമാരെ=സുന്ദരിമാരേ! കണ്ടകൻ=ദുഷ്ടൻ. കണവൻ=ഭർത്താവു. ഒരു കോണിൽ=ഒരു മൂക്കിൽ. നെടുപാശം=നീണ്ട കയർ. കുടിലകുശീലാ=കുടിലനും ദുശ്ശീലനുമായവനേ! വീരവിനോദം=വീരന്മാർക്കുള്ള നേരമ്പോക്കു്. വൃത്തം തരംഗിണി (1135—1186)

ദുര്യ്യോധനൻ യുദ്ധംതുടങ്ങുവാൻ കർണ്ണാദികളോടു കല്പിക്കുന്നു:—

കർണ്ണാരുന്തുദം=കർണ്ണങ്ങളുടെ മർമ്മങ്ങളിൽ തട്ടുന്നതു്. കർണ്ണാകൃഷ്ടം=കാതോളം വലിക്കപ്പെട്ടതു്. ചാപം=വില്ലു്. കീർണ്ണം=നിറഞ്ഞതു. ഗാത്രം=ദേഹം. ഖേചരഖേടൻ=നീചനായ ആകാശചാരി (ഗന്ധർവ്വൻ) ഇശ്ശാസനം=ഈ കല്പന. ദുർമ്മതി=ദുർബ്ബുദ്ധി. വൃത്തം തരംഗിണി (1187—1210)

ദുര്യ്യോധനൻ സൈന്യങ്ങളോടു കല്പിക്കുന്നു:—

ശരവരം=ശ്രേഷ്ഠമായ ശരം. ഭ്രമി=മോഹം. മദഭരം=ഗൎവ്വാതിശയം. അതിപടുക്കൾ=അതിസമൎത്ഥന്മാർ. പൊട്ടുക്കുന്നു=പൊട്ടുന്നു. നടുക്കം=ഭയം. വൃത്തം അൎദ്ധകേക. (1211—1220)

കൌരവസേനയും ഗന്ധൎവ്വസേനയും തമ്മിൽ യുദ്ധം ചെയ്യുന്നു—കൌരവസേന തോററു പിൻതിരിഞ്ഞു് ഓടുന്നു:—

ഭൎത്സനം=ചീത്ത വാക്കു്. സംഗരം=യുദ്ധം. പ്രകടശരങ്ങൾ=ഉഗ്രബാണങ്ങൾ. ഗഗനം=ആകാശം. "ഊററക്കാരവർ നൂറവരെല്ലാം" ഇത്യാദിവരികളിൽ നൂറവരെ കാററത്തു കരക്കു കയറുന്ന വെള്ളത്തിരകളോടു സാമ്യപ്പെടുത്തുകയാൽ അലങ്കാരം ഉപമ. ആരംഭത്തിൽ വലിയ കോറവും അടുത്തു തന്നെ ഇറക്കവും ഉപമാനോപമേയങ്ങൾക്കുള്ള സാധാരണധൎമ്മം. "ഒന്നിനൊന്നോടു സാദൃശ്യം ചൊന്നാലുപമയാമതു്" എന്നു് ഉപമാലക്ഷണം. "പേടി കലൎന്നൊരു നായന്മാർ" എന്നാദിയായി സൈനികരുടെ ഓട്ടത്തിന്റെ മട്ടുകൾ വൎണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. കരിയില=ഉണങ്ങിയ ഇല. പ്രാണഭയം=മരണഭയം. വലയിന്നു്=വലയിൽനിന്നു്. ഓടിപ്പോം വഴിയറിയാറായി=ഓടിയ വഴിയിൽ മലമൂത്രവിസൎജ്ജനം ചെയ്തു എന്നു സാരം. അമ്പതു ഭിന്നം=അമ്പതു കഷണമായി മുറിഞ്ഞു. ധാവതി ചെയ്തു=ഓടി. വൃത്തം തരംഗിണി (1221—1288)

പടയ്ക്കു തോററു മണ്ടിയവരുടെ അവസ്ഥ വൎണ്ണിക്കുന്നു:—

ഉടുക്ക=ഒരു വാദ്യം. അഗ്രേ=മുമ്പിൽ. തിടുക്കം=ബദ്ധപ്പാടു്. മുടിക്ക=തലമുടിക്കു്. ഘോഷം=ശബ്ദം. കോലാഹലം=കളകളശബ്ദം. കടുക്കുന്നുണ്ടു്=വൎദ്ധിക്കുന്നുണ്ടു്. തോറേറാടി വീട്ടിൽ വരുന്ന ഭടന്മാരെ പരിഹസിച്ചുകൊണ്ടു് സ്ത്രീകൾ പറയുന്നതാണു് "വമ്പന്മാരായ" ഇത്യാദിവരികൾ. അന്ധന്മാർ=കണ്ണു കാണാത്തവർ. ദന്തങ്ങൾ=പല്ലുകൾ. ആക്കമട്ടത്ത

തല്ല=ഔചിത്യം ചേൎന്നതല്ല. നേൎക്കും മാററാരോട്=എതിൎക്കുന്ന ശത്രുക്കളോട്. ചാക്കും മുറിവും=മരണവും പരിക്കും. കപിക്കൂട്ടം=കുരങ്ങിൻകൂട്ടം. ഒളിക്കയേക്കാട്ടിൽ=ഒളിക്കുന്നതിനെക്കാൾ. പാട്ടിലായതുമില്ലാ=നന്നായില്ലാ. ചണ്ഡം = ഉഗ്രം. ശരഷണ്ഡം=ശരനിര. തത്ര=അവിടെ. ചിത്ര...............യുണ്ടത്ര=ചിത്രസേനന്റെ കൂട്ടർ എത്ര പേരുണ്ടോ അത്ര പേർ. കുരുവൃഷ...............ന്മാർ=ധൃതരാഷ്ട്രന്റെ പുത്രന്മാർ. വൃത്തം അശ്വ കേക. (1289—1328)

കൎണ്ണൻ ഗന്ധൎവ്വന്മാരെ പോരിന്നു വിളിക്കുന്നു:—

ഗന്ധം=മണം. നാസ്തികതാം=ഇല്ലാതാകും. നേല്പാൻ=എതിൎപ്പാൻ. അംബരചാരികൾ=ആകാശത്തിൽ നടക്കുന്നവർ. ഡംബരം=തെളിവ്. ഗമിക്കും=പോകും. അംഗമഹീപതി=അംഗരാജാവ്. അംഗങ്ങളിൽ=അവയവങ്ങളിൽ. അരികുല.... ....സാരൻ=ശത്രുസമൂഹങ്ങളാകുന്ന ശലഭങ്ങൾക്ക് (ഈയാമ്പാററകൾക്കു) കാട്ടുതീയായ ബലത്തോടുകൂടിയവൻ. പരബലം=ശത്രുസൈന്യം. വൃത്തം തരംഗിണി (1329—1346)

ശ്ലോകം (ഭാ: 53)

കുംഭീന്ദ്ര...............ദ്ധസാരാൻ = ആനത്തലവന്മാരുടെ പ്രൌഢങ്ങളായ മസ്തകങ്ങളെ പിളൎക്കുന്ന വിദ്യയിൽ തീവ്രമായ കൈയൂക്കോടു കൂടിയവരും. ഗംഭീരാരാവഘോരാൻ=ഗംഭീരമായ ശബ്ദംകൊണ്ടു ഘോരന്മാരുമായ. സിംഹവീരാൻ=സിംഹതുല്യന്മാരെ. ശശനികരഃ=മുയൽക്കൂട്ടം. കിമുസംഹരേൽ=കൊല്ലുമോ. ഭോഃ—എടോ. സകലം ഗന്ധൎവ്വവൃന്ദം=എല്ലാ ഗന്ധൎവ്വക്കൂട്ടം. ഡംഭോപേതം=ഡംഭത്തോടുകൂടി. സമം സംഗതം—ഒരുമിച്ചുവന്നാലും. സംഗരാന്തേ=യുദ്ധസ്ഥലത്തു. വിമതോൽകൎത്തനാൻ=ശത്രുക്കളെ ച്ഛേദിക്കുന്ന. ധാൎത്തരാഷ്ട്രാൻ=ധൃതരാഷ്ട്ര പുത്രന്മാരെ. ജേതും=ജയിപ്പാൻ. കിം പ്രഭവതി=ശക്തമാകുമോ? ഇതിൽ മ. ര. ഭ. ന. യ. യ. യ. ഗണങ്ങ

ളും ഏഴേഴക്ഷരങ്ങൾ കൂടുമ്പോൾ [യതിയുമുണ്ടാകയാൽ വൃത്തം സ്രഗ്ദ്ധര. "ഏഴേഴായ് മൂന്നുഖണ്ഡം മരഭനയയയം സ്രഗ്ദ്ധരാവൃത്തമാകും" എന്നു ലക്ഷണം.

മേൽപറഞ്ഞ ശ്ലോകത്തിൻെറ അൎത്ഥം പരാവൎത്തനരീതിയിൽ പറയുന്നു:—

ആകുലം=പ്രയാസമെന്നൎത്ഥം. ലോകർ=ജനങ്ങൾ. ലൌകികം=ലോകത്തിലുള്ളതു്. രുധിരം=ചോര. പരുഷം=കഠിനം. സിംഹകുലം=സിംഹക്കൂട്ടം. അതുലപരാക്രമശാലികൾ=അതുല്യമായ പരാക്രമംകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നവർ. നികൃതികൾ=വിരോധങ്ങൾ. പ്രൌഢാ...............ഹുംകൃതി=വലിയ അഹമ്മതിയാലുള്ള ഹുങ്കാരം. വൃത്തം തരംഗിണി. (1347—1370.)

ചിത്രസേനൻ എതിരാളികളെ അധിക്ഷേപിച്ചു പറയുന്നു:—

മിത്ര...................വൃന്ദം=കൎണ്ണന്റെയും ദുൎയ്യോധനന്റെയും കൂട്ടുകാർ. ശകലീകൃതം=ശകലമാക്കപ്പെട്ടതു്. കുടിലാശയ=കപടമാനസ! ഊൎദ്ധ്വചാരിവരർ=ആകാശചാരികളിൽ വെച്ചു ശ്രേഷ്ഠന്മാർ. അവനിചാരികൾ=ഭൂമിയിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നവർ. മൂൎദ്ധഭാഗം=ശിരസ്സു്. ഊൎദ്ധ്വലോകഗതി=മരണം. നിജപൌരുഷഭാവം=തങ്ങളുടെ പൌരുഷം. ദൃഢം=നിശ്ചയം. ഇതിൽ ര. ന. ഭ. ഗണങ്ങളും രണ്ടു ഗുരുവും പാദംതോറും വരികയാൽ വൃത്തം സ്വാഗത. ഇതു സംസ്കൃതവൃത്തമാണെങ്കിലും തുള്ളലിൽ ഉപയോഗിക്കാറുണ്ടു്.

"സ്വാഗതയ്ക്കു രനഭം ഗുരു രണ്ടും"

എന്നു ലക്ഷണം. (1371—1398)

ചിത്രസേനൻ തുടൎന്നു പറയുന്നു:—

ദുൎവ്വിനയന്മാർ=വിനയമില്ലാത്തവർ. നഷ്ടി=നാശം. ഗോഷ്ഠവിലോകനം=ഗോഷ്ഠത്തെ നോക്കിക്കാണുക. ഗോഷ്ഠം=

ഗോക്കൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന സ്ഥലം. പുഷ്ടിനടിക്കും=ധനസമൃദ്ധിയെ നടിക്കുന്ന. രാഷ്ട്രവിനാശം=രാജ്യത്തിൻെറ നാശം. ധൃതരാഷ്ട്രൻെറ (രാജ്യം നിലനിർത്തിയവൻെറ) പുത്രന്മാർ രാഷ്ട്രവിനാശത്തിനായിപ്പിറന്നു എന്നതിലെ പരിഹാസത്തിൻെറ സാരസ്യം നോക്കുക. സമരേ=യുദ്ധത്തിൽ. വൃത്തം തരംഗിണി (1399—1434)

ചിത്രസേനനും കൌരവന്മാരും തമ്മിൽ പോർ നടക്കുന്നു_കൌരവന്മാർ തോല്ക്കുന്നു_ചിത്രസേനൻ അവരെ പിടിച്ചു കെട്ടാനൊരുങ്ങി പരിഹസിക്കുന്നു:—

അസ്ത്രങ്ങൾ=വില്ലുകൊണ്ടയയ്ക്കുന്ന ആയുധങ്ങൾ (അമ്പുകൾ) ശസ്ത്രങ്ങൾ=കൈകൊണ്ടു പ്രയോഗിക്കുന്ന ആയുധങ്ങൾ. ചിത്രപ്രകാരം=നാനാപ്രകാരം. ദിഗന്തങ്ങൾ=ദിക്കുകളുടെ അററങ്ങൾ കുരുക്കൾ..........നാലുമെട്ടും=(58+30+4+8=100) ഒരുനൂറ്. കൂട്ടം കലമ്പി=കൂട്ടം പിരിഞ്ഞു. ഗന്ധർവ്വരാജവീരൻ=വീരനായ ഗന്ധർവ്വരാജാവ്. "രേരേമൂഢരേ" എന്നുമുതൽ ചിത്രസേനൻെറ പരിഹാസവചനം. രേരേ=എടാ എടാ. തരിനൊങ്കിലും=തെല്ലെങ്കിലും. ദേവരാജൻ=ദേവേന്ദ്രൻ. സപ്പ്രഭൂപജൻെറ=ദുര്യോധനൻെറ. ഭൃശ്=ഭോഷ്ക്. വീരശൃംഖല=വീരച്ചങ്ങല. പോട്ടം=ഇട്ടുവിക്കം. വൃത്തം അൾകേക (1435—1460)

ചിത്രസേനൻ പേടിച്ചോടുന്ന നൂററവരെ പിടിച്ചു് തേരിൻെറ കൊടിമരത്തിന്മേൽ കെട്ടി മേല്പോട്ടുയരുന്നു—നൂററവർ ഗത്യന്തരമില്ലാതെ രക്ഷയ്ക്കായി പാണ്ഡവന്മാരെ വിളിച്ചു നിലവിളിക്കുന്നു:—

വാറകൊണ്ട്=ചാട്ടവാർകൊണ്ട്. അംബരതലത്തിൽ=ആകാശത്തിൽ. അപ്രമേയബലൻ=കണക്കാക്കാൻ വയ്യാത്ത

ബലത്തോടുകൂടിയവൻ. ആൎത്തർ=ദുഃഖിതർ. അരികൾ=ശത്രുക്കൾ. ഉഡുപടിക്കിന്=മേൽഭാഗത്തേക്കു. സീമ=അതിര്. ധീമതാംവര=ബുദ്ധിമാന്മാരിൽ ശ്രേഷ്ഠനായവനെ! വൃത്തം സ്വാഗത. (1461—1482)

ദുൎയ്യോധനാദികളുടെ വിലാപം:—

മഹാകശ്മലൻ=മഹാപാപി. കരത്തിന്നു=കൈയിന്നു. വയം=ഞങ്ങൾ. "സഖേ ധൎമ്മജ" എന്നുമുതൽക്കു പാണ്ഡവന്മാരെ അഞ്ചുപേരെയും വിളിക്കുന്നു. നിരാധാരർ=ശരണമില്ലാത്തവർ. എന്നിയേ=അല്ലാതെ. കുരുക്കൾക്ക്=കുരുവിന്റെ ഗോത്രത്തിൽ പിറന്നവൎക്ക്. സമം=തുല്യം. (1483—1494)

ആ മുറവിളികേട്ട് ധൎമ്മപുത്രൻ ഭീമനോട് ദുൎയ്യോധനാദികളെ രക്ഷിക്കണമെന്നു പറയുന്നു:—.

പത്തു ദിഗന്തരം=പത്തു ദിക്കുകളുടെ മദ്ധ്യം. സത്വഗുണാംബുധി=സത്വഗുണത്തിന്നു സമുദ്രമായവൻ. ഗന്ധവഹാത്മജൻ=ഭീമസേനൻ. അന്ധത=മൂഢത്വം. അന്ധൻ=കണ്ണുകാണാത്തവൻ. ജനകൻ=അച്ഛൻ (ധൃതരാഷ്ട്രർ). അന്തസ്താപം=സങ്കടം. അന്തരം=വ്യത്യാസം. ധൎമ്മവിചാരം=ധൎമ്മചിന്ത. ദൂഷണം=ദോഷം. മൗനമയിരിപ്പതു=മിണ്ടാതിരിക്കുന്നതു്. ചിതമോ=ഉചിതമോ? ആശ്രിതരക്ഷണകൎമ്മം=ആശ്രിതന്മാരെ രക്ഷിക്കുകയെന്ന പ്രവൃത്തി. ദുൎമ്മദം=ചീത്തയായ ഗൎവ്വ്. ഉരുതരദുരിതം=അതിമഹത്തായ പാപം. വൃത്തം തരംഗിണി (1495—1520)

ജ്യേഷ്ഠന്റെ വാക്കുകേട്ട് ഭീമൻ അദ്ദേഹത്തോടുപരിഭവിച്ചും, നൂറുവരെ പരിഹസിച്ചും ഉത്തരം പറയുന്നു:—

അഗ്രജവചനം=ജ്യേഷ്ഠന്റെ വാക്കു. ഉദഗ്രപരാക്രമി=ഉയൎന്ന പരാക്രമമുള്ളവൻ. സമഗ്രാഹംകൃതിശാലി=സമഗ്രമാ

യ (തികഞ്ഞ) അഹങ്കാരത്തോടുകൂടിയവൻ. ധൎമ്മം പിടിപാടില്ലാത്ത=ധൎമ്മം ഗ്രഹിക്കാത്ത. കോലാഹലം=ബഹുരസമെന്നൎത്ഥം. സരസന്മാർ=രസികന്മാർ. എന്തെന്നില്ലാത്താളുകൾ=വിവേകമില്ലാത്തവർ. ജളന്മാർ=മൂഢന്മാർ. സന്ധിക്കാതെ=സാധിക്കാതെ. "വിണ്ണവർനാട്ടിലിരിക്കും" ഇത്യാദി വരികളിൽ നൂററവരെല്ലാം വലിയ കാൎയ്യങ്ങൾക്കൊന്നും കൊള്ളാത്തവരാണെന്നു കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. നിദ്രാസമയേ=ഉറക്കം വരുന്ന നേരത്തു. അപരൻ=മറെറാരുവൻ. പടുക്കമടങ്ങുവാൻ=കിടന്നു മടങ്ങുവാൻ. ഉൎവ്വിയിൽ=ഭൂമിയിൽ. ആരുവയർമൌലി=സുന്ദരീമൌലി. ഉഴപ്പാൻ=അടിച്ചുവാരുവാൻ. വൃഷലികൾ വേല=ദാസികളുടെ പണി. പച്ചിലയുള്ളോരു പാവനന്മാർ=പച്ചിലവെച്ചു ഊട്ടി സൽക്കരിക്കേണ്ട സ്ഥാനവലുപ്പമുള്ളവർ. വെററില തെറുപ്പാൻ=വെററില ചുരുട്ടുവാൻ. കല്പകവൃക്ഷം=സ്വൎഗ്ഗത്തിലെ ഒരുജാതി മരം. ഈ വൃക്ഷം മനസ്സിൽ സങ്കല്പിച്ചതിനെ കൊടുക്കുമെന്നു പ്രസിദ്ധം. അതിനാൽ കാക്കുന്നതു ആവശ്യമാകുന്നു. ആമ്പാടി=അകമ്പടി. ഉമ്പാകിളപ്പാൻ=കൈക്കോട്ടു കിളക്കുവാൻ. വിടുപണി=നിസ്സാരവേല. "മാററികളെപ്പുനരെന്തിനു" ഇത്യാദി വരികളിൽ നൂററവരെ വിടുവിക്കുന്നതു് അനാവശ്യമാണെന്നു പറയുന്നു. മാററിക്കൊൾവാൻ=വിടുവിപ്പാൻ. ഏററീനൂററവരെ=ഏററ്+ഈ നൂററവരെ. ജ്ഞാനികൾ=ജ്ഞാനമുള്ളവർ. ശാന്തന്മാർ=ശമഗുണമുള്ളവർ. താന്തോന്നി=തനിക്കു തോന്നിയപോലെ ചെയ്യുന്നവൻ. വാച്ചോരു=വൎദ്ധിച്ച. ഉദയേ=സൂൎയ്യോദയത്തിൽ. ഉപവാസങ്ങൾ=നോൽമ്പുകൾ. ഭവനേ=ഗൃഹത്തിൽ. കാലപുരത്തിൽ=യമരാജധാനിയിൽ. ഈ ഖണ്ഡികയെ ആധാരമാക്കി ഭീമസേനന്റെ സ്വഭാവം നിൎണ്ണയിക്കാവുന്നതാകുന്നു. വൃത്തം തരംഗിണി. (1521—1624.)

ധൎമ്മപുത്രൻ ഭീമസേനനെ സമാധാനിപ്പി

ക്കുന്നു:—

കടുത്ത=കഠിനമായ. വെക്കം=വേഗം. അടുത്ത സോദരം=അടുത്ത അനുജ. അടക്കമേശുഭം=അടങ്ങിയിരിക്കുന്നതുതന്നെ നല്ലതു്. പഥി. വഴിയിൽ. ത്വന്മതം=നിന്റെ അഭിപ്രായം. നമുക്കുമതം=നമുക്കു സമ്മതമാണു്. ഹിതം=ഗുണകരം. ഈ വരികളിൽ വൃത്തം സുമംഗലാ. സുമംഗല എന്ന സംസ്കൃത വൃത്തം തുള്ളലിൽ ഉപയോഗിക്കാറുണ്ടു്. ജ. ഭ. ജ. ര. ഇവയാണിതിൽ ഗണങ്ങൾ. ഇതിന്നു പഞ്ചചാമരമെന്നും പേരുണ്ടു്.

"ജഭംജരത്തൊട്ട സുമംഗലാഭിധാ" എന്നു ലക്ഷണം

(1625—1642)

ഉറ്റവരോടുള്ള വൈരം പരസ്പരമത്സരത്തിൽ മാത്രമാണെന്നു് പറഞ്ഞു യുധിഷ്ഠിരൻ ഉദാഹരണമായി ഒരു എലിയുടേയും പൂച്ചയുടേയും കഥ പറയുന്നു:—

ജാതന്മാർ=ജനിച്ചവർ. ഒരുമ=യോജിപ്പു്. മാററാർ=പുറമെനിന്നുള്ള ശത്രുക്കൾ. അംബുധം=തെറവു്. ഉററാർ=ബന്ധുക്കൾ. ഉററാ..............ദിശി = ബന്ധുക്കളൊരുമില്ലാത്തൊരു ദിക്കിൽ. ഉപകൃതി=ഉപകാരം. സഖിത്വം=സഖ്യം. വെളുത്താൽ=നേരം പുലർന്നാൽ. വനഭുവി=കാട്ടുപ്രദേശത്തും കരവൃത്തും ചെയ്തു=കരഞ്ഞുകൊണ്ടു്. പോട്ടിൽ=മടയിൽ. മൂഷികൻ=എലി. അരി=ശത്രു. കലഹികൾ=വിരോധികൾ. പരവശവാക്കുകൾ=ദീനവചനങ്ങൾ. ഹൃദയേ=മനസ്സിൽ. കാഴ്ച=കരുതൽ. ഭ്രമയം=ദുഃഖം. മലയപ്പാഴൻ=കാട്ടാളക്കഴിയൻ. വെട്ടമട..............മയേ=നേരം വെളുക്കാറായപ്പോൾ. ധൃഷ്ടൻ=നിർല്ലജ്ജൻ. അദോഹം=ഇത. കൂട്ടസഖിത്വം=ചങ്ങാതിത്തം. സുഷിരം=മട.

ശ്ലോകം (ഭാ: 69)

ആവയോഃ=നമ്മൾ രണ്ടു പേരുടെ. സഖ്യം=സഖിത്വം. കാര്യാർത്ഥം=കാര്യത്തിനവേണ്ടിയുള്ളതാണു്. തസ്മിൻ=അതു്. അവസിതേ=അവസാനിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ. പുനഃ=ആകട്ടെ. മാർജ്ജാരസ്ത്വം=പൂച്ചയായ നീ. മാർജ്ജാരഃ=പൂച്ചയും. മൂഷികഃ അഹം=എലിയായ ഞാൻ. മൂഷികശ്ച=എലിയും. ഹി=ആണല്ലോ.

പൃതകൻ=പൂച്ച. നയശാലികൾ=നീതിമാന്മാർ. വൃത്തം തരംഗിണി. (1643—1752.)

നകുലൻ യുധിഷ്ഠിരന്റെ അഭിപ്രായത്തെ അഭിനന്ദിച്ചുകൊണ്ടു് ഒരു കഥ പറയുന്നു:—

കാര്യം=ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതു് (സാരമായിട്ടുള്ളതു്.) ഏഷഃസുയോധനൻ=ഈ ദുര്യോധനൻ.

ശ്ലോകം (ഭാ. 70)

പുരാ=പണ്ടു്. കശ്ചന=ഒരു. ഗോമായുഃ=കുറുക്കൻ. ദുരാഗ്രഹവശംവദഃ=ദുരാശയ്ക്കധീനനായി. പരാൻ=അന്യന്മാരെ. വിനാശയൻ=നശിപ്പിക്കുന്നവനായിട്ടു്. ഭൂയഃ=പിന്നെ. ദുരാപദം=ദുഃഖകരമായ ആപത്തിനെ. ഉപേയിവാൻ=പ്രാപിച്ചു.

കണ്ടകമുള്ള=മുള്ളുള്ള. കേട്ടുഗ്രഹിച്ചാൻ=ആളുകൾ പറയുന്നതുകേട്ടു മനസ്സിലാക്കി. കേളച്ചാ=കേൾ+അച്ചാ എന്നു പദച്ഛേദം. കോളല്ലാത=സഹിപ്പാൻ വയ്യാത്ത. വിശേഷം=വർത്തമാനം. മൂത്തുകേളച്ചാർ=വയസ്സനായ കേളച്ചാർ. വിരണ്ടു=പരിഭ്രമിച്ചു. കംടീത്തടിയനെ=ആനത്തലവനെ. നെററിക്കിട്ടു=നെററിമേലെന്നർത്ഥം. ഗജവരൻ=ആനത്തലവൻ. കരിവരസ=ഗജശ്രേഷ്ഠൻ. തരിമ്പു്=അല്പം. തടി=ശരീരം. മസ്തകഭാഗേ=മസ്തകത്തിന്മേൽ. മത്തകരീന്ദ്രൻ=മദിച്ച ആന പരത്തിപ്പുറമേൽ=പടത്തിന്റെ പുറത്തു്. ദോഷങ്ങളിലതിദോഷം=ഏ

ല്ലാ ദേശങ്ങളിലുംവെച്ചു അധികം ദോഷം. നിയതം=നിശ്ചയം. പരിവേഷ്ടനം=ബന്ധനം. വൃത്തം തരംഗിണി. എന്നാൽ "കരിമ്പുതിന്മാൻ കരിവരനിച്ചപ്പോൾ" എന്നുമുതൽ എട്ടു വരികൾ ശിതാഗ്രാ വൃത്തത്തിലാകുന്നു. നന്നാലു മാത്രയുള്ള നാലു ഗണങ്ങൾ കൂടിയാൽ ശിതാഗ്രാവൃത്തമാകും; അതിൽ ആദ്യഗണം. മദ്ധ്യഗുരു (ജഗണം) ആകയും വേണം.

"ജഗണാദ്യം ചതുർമ്മാത്രഗണം നാലു ശിതാഗ്രയാം" എന്നു ലക്ഷണം. (1753—1836)

കൌരവന്മാരെ മോചിപ്പിക്കാൻ ധർമ്മപുത്രൻ ഭീമാർജ്ജുനന്മാരോടു കല്പിക്കുന്നു—അവർ പോകുന്നു:-

അഗ്രജൻ=ജ്യേഷ്ഠൻ. യന്ത്രിതർ=ബന്ധിക്കപ്പെട്ടവർ. വിരയം=വേഗം. ഹരിസുത=അർജ്ജുന. അംബരചരരെ=ആകാശചാരികളെ (ഗന്ധർവ്വന്മാരെ) കുരുസുതശതം=കൌരവന്മാർ നൂറുപേരേയും. ഗുരുശാസനം=ജ്യേഷ്ഠന്റെ കല്പന. ഉരുതരമോദം=(ക്രി. വി. വളരെ സന്തോഷത്തോടെ. വൃത്തം തരംഗിണി (1837—1848)

അർജ്ജുനൻ ഗന്ധർവ്വന്മാരെ പോരിനു വിളിക്കുന്നു:—

ഗഗനചരമൃധരേ=ആകാശത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്ന മൂഢന്മാരേ! ഗന്ധർവകീടരേ=പുഴുക്കൾക്കൊത്ത ഗന്ധർവന്മാരേ! വിഫലതരം=ഏറ്റവും നിഷ്ഫലം. വിരതതരം=തീരെ ശമിച്ചതു്. യുധി=യുദ്ധത്തിൽ. മദശീലരേ=അഹമ്മതിക്കാരേ! കുരു....................രോടു്. കുരുവംശരാജാക്കന്മാരോടു്. കരികളോടു്=ആനകളോടു്. ഹരിതനയൻ=ഇന്ദ്രപുത്രനായ. പരി....................ജ്ജനൻ=ദുർജ്ജനങ്ങളെ ഒതുക്കിയവൻ. പരുഷ....................ശരനികരം=അതികഠിനങ്ങളായ ശരസമൂഹങ്ങളുടെ കൂട്ടങ്ങൾ. കടിലകുലം=ഉഷ്ണക്കൂട്ടം. ഉടലടയ=ഉ

ദൽ മുഴുവൻ. മുടവ് = മുടക്കം. (ഭംഗഭംഗം) അധികാരഭരൻ = ഏററവും അമരൻ (ഭരമില്ലാത്തവൻ). പടുമതി = ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യമുള്ളവൻ. ആഹവേ = പോരിൽ. തിലതുലിതം = എണ്ണന്നിപ്രായം. വൃത്തം മിശ്രകാകളി. അഞ്ചു മാത്രയുള്ള മൂന്നക്ഷരംകൂടിയതൊരു ഗണം ഇങ്ങനെ കണക്കിൽ നന്നാലു ഗണമാണു് ഈരടികളിലുടെ ഓരോ പാദത്തിലും വരുന്നതു്. ഇതിൽ ചിലേടത്തു [illegible] ഗണങ്ങളെ ചേർത്താൽ മിശ്രകാകളിയാകും. ലക്ഷണം

"ഇച്ചൊന്ന പാദത്തെ ചിലേടത്തു ലഘുപ്രായഗണങ്ങളെ
ചേർത്തും കാകളിചെയ്തീടാമതിൻപേർ മിശ്രകാകളി."

എന്നാകുന്നു. ഇതു കിളിപ്പാട്ടുവൃത്തമാണെങ്കിലും സങ്കരസികനായ കവി ഇവിടെ ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. (1849—1862).

അർജ്ജുനൻ യുദ്ധം ചെയ്യുന്നു—ചിത്രസേനൻ തോൽക്കുന്നു—ഭീമൻ പറഞ്ഞപ്രകാരം അർജ്ജുനൻ യുദ്ധം നിർത്തി ചിത്രസേനനെ ഭൂമിയിലേക്കിറങ്ങുവാൻ ക്ഷണിക്കുന്നു:—

ഊർദ്ധ്വപ്രദേശങ്ങളിൽ = മുകൾഭാഗങ്ങളിൽ. സായകങ്ങൾ = ശരങ്ങൾ. തെല്ലുപോകാതെ = തെററിപ്പോകാതെ. വ്യോമചാരി = ആകാശചാരി. വലവൈരിതനയൻ = ഇന്ദ്രപുത്രൻ (അർജ്ജുനൻ). ഭൂരിശസ്ത്രങ്ങൾ = വളരെ ആയുധങ്ങൾ. ദൂരീകരിച്ചു = അകററി. ദിവ്യാസ്ത്രം = പ്രത്യേകം ഒരു ദേവതയോടുകൂടിയതും മന്ത്രത്താൽ പ്രയോഗിക്കേണ്ടതുമായ അസ്ത്രം. സവ്യസാചി = അർജ്ജുനൻ (ഇടത്തുകൈകൊണ്ടുകൂടി അസ്ത്രം പ്രയോഗിക്കുന്നവനെന്നു ശബ്ദാർത്ഥം). കമ്പം = വിറ. പെട്ടുപോം = മരണപ്പെട്ടേക്കും. മാരുതാത്മജൻ = ഭീമൻ. പോരും കലഹം = യുദ്ധം മതി. ചേരുക = യോജിക്കുക. സംഭാവിക്കേണം = ബഹുമാനിക്കണം. വൃത്തം അർക്കേക. (1863—1900)

ഭീമാർജ്ജുനന്മാരോടു ചിത്രസേനൻ നൂറവരെ ബന്ധിപ്പാനുണ്ടായ കാരണം പറയുന്നു:—

ഗന്ധവഹാത്മജവിജയന്മാർ=ഭീമാർജ്ജുനന്മാർ. ഇദം=ഈ വാക്കു്. ബന്ധുപ്രീതിബലം=ബന്ധുക്കളിലുള്ള പ്രീതിയുടെ ശക്തി. നിരുപമം=എതിരില്ലാത്തതു്. ജളപ്രഭാവം=ജളത്വം. മറവുള്ള...........ന്ദിതം=അന്യരെ നിന്ദിക്കൽ. മദഭരം=അതിഗർവ്വം. വൃത്തം തരംഗിണി (1901—1916).

ഭീമസേനൻ തേരിൽ കയറിച്ചെന്നു നൂറവരെ കെട്ടഴിച്ചു് എണ്ണി നിലത്തേക്കിടുന്നു:—

അർത്ഥം സ്പഷ്ടം.

ഈ വരികളിൽ തുളുമ്പുന്ന പരിഹാസം പരിശോധിക്കുക. തരംഗിണീവൃത്തം (1917—1950)

ഭീമസേനൻ ദുര്യോധനാദികളോടു പൊയ്ക്കൊള്ളുവാൻ പറയുന്നു:—

ശൃണു വചനം=വാക്കു കേട്ടാലും. ദുര്യോഗം=ഭാഗ്യക്കേടു്. [illegible]. ആയതം=നീണ്ടതു്. വെണ്മതികുലം=സോമവംശം. ചരണസമീപേ=കാല്ക്കൽ. ശേഷം സ്പഷ്ടം. തരംഗിണീവൃത്തം (1951—1970)

ദുര്യോധനൻ ലജ്ജിച്ചു് ഒന്നും മിണ്ടാതെ പോകുന്നു:—

വൃകോദരവചനം=ഭീമന്റെ വാക്കു്. ആർത്തി=ദുഃഖം. അസ്ഥിരമതി=ബുദ്ധിക്കു സ്ഥിരതയില്ലാത്തവൻ. അതിശയകുടിലൻ=അധികം കപടക്കാരൻ. നരനൊടു=അർജ്ജുനനോടു. പരമാനന്ദമയാകൃതി=പരമാനന്ദമൂർത്തി. മുരരിപു=ശ്രീകൃഷ്ണൻ. രൂപസ്മരണം=സ്വരൂപധ്യാനം. ഭദ്രം=മംഗളം. തരംഗിണീവൃത്തം (1971—1986)

ചിത്രസേനൻ സ്വൎഗ്ഗത്തിലേക്കു പോകുന്നു:—

ചിത്തസമ്മദം=മനസ്സന്തോഷം. വൃത്രവൈരിയെ=ദേവേന്ദ്രനെ. മാത്രാപ്രധാനമാക്കി അക്ഷരസംഖ്യ ഭേദപ്പെടുത്തിയ സ്വാഗതാവൃത്തം. ആദ്യത്തെ മൂന്നു പാദങ്ങളിൽ സ്വാഗതയുടെ നാലക്ഷരങ്ങൾക്കു ശേഷമുള്ള രണ്ടു ലഘുക്കൾക്കു പകരം ഒരു ഗുരു വിന്യസിച്ചിരിക്കുന്നു. (1987—1990).

ശുഭം.

വിദ്യാവിനോദിനി അച്ചുകൂടം, തൃശ്ശിവപേരൂർ.

കേരളസാഹിത്യ
അക്കാദമി